

Evaluering af 'Alle de andre gør det - version 2'. Midtvejsrapport

Balvig, Flemming; Holmberg, Lars

Publication date:
2020

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Balvig, F., & Holmberg, L. (2020). *Evaluering af 'Alle de andre gør det - version 2'. Midtvejsrapport*. AFFORD.

Evaluering af
'ALLE DE ANDRE GØR DET – VERSION 2'

Midtvejsrapport

ved

Flemming Balvig & Lars Holmberg

ISBN: 978-87-999463-7-2
August 2020

AFFORD

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	5
IVÆRSÆTTELSE AF FORSØGET	7
BAGGRUND	7
TILTAGET	8
EVALUERINGSMETODE	9
VALG AF OMRÅDE	9
VALG AF POPULATION	13
RANDOMISERING	14
FØRMÅLINGEN	15
SVARPROCENT OG REPRÆSENTATIVITET	15
KONTROL AF RANDOMISERING	17
FORSØGETS FORLØB	19
ÆNDRERE FORUDSÆTNINGER	19
PROCESEVALUERING: INTERVENTIONEN	23
DATAGRUNDLAG	23
Eksterne observationer	23
Forløbsbeskrivelser	23
Forløbssamtaler	23
Afsluttende status med ansvarlig underviser	24
Arbejdsark	24
BESKRIVELSE AF INTERVENTIONEN – TEMADAGEN	24
Temadagen - forberedelse	24
Temadagens første del	24
Anden del af temadagen	27
Tredje del af temadagen	27
Sidste del af temadagen	29

BESKRIVELSE AF INTERVENTIONEN – FORÆLDREMØDET	35
Undervisernes vurdering af temadag og forældremøde.....	39
SAMLET VURDERING AF INTERVENTIONEN	40
KORTTIDSOPFØLGNINGEN	43
HOLDNINGER TIL OG OPLEVELSER AF FORLØBET	44
SOCIALE MISFORSTÅELSER	46
HOLDNINGER TIL UNGE DER RYGER OG DRIKKER	56
HOLDNINGER TIL SKOLE OG KLASSE	60
OPLEVELSER MED NEDLUKNINGEN.....	61
SAMMENFATNING	63
Vurdering af randomiseringsproces mv. i formålingen	63
Procesevaluering af interventionen.....	63
Resultat af korttidsopfølgningen	64
Konklusion	65
LITTERATUR	67
OVERSIGT OVER OPSTILLINGER	69
BILAG A. UNDERVISNINGSMATERIALET 'ALLE DE ANDRE GØR DET – VERSION 2'	71
BILAG B. ELEKTRONISK SPØRGESKEMA ANVENDT VED FORMÅLINGEN	175
BILAG C. ELEKTRONISK SPØRGESKEMA ANVENDT VED OPFØLGNING AF INTERVENTION I FORSØGSKLASSENE.....	217
BILAG D. OPFØLGNINGSSKEMA TIL UNDERVISERNE VEDR. SOCIAL PEJLING OG FORÆLDREMØDER I FORSØGSKLASSENE.....	225
BILAG E. OVERSIGT OVER BESVARELSER VED SPØRGESKEMA-UNDERSØGELSEN 2019 – FORDELT PÅ SKOLER OG KLASSE	227

FORORD

Denne rapport drejer sig om en evaluering af Det Kriminalpræventive Råds undervisningsmateriale 'Alle de andre gør det – version 2'. Materialet er rettet mod sociale overdrivelser blandt skoleelever – det forhold, at børn og unge kan være tilbøjelige til at tro, at andre unge udøver langt mere risikoadfærd (ryger, drikker, begår kriminalitet m.m.), end disse unge faktisk gør. Det er tidligere vist i både nationale og internationale undersøgelser, at sådanne overdrevne antagelser kan påvirke unge til selv at udøve mere risikoadfærd, og at en reduktion af sociale overdrivelser kan påvirke risikoadfærden i nedadgående retning. Dette blev i Danmark undersøgt i Ringstedforsøget 2002-04, hvis metode har dannet udgangspunkt for materialet fra Det Kriminalpræventive Råd 'Alle de andre gør det – version 1.'

En evaluering foretaget for et par år siden har vist, at den første version næppe havde den effekt, som man tilstræbte, hvilket er baggrunden for at man nu har udarbejdet en version 2 – og nu ønsker denne evalueret.

Det nye undervisningsmateriale afprøves i skolerne i Ringsted kommune i perioden 2019-21, og selve interventionen – en temadag i hver skoleklasse med efterfølgende forældremøde – er gennemført i foråret 2020. Den oprindelige plan for evalueringen var et kontrolleret eksperiment med 30 forsøgsklasser og 30 kontrolklasser på 5.-7. klassetrin. Da skolerne som bekendt lukkede ned i marts 2020 på grund af pandemien, lykkedes det kun at gennemføre 24 temadage og 21 forældremøder.

Den foreliggende rapport beskriver for det første forberedelserne til eksperimentet, herunder baggrunden for interventionen, randomisering af klasserne til forsøgs- og kontrolklasser samt svarprocent på den førmåling, der danner udgangspunkt for den effektevaluering, som afsluttes med en slutmåling i foråret 2021. For det andet beskrives selve interventionen, baseret på en række forskellige datakilder (procesevaluering), og der fremlægges nogle forslag til forbedringer af materialet. For det tredje rapporteres resultaterne fra en korttidsopfølgning (foretaget i maj/juni 2020) i forsøgsklasserne. Opfølgningen viser, at der kan konstateres en reduktion i forsøgselevers sociale overdrivelser særlig vedr. tobaksrygning (som var omdrejningspunktet for temadagen), men at effekten synes at være af mindre omfang, end den var i det oprindelige Ringstedforsøg, og ved hjælp af den metode der blev anvendt der.

15. august 2020
Flemming Balvig & Lars Holmberg

IVÆRKSÆTTELSE AF FORSØGET

Det kriminalpræventive Råd har udviklet et tiltag, 'Alle de andre gør det – version 2' – i det følgende benævnt VS2 – der har som formål via forsøg på at påvirke såkaldte sociale misforståelser at mindske forskellige former for risikoadfærd blandt skoleelever. Rådet har ønsket en evaluering af dette tiltag, og denne opgave har været overladt til AFFORD – Akademiet for Forebyggelse Danmark.

BAGGRUND

Allerede fra slutningen af 1940-erne har der været fokus på og gennemført forskning vedrørende sociale misforståelser blandt unge i de nordiske lande. I slutningen af 1960-erne gennemførtes i København det såkaldte 'hash-eksperiment' (jf. bl.a. Balvig & Holmberg 2014, s. 107-114), der havde karakter af et randomiseret kontrolleret eksperiment (RCT). I dette eksperiment vistes det, 1) at de unge havde overdrevne forestillinger om andre unges hashbrug, og 2) at når de unge blev konfronteret med disse misforståelser – via en metode der sidenhen er blevet benævnt gruppevis social pejling eller blot gruppepejling – så mindskedes såvel deres sociale misforståelser vedrørende hashbrug som deres faktiske hashbrug. Urelateret til forskningen og forsøgene i Danmark og de andre nordiske lande herunder ikke mindst den centrale teoriudvikling, som den norske kriminolog og misbrugsforsker Ragnar Hauge foretog omkring 1970 – kom der også i USA fra midten af 1980-erne øget fokus på emnet. Her har det dog primært været de noget ældre unge – college studerende – der har været i fokus, og metoden har primært været såkaldt massepejling.

I begyndelsen af indeværende årtusinde gennemførtes i regi af Det Kriminalpræventive Råd 'Ringstedforsøget', jf. Balvig, Holmberg & Sørensen 2005). Som 'hash-forsøget' var det et kontrolleret eksperiment (RCT), og metoden var gruppepejling, men fokus var på tobaksrygning og målgruppen primært de lidt yngre folkeskoleelever (5.-6. klasse). Det blev gennemført i Ringsted kommune 2002-03. Der fandtes en reduktion i tobaksrygning (dog ikke statistisk signifikant), men det særligt interessante ved denne effektevaluering var, at den viste, at der tillige skete en reduktion i såvel sociale misforståelser vedrørende andre former for risikoadfærd end tobaksrygning som i andre former for risikoadfærd, herunder forskellige former for kriminalitet og alkoholforbrug. Tilsvarende resultater er fundet i en senere gentagelse af 'Ringstedforsøget', 'AarhusEksperimentet', som var et kvasi-eksperimentelt forsøg (se nærmere herom i bl.a. Balvig & Holmberg 2014, s. 153-176) samt, helt aktuelt i skrivende stund, i en gentagelse i nogle norske bygder (Egelund & Hagen november 2019).

Social pejling som metode til forebyggelse af unges risikoadfærd er efterfølgende blevet udbredt til stort set hele Danmark (jf. Balvig & Holmberg 2014, s. 321-388), men metoden har fået mange forskellige praktiske udformninger, og da der sjældent er gennemført egentlige evalueringer af disse, er det vanskeligt at vurdere, hvilken effekt, den store udbredelse har haft på nationalt plan (se dog Balvig 2017).

Efter Ringstedforsøgets gennemførelse i 2002-03 udviklede Det Kriminalpræventive Råd sin egen specifikke variant af, hvordan gruppepejling kan foretages, benævnt 'Alle de andre gør det' (2005). Fordi den på en række centrale punkter afviger fra den form for gruppepejling, der blev anvendt i Ringstedforsøget, AarhusEksperimentet og i de norske bygder ('Ringstedmodellen'), er det ikke muligt at udsige noget sikkert fra erfaringerne i disse forsøg om de mulige virkninger af 'Alle de andre gør det'. Derfor lå det også i kortene, at 'Alle de andre gør det' skulle evalueres særskilt, og sidenhen er en sådan evaluering da også blevet foretaget (som RCT, 2015). Procesevalueringen viser her, at der har været store problemer med at få de involverede til at foretage sig det samme – og det 'rigtige', efter opskriften – og effektevalueringen viser, at tiltaget kun var delvist effektivt, idet der ganske vist skete en reduktion af de sociale misforståelser vedrørende risikoadfærd, men ikke i selve risikoadfærden. På denne baggrund har DKR udarbejdet VS2.

Udover at den første version af 'Alle de andre gør det' kun har vist sig delvist effektiv og ikke så effektiv som 'Ringstedmodellen', er der, opsummerende, yderligere fire grunde til, at VS2 bør evalueres – og nu er i færd med at blive det. For det første er det påvist, at gruppepejling i skoleklasser *kan* være en central metode til at mindske skoleelevers overdrevne forestillinger om hinandens risikoadfærd og, som konsekvens heraf, direkte eller indirekte, en række forskellige former for risikoadfærd – og cost-benefit ratioen kan være betydelig. For det andet er VS2 i en række henseender så forskellig fra andre afprøvede tilgange til gruppepejling, at dens effekt eller mangel på samme ikke kan sandsynliggøres ud fra eksisterende evalueringer og forskning. For det tredje er der under alle omstændigheder grund til at antage, at metoder over tid skal tilpasses, såvel under hensyntagen til den praktiske brug og gennemførlighed af metoden (processen) som den mulige effekt (pga. ændringer i forekomst af risikoadfærd, årsagerne til risikoadfærd osv.). For det fjerde har gruppepejling siden Ringstedforsøgets gennemførelse fundet stor udbredelse og anvendelse i det danske skolesystem, jf. analysen heraf i bogen 'Flamingoeffekten', og der er ingen grund til at tro, at efterspørgslen på en brugbar og effektiv opskrift bliver mindre fremover, tværtimod. I det danske forebyggelsesmiljø er der i de sidste 20 år sket en tydelig udvikling i retning af, at man søger at anvende evidensbaserede metoder i forebyggelsen, og at metodetiltag, hvis virkning ikke er dokumenteret, fravælges. Skal 'Alle de andre gør det - version 2' vinde indpas, er det derfor vigtigt, at programmets effekter evalueres.

TILTAGET

Tiltagets konkrete karakter skal ikke i sin helhed beskrives her. Der henvises til Det Kriminalpræventive Råds publikation/håndbog, offentliggjort på rådets hjemmeside i maj 2018. Der er dog i forbindelse med opstarten af evalueringen foretaget visse ændringer i dette materiale. Det konkrete evaluerede tiltag og materiale er gengivet i bilag A. Der gives desuden en beskrivelse af selve forløbet i afsnittet om procesevaluering.

Tiltaget og undervisningsmaterialet, VS2, har en meget høj detaljeringsgrad og konkretisering af hvad der bør foregå, såvel sammenlignet med 'Alle de andre gør det – version 1' som 'Ringstedmo-

dellen'. Fra behandlingsforskningen vedrørende stofmisbrug m.v. ved man, at manualstyret behandling giver bedre resultater end ikke-manualstyret behandling. Det er samme formodning, der ligger bag udarbejdelsen af VS2, og det er selvfølgelig centralt for en evaluering, at man nøjagtig ved hvad det er der evalueres.

EVALUERINGSMETODE

Det har været forudsætningen for en evaluering af VS2, at det skulle foregå efter den bedst mulige metode, dvs. som et randomiseret kontrolleret eksperiment, blandt skoleelever i 5., 6. og 7. klasse i en eller flere kommuner (= populationen). Følgende planlagte projektforsøg har været bygget op omkring dette fokus:

FASE 0. Forberedelse. Valg af område og population. Randomiseret opdeling af populationen i Forsøgsklasser og Kontrolklasser.

FASE 1. Forprøve. Afprøvning af den oprindelige version af VS2 i nogle klasser uden for området og populationen, og en justering af materialet på baggrund heraf til en 'endelig' version af VS2.

FASE 2. Førmåling. Elektronisk distribueret struktureret spørgeskema til hele populationen med spørgsmål om baggrundsforhold, risikoadfærd, forestillinger om andres risikoadfærd m.v.

FASE 3. Intervention. Afvikling af VS2 i alle Forsøgsklasser. I denne forbindelse skal der foretages en kvalitativ procesanalyse, hvor nogle af forløbene følges og observeres.

FASE 4. Korttidsopfølgning. Opfølgning i Forsøgsklasserne ca. 6 uger efter temadag i klasserne og forældremøder med henblik på at vurdere, om der er sket ændringer i nogle af deres forestillinger om andres risikoadfærd.

FASE 5. Eftermåling. Gentagelse af førmålingen i hele populationen minimum 1 år efter den temadag, der er det mest centrale i VS2.

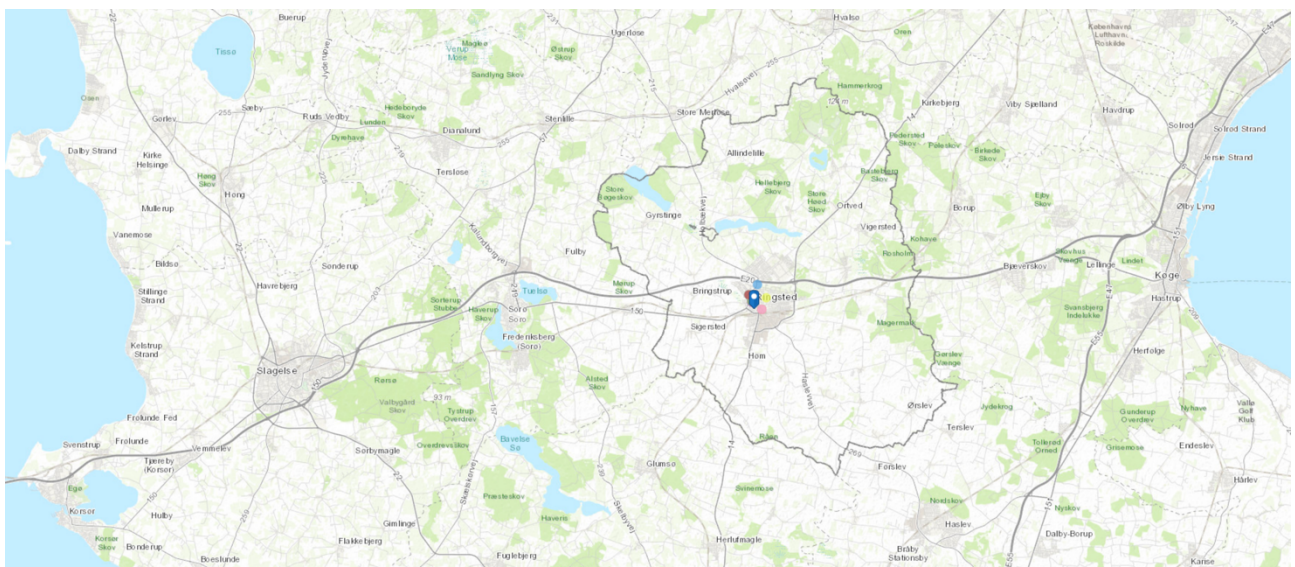
Projektets resultater vil blive beskrevet i to rapporter. I den første rapport (= nærværende rapport = Midtvejsrapport) beskrives projektets resultater til og med Fase 4, dvs. inklusiv korttidsopfølgningen, og i den anden rapport, Slutrapporten, suppleres denne med resultaterne af Fase 5, eftermålingen/effektmålingen.

VALG AF OMRÅDE

Ringsted kommune, der er en kommune i region Sjælland, er blevet valgt som forsøgsområde. Kommunen blev dannet i Vestsjællands amt ved kommunalreformen i 1970. Ved strukturreformen i 2007 beholdt kommunen uændret afgrænsning og omfang, hvilket ikke er uden betydning, da det

har været et ønske at kunne sammenligne direkte med tilsvarende undersøgelser og evalueringer foretaget forud for strukturreformen, jf. 'Ringstedprojektet' i begyndelsen af 00'erne.

Opstilling 1: Kort over Danmark og Ringsted kommune

Ringsted kommune har et areal på 295 km² og et folketal på 34.754 (4. kvartal, 2019). Det svarer til godt og vel en halv procent af henholdsvis Danmarks samlede areal og Danmarks samlede folketal. Befolkningstætheden ligger lidt under befolkningstætheden for Danmark som helhed.

Der er en række grunde til, at Ringsted kommune blev valgt som regi for evaluering af "Alle de andre gør det – version 2". De tre vigtigste er, at det var her "Ringstedprojektet", hvor sociale misforståelser og social pejling blev et centralt tema ("Ringstedforsøget"), gennemførtes i begyndelsen af 00-erne; at kommunen i centrale henseender er og i mange år har været meget typisk og gennemsnitlig for kommuner i Danmark, og at man har været særligt positiv over for at lægge ryg til en evaluering og villig til at påtage sig det besvær og de omkostninger, som ville være forbundet hermed.

Ringsted kommune som en tilnærmet middel-kommune og Ringsted som en tilnærmet middel-by i Danmark var allerede en central begrundelse for at vælge netop dette område som genstand for undersøgelser af ungdommens situation i begyndelsen af 00-erne (Balvig, Holmberg & Sørensen 2005, s. 25-29; for henvisninger i citatet henvises til originalpublikationen):

"Ringsted kommune blev ikke valgt som fokus for projektet, fordi der var grund til at antage, at problemerne i Ringsted kommune var særligt store eller anderledes end andre steder. Tværtimod: Ringsted kommune blev valgt, fordi der var gode grunde til at antage, at ungdommens situation, adfærd og problemer tilnærmelsesvist lignede ungdommens situation mv. i Danmark som helhed.

Enhver kommune og enhver by har sit særpræg. Én er præget af at have en havn, en anden af at huse en storby, en tredje af at være grænseby, en fjerde af en bestemt stor virksomhed, en femte af en tradition for mange værtshuse osv. Ingen kommune eller by er fuldstændig lig en anden. Alle har et særpræg. Den by eller kommune, der i alle henseender er et komplet mini-Danmark, findes ikke – men Ringsted kommune er tæt ved. Der er faktisk en del kommuner, der er tæt ved, og en anden kommune end Ringsted kunne således sagtens være valgt. Når Ringsted kommune blev valgt frem for fx Silkeborg kommune, var det af praktiske hensyn, i og med at forskerne havde deres forankringspunkt på Københavns Universitet.

De parametre valget af Ringsted kommune blev udvalgt ud fra, var kommunens størrelse (ca. 30.000 indbyggere), fordelingen af beboerne mellem by og land (ca. halvdelen bosiddende i selve Ringsted by), befolkningens køns- og aldersfordeling, erhvervsfordelingen, befolkningens uddannelsesniveau, andel af befolkningen med anden etnisk baggrund end dansk, andel af befolkningen på overførselsindkomster, arbejdsløshedens størrelse, politisk struktur, indkomst- og formuefordelinger, antal skoler og udgifter til skolevæsen.

- Ringsted set fra oven -

Nederst i billedet ses afkørslen fra motorvejen mellem København og Fyn

Skulle man fremhæve nogle dimensioner, der giver Ringsted et særpræg, og som måske kan have betydning, er det bl.a. den trods alt begrænsede afstand til hovedstaden (60 km). Den betyder, at byens unge oftere kommer der, og måske også på denne måde prægnes mere af storbylivet end fx unge i Silkeborg. Endvidere var Ringsted kommune en af de første kommuner, hvor et større antal gæstearbejdere – som de hed dengang – kom til. Gæstearbejderne fik især arbejde på byens største slagteri, og Ringsted kommune har således længere end de fleste andre kommuner i Danmark huset et betydeligt antal mennesker med anden etnisk herkomst end dansk. For ungdommens vedkommende er det specielt for Ringsted kommune, at den ikke har sit eget gymnasium. Værtshus- og diskoteksmiljøet har været og er af forholdsvis begrænset størrelse med kun 2-4 steder, som især henvender sig til unge under 25 år. Da projektet påbegyndtes i september 2001, var der ikke en eneste café i kommunen, og ingen McDonald's (eller Burger King). Da projektet sluttede med udgangen af august 2004 var flere caféer i funktion – men stadig ingen McDonald's (eller Burger King).

Det vigtigste for projektet har jo imidlertid været, at ungdommens forhold til og engagement i risikoadfærd kunne betragtes som repræsentativ for situationen i Danmark som helhed. Inden projektet blev påbegyndt og Ringsted kommune valgt, fandtes der ikke noget grundlag – ingen opgørelse, ingen undersøgelser – der kunne bruges til at vurdere denne problematik. Dette grundlag fik man først efter, at Ringsted var valgt, og efter at projektet var gået i gang, nemlig da opgørelserne fra den første store spørgeskemaundersøgelse – gennemført i marts 2002 – forelå. I hovedtræk bekræftede denne spørgeskemaundersøgelse forventningen om repræsentativitet. Her blev sammenlignet tobaksrygning for unge i 8. klasse med en landsdækkende undersøgelse fra 1999 (Balvig 2000) samt tobaksrygning, alkoholforbrug og forbrug af narkotika med en anden landsdækkende undersøgelse ligeledes fra 1999 omfattende 15-16-årige i folkeskoler, private skoler og efterskoler (ESPAD-undersøgelsen, jf. www.alkoholviden.dk). For tobaksrygningens vedkommende fandtes nøjagtig den samme andel regelmæssige rygere mv., mens andelen, der havde prøvet narkotika i Ringsted, lå

lidt højere, og alkoholforbruget noget lavere. Siden da er der offentliggjort såvel landsdækkende som andre lokale undersøgelser gennemført på omkring samme tidspunkt som undersøgelserne i Ringsted.¹ De viser bl.a., at der på landsplan skete en lille stigning i narkotikaforbruget omkring årtusindeskiftet og et større fald i de unges alkoholforbrug. Det umiddelbart større narkotikaforbrug og mindre alkoholforbrug blandt unge i Ringsted 2002 sammenlignet med unge i Danmark som helhed 1999 forklares således af nogle udviklingstendenser, der gjorde sig gældende i hele landet fra 1999 til 2002.

Flere af de undersøgelser, der er gennemført efter 1999, omfatter tillige delvist andre aldersgrupper og delvist større aldersspænd end 1999-undersøgelsen, hvorfor bredere sammenligninger er mulige. Generelt kan det konkluderes, at der findes et særdeles godt samsvar mellem de unges niveau af risikoadfærd i Ringsted kommune og de unges niveau af risikoadfærd i hele Danmark. De fundne resultater synes således uden større betænkelighed at kunne generaliseres til Danmark som helhed.² ”

Siden disse beskrivelser af Ringsted kommune i begyndelsen af 00-erne er der bl.a. sket det, at der er kommet et gymnasium i Ringsted, samt såvel en Burger King som en McDonald's – og stadig flere caféer. En sammenligning af Ringsted by og Ringsted kommune viser generelt, at såvel by som kommune i centrale henseender stadig er tæt på at være en middel-by og en middel-kommune, et mini-Danmark om man vil – måske endda i endnu højere grad end for 15-20 år siden.

VALG AF POPULATION

Undersøgelsens population, som vi kalder den, har som udgangspunkt været samtlige de elever, der i oktober måned 2019 gik i 5., 6. eller 7. klasse på en af de skoler, der ligger i Ringsted kommune, såvel folkeskoler som privatskoler, og det lykkedes at opnå tilsagn fra samtlige klasser om at deltage.

¹ Jf. bl.a. Sundhedsstyrelsen 2002, Sundhedsstyrelsen 2003, Nielsen 2002, Groth 2003, Nissen 2004, Hansen 2003, Hansen 2004 og SSP Vordingborg 2003. Endvidere findes en del relevante undersøgelsesresultater og statistikker samt henvisninger hertil gengivet på Sundhedsstyrelsens hjemmeside, www.sundhedsstyrelsen.dk.

² Dette gælder også kriminaliteten, om end der her kun er sammenligningsmulighed for folkeskoleelever i 8. klasse og kun med 1999. Fx fremgik det af den landsrepræsentative undersøgelse fra 1999, at 12 procent af skoleeleverne i 8. klasse havde begået butikstyveri inden for det seneste år (Balvig 2000). For skoleeleverne i Ringsted kommune i 2002 var procenten nøjagtig den samme. For andelen, der havde stjålet noget uden for en butik, var de tilsvarende procenter 3 og 4; for cykeltyveri 9 og 10; for tyveri fra uaf låst bil 2 og 2; for tyveri fra aflåst bil 1 og 2; for indbrud i butik/beboelse 2 og 2. 27 procent af de unge i hele landet havde været i slagsmål inden for det seneste år, og 19 procent havde slået eller tævet andre. Disse procenter var nøjagtig de samme i Ringsted. Sammenlignes mere sammenfattende målestokke for kriminalitetens udbredelse og karakter blandt de unge, viser det sig, at der var en noget større polarisering i Ringsted 2002 end i hele landet 1999, dvs. at relativt flere af de unge i Ringsted enten var meget lovlydige eller meget kriminelle. Om dette er en reel forskel, eller om det afspejler en udvikling i hele landet fra 1999 til 2002, lader sig ikke afgøre, men en polariseringstendens var akkurat, hvad man kunne iagttage i hele landet frem til 1999.

Der var på dette tidspunkt – og er i skrivende stund stadig – 14 skoler i Ringsted kommune, hvoraf denne ene er opdelt i to afdelinger, der til vort formål bedst betragtes og behandles som to forskellige skoler – altså 15 skoler i alt: 6 privatskoler og 9 folkeskoler. Det samlede elevantal var i november-december 2019 1.251.³ Der var 21 5. klasser, 21 6. klasser og 20 7. klasser – altså i alt 62 klasser. Som man kan regne ud, var den gennemsnitlige klassestørrelse 20,2.⁴

374 af eleverne, svarende til 29 pct. af alle elever, gik på privatskole, hvilket understreger betydningen af at få privatskoler med i den slags undersøgelser, som der her er tale om.

RANDOMISERING

Efter at de 62 klasser ved tilfældig lodtrækning var blevet fordelt i hhv. 31 Forsøgsklasser og 31 Kontrolklasser, blev to 5. klasser på en af skolerne slået sammen til én 5. klasse, og det samme skete på en anden skole med hensyn til to 6. klasser. I begge tilfælde var der tale om én oprindelig efter lodtrækning udvalgt som Forsøgsklasse og én udvalgt som Kontrolklasse. Efter yderligere lodtrækning er begge nye klasser klassificeret og behandlet som Kontrolklasser

Den endelige, påtænkte population kom herefter til at bestå af i alt 60 klasser, 30 Forsøgsklasser og 30 Kontrolklasser (se note 4):

Opstilling 2: Den påtænkte population fordelt på kontrol- og forsøgsklasser samt klassetrin, Ringsted 2019

Klassetrin:		KONTROLKLASSER		FORSØGSKLASSER	
		Antal klasser	Antal elever	Antal klasser	Antal elever
5. klasse		10	208	10	190
6. klasse		10	211	10	209
7. klasse		10	207	10	226
I ALT		30	626	30	625

³ Her opgjort efter, hvor mange der var indskrevet i de enkelte klasser på den dag i november eller december 2019, hvor formålingen blev foretaget. Inden undersøgelsen blev igangsat, var det samlede elevtal opgjort til 1.267.

⁴ Efter sammenslåning af 2X2 klasser, jf. herom i det følgende, var der 20 5. klasser, 20 6. klasser og 20 7. klasser, altså 60 klasser i alt. Det betyder en gennemsnitlig klassestørrelse på 20,8.

FØRMÅLINGEN

Til brug for førmålingen blev der udarbejdet et omfattende spørgeskema. De centrale spørgsmål i dette skema omhandler elevernes risikoadfærd såsom kriminalitet, tobaksrygning, alkoholforbrug m.v. samt elevernes forestillinger om andres risikoadfærd. Tillige indeholder skemaet en række spørgsmål om baggrundsfaktorer i bred forstand, som man i analyserne kan relatere til risikoadfærd og forestillingerne herom.

Spørgsmålene i skemaet er i betydelig udstrækning de samme som anvendtes i 'Ringstedprojektet' i 2002 og 2004. Der opnås herved den sidgevinst, at man kan få et billede af, hvordan situationen for og med større børn og unge har ændret sig i en 'middel-kommune' i Danmark de sidste 15-20 år, hvis man ønsker det (ikke en del af selve projektet).

Det anvendte spørgeskema er gengivet i bilag B.

Skemaerne er blevet besvaret elektronisk i klasserne. En SSP-medarbejder – samme person i samtlige klasser – har kort introduceret undersøgelsen og tilfældigt og anonymt uddelt koder, som muliggjorde, at de enkelte elever kunne gå ind på en hjemmeside og besvare skemaet. Den enkelte kode var unik for den enkelte elev, men – som understreget over for eleverne – uden mulighed for at andre efterfølgende ud fra de anvendte koder har kunnet spore konkrete elevers besvarelser. SSP-medarbejderen var til stede under hele seancen og til rådighed for afklarende spørgsmål – hvilket der var en del af, især i de mindste klasser.

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i november-december 2019.

SVARPROCENT OG REPRÆSENTATIVITET

Det er væsentligt, og det er lykkedes, at gennemføre førmålingen med en særdeles og efterhånden usædvanlig høj svarprocent. Samlet ser billedet således ud:

Antal indskrevne elever på dagen for undersøgelsen:	1.250	100%
Tilstede på undersøgelsesdagen:	1.154	92%
Har helt eller delvist besvaret skemaet:	1.121	90%
Har besvaret alle spørgsmål i skemaet:	1.064	85%

8 pct. var fraværende på undersøgelsesdagen, som man ikke kendte på forhånd. Sædvanligvis beror langt det meste af fraværet på elever, der er syge på dagen, eller som har fået fri til ferie og andet, jf. bl.a. de tidligere undersøgelser i Ringsted og nyere landsdækkende undersøgelser af skolelever (jf. Balvig 2017). Formentlig kunne man ved en ekstra indsats have fået en del af de fraværende elever til at besvare skemaet, når de kom i skole igen, men det har været vurderingen, at risikoen for påvirkning fra dem, der allerede havde udfyldt skemaet, ville være for stor, samt ikke mindst at erfaringen fra mange tilsvarende skoleundersøgelser er, at med et fravær i denne forholdsvis beskedne størrelsesorden og med den typiske karakter, det har, så forrykker det ikke resultaterne på nogen væsentlig måde.

Mere end 97 pct. af de elever, der var tilstede på undersøgelsesdagen, besvarede spørgeskemaet, hvilket betyder, at 90 pct. af alle indskrevne elever helt eller delvist har besvaret de stillede spørgsmål.

Der er dog en del elever, i alt 57 ud af de 1.121 besvarende, der ikke har besvaret alle spørgsmål. Den væsentligste grund hertil er utvivlsomt den udfordring som et sådant spørgeskema stiller til læsesvage elever, som på grund af disse vanskeligheder ikke når at blive færdige eller som giver op undervejs. Det er også blandt de yngste, 5. klasserne, hvor der er særligt mange, der ikke har besvaret alle spørgsmål.

Beregner man svarprocenten ud fra andelen af det samlede antal elever i klasserne, der har besvaret samtlige spørgsmål, er svarprocenten 85.

En detaljeret oversigt over besvarelsesprocenten for de enkelte skoler og klasser findes i Bilag E.

Der er ikke en eneste af de 60/62 klasser, der ikke har udfyldt spørgeskemaet, og naturligvis så heller ikke nogen af de 15 skoler i kommunen. Den laveste besvarelsesprocent blandt de 60/62 klasser er 67. Det drejer sig om en enkelt klasse, og det er den eneste klasse, der har en besvarelsesprocent på under 70. Der kan tænkes en særlig, os ubekendt, grund til, at 1/3 af eleverne i denne klasse var fraværende på undersøgelsesdagen.

I 11 af de 60/62 klasser var samtlige elever tilstede på undersøgelsesdagen og samtlige disse elever besvarede spørgeskemaet, dvs. besvarelsesprocenten var 100.

For såvel 5. som 6. klasse var besvarelsesprocenten 88, mens den for 7. klasse var helt oppe på 92 pct. I den tilsvarende undersøgelse, der blev foretaget i foråret 2002, var besvarelsesprocenten for 5. klasse 94 pct., for 6. klasse 95 pct. og for 7. klasse 92 pct. For 5. og 6. klasserne indgår dog her ikke visse specialklasser, der samlet set havde en besvarelsesprocent på 86.

Der er foretaget en frafaldsanalyse i form af en sammenligning mellem besvarelser for elever og klasser, hvor alle har været til stede, med besvarelser hvor dette ikke har været tilfældet. Denne analyse tyder på, at frafaldet i helt overvejende grad har været 'tilfældigt', og at de indkomne besvarelser kan betragtes som repræsentative for elever i 5., 6. og 7. klasse i Ringsted kommune på det tidspunkt, hvor undersøgelsen blev foretaget.

Fordelt på Kontrolklasser og Forsøgsklasser var antallet af besvarelser (inklusiv delvise besvarelser) følgende:

Opstilling 3: Antal besvarelser samt besvarelsesprocent for fjørmålingen fordelt på kontrol- og forsøgsklasser samt klassetrin, Ringsted 2019

Klassetrin:	KONTROLKLASSER		FORSØGSKLASSER	
	Antal besvarelser	Svarprocent	Antal besvarelser	Svarprocent
5. klasse	183	88	167	88
6. klasse	178	84	192	92
7. klasse	191	92	210	92
I ALT	552	88	569	91

KONTROL AF RANDOMISERING

Der er foretaget en kontrol af, hvor vellykket randomiseringen har været, dvs. den lodtrækning, der har været foretaget med henblik på at opdele klasserne i forsøgs- og kontrolklasser. Denne kontrol viste, at der ikke var signifikante forskelle mellem forsøgs- og kontrolklasserne på hverken køn, alder, familieforhold, risikoadfærd eller antagelser om andres adfærd. Datamaterialet og opdelingen mellem forsøgs- og kontrolklasser dannede dermed et usædvanlig godt udgangspunkt for evalueringen.

FORSØGETS FORLØB

ÆNDREDE FORUDSÆTNINGER

Selve interventionen – en temadag i hver klasse med et opfølgende forældremøde, nærmere beskrevet senere i denne rapport – begyndte 23. januar 2020 og var planlagt til at slutte med udgangen af marts 2020. Som bekendt blev skoler, arbejdspladser med videre lukket i forbindelse med Covid-19-epidemien i midten af marts og det betød, at det ikke lykkedes at gennemføre temadage i alle de 30 forsøgsklasser. Der blev i alt gennemført temadage i 24 forsøgsklasser, men i tre af disse blev der ikke gennemført forældremøder. Der er ikke nogen systematik i, hvilke klasser som ikke nåede at deltage, da de enkelte dage var planlagt i forhold til, hvornår det passede bedst ind i skolens/klasse-skema. I alt udgik tre 5. klasser, to 6. klasser og én 7.klasse.

For at opretholde en ligelig fordeling mellem forsøgs- og kontrolklasserne i korttidsopfølgningen, er de forsøgsklasser, som ikke deltog i temadagen, efterfølgende blevet matchet med en kontrolklasse, der i videst muligt omfang ligner forsøgsklassen. Følgende variable er indgået i matchningen: Klasse-trin, skoletype (folkeskole/privatskole), værdigrundlag (kristent/sekulært), antal klassetrin på skolen (slutter ved 6. klassetrin/slutter ved 9. klassetrin) og beliggenhed (i selve Ringsted/i omliggende mindre byer). De seks forsøgsklasser, som ikke deltog i temadagen og de seks matchende klasser er efterfølgende fjernet fra datasættet, som herefter ser ud som følger:

Opstilling 4: Antal elever, som indgår i korttidsopfølgningen, fordelt på kontrol- og forsøgsklasser samt klassetrin, Ringsted forår 2020

Klassetrin:	KONTROLKLASSER		FORSØGSKLASSER	
	Antal besvarelser	Procentfordeling	Antal besvarelser	Procentfordeling
5. klasse	147	32,9	142	30,1
6. klasse	122	27,3	142	30,1
7. klasse	178	39,8	187	39,7
I ALT	447	100	471	99,9

$$\chi^2 = 1,197, df = 2, p = 0,550$$

Fordelingen på klassetrin mellem forsøgs- og kontrolklasser viser herefter ingen signifikant forskel.

I den følgende tabel sammenlignes, hvordan sammensætningen har vist sig at blive for forsøgs- og kontrolklasserne med hensyn til en række baggrundsvariable:

Opstilling 5: BaggrundsvARIABLE for de elever, der indgår i korttidsopfølgningen, fordelt på kontrol- og forsøgsklasser, Ringsted forår 2020 (pct.)

	KONTROLKLASSER	FORSØGSKLASSER	ALLE
Gns. alder (år)	12,1	12,1	12,1
Pct. drenge	49,9	51,4	50,7
Pct. i privatskole	23,7	30,4	27,1*
Født i DK	92,2	91,9	92,0
Begge forældre født i DK	74,7	74,7	74,7
Taler mest dansk i hjemmet	87,7	88,3	88,0
Har altid boet i Ringsted	57,0	59,2	58,3
Har altid gået på den skole, hvor de går nu	50,4	50,5	50,4

* $\chi^2 = 5,127$, $df = 1$, $p = 0,024$. Øvrige forskelle er ikke signifikante.

Der er generelt stor overensstemmelse mellem forsøgs- og kontrolklasserne. Den eneste signifikante forskel vedrører skoletype, hvor der er en større andel i forsøgsklasserne, som går i privatskole. På grund af de betydelige forskelle med hensyn til antal klasser (på forskellige niveauer) mellem de seks privatskoler og de ni folkeskoler samt forskelle på antallet af elever i klasserne ville det potentielt have været vanskeligt at ramme en mere ligelig fordeling, end der faktisk er opnået, når randomiseringen skal foregå på klasseniveau. En mere ligelig fordeling ville kunne have været opnået, hvis randomiseringen var foretaget på individniveau, men det har været udelukket, fordi interventionerne retter sig mod klasser og ikke enkeltindivider.

Central for evalueringen er, at udgangspunktet med hensyn til forekomsten af risikoadfærd er nogenlunde identisk for forsøgs- og kontrolklasserne. Den følgende tabel viser, at dette i høj grad er tilfældet:

Opstilling 6: Procentandel af eleverne i korttidsopfølgningen, som har prøvet forskellige former for risikoadfærd, fordelt på kontrol- og forsøgsklasser, Ringsted forår 2020.

	KONTROLKLASSER	FORSØGSKLASSER	ALLE
Har prøvet at ryge tobak	11,0	9,7	10,4
Har prøvet snus	4,9	4,4	4,6
Har prøvet at drikke alkohol	42,1	42,9	42,5
Har prøvet hash*	3,1	2,4	2,8
Har prøvet lattergas*	2,5	2,7	2,6
Stjålet i butik seneste 12 måneder	5,2	5,8	5,5

* Dette spørgsmål er ikke stillet til 5. klasserne.

Ingen af forskellene er blot tilnærmelsesvist signifikante. Der er stillet i alt 29 spørgsmål om kriminalitet og lignende adfærd, og her er der kun i ét tilfælde fundet en signifikant forskel, idet 4,9 procent af kontroleleverne har taget eller forsøgt at tage noget i en forening eller klub uden tilladelse. Blandt forsøgseleverne er andelen 2,4 procent.⁵ I de øvrige spørgsmål er forskellene mellem de to grupper typisk under 2 procentpoint, og de er ikke systematiske: Forsøgsgruppen rapporterer lidt højere risikoadfærd i ca. halvdelen af spørgsmålene, og kontrolgruppens andel er lidt højere i den anden halvdel. Heller ikke for de mere uddybende spørgsmål, der er stillet om fuldskab, brug af hash eller lattergas samt problemer med politiet, er der fundet statistisk signifikante forskelle. Interventionerne tager afsæt i tobaksrygning, og her viste en mere specificeret opdeling følgende procentfordeling for forsøgs- og kontrolklasserne:

⁵ Ved 29 sammenligninger må det forventes, at mindst en af forskellene – beroende på rene tilfældigheder – vil udvise statistisk signifikans (på 5%-signifikansniveau).

Opstilling 7: Erfaringer med rygning for de elever, der indgår i korttidsopfølgningen, fordelt på kontrol- og forsøgsklasser, Ringsted forår 2020.

"Hvor ofte ryger du tobak?"	KONTROLKLASSER	FORSØGSKLASSER	ALLE
Har aldrig røget tobak	90,3	89,0	89,6
Har prøvet det en gang	4,4	4,6	4,5
Har prøvet det et par gange	2,3	3,5	2,9
Ryger, men kun til fester	1,2	1,1	1,1
Ryger 1-5 cigaretter om dagen	0,7	0,7	0,7
Ryger 6-10 cigaretter om dagen	0,7	0,4	0,6
Ryger 11-20 cigaretter om dagen	0,2	0,2	0,2
Ryger mere end 20 cigaretter om dagen	0,2	0,4	0,3
I ALT	100,0	99,9	99,9

$\chi^2 = 1,706$, $df = 7$, $p = 0,974$

Centralt for evalueringen er ligeledes spørgsmålet om sociale misforståelser. De unges forestillinger om hinandens adfærd er i undersøgelsen belyst i forhold til tobaksrygning, brug af snus, alkohol, hash og lattergas (for 5.-klassernes vedkommende dog ikke de to sidstnævnte). Der er blevet stillet spørgsmål om, hvad man forestiller sig om venners adfærd samt om jævnaldrende i Ringsted og jævnaldrende i København. Endvidere spørgsmål om forestillinger vedrørende 15-16-åriges adfærd, i henholdsvis Ringsted og København, i alt 25 spørgsmål. Heller ikke her er der i et eneste tilfælde fundet statistisk signifikante forskelle.

Generelt kan det således konkluderes, at randomiseringen, på trods af de vanskeligheder, nedlukningen af skolerne har medført, synes at have været særdeles vellykket.

PROCESEVALUERING: INTERVENTIONEN

Interventionen fandt sted i foråret 2020, hvor 24 forsøgsklasser fik besøg af en medarbejder fra SSP, som sammen med en eller to lærere fra den konkrete klasse gennemførte temadagen. I alt forestod tre SSP-medarbejdere alle temadage, og hovedparten blev afviklet af to af dem. De få ansvarlige for selve interventionerne har gjort det muligt at få temadagene afviklet på stort set samme måde fra gang til gang – tilpasset den enkelte klasses aktivitetsniveau og modenhed. Efter temadagen i den enkelte klasse blev der, typisk samme aften, afholdt forældremøde om interventionen, igen forestået af SSP og en lærer fra klassen.

Det var, som nævnt ovenfor, meningen, at der skulle afvikles temadage i 30 klasser i alt, men da skolerne blev lukket i forbindelse med COVID-19 i marts, var dette ikke muligt. Der er afviklet i alt 24 interventioner og 21 forældremøder, og de resultater, der afrapporteres i det følgende, bygger på de 24 klasser.

DATAGRUNDLAG

Beskrivelsen af interventionsdelen bygger på en række forskellige datakilder.

Eksterne observationer

For det første har personale fra AFFORD overværet to interventioner og to forældremøder, som der er skrevet udførlige noter fra. Det var tanken, at der skulle gennemføres observationer af i alt seks interventioner/forældremøder – tre i starten af forløbet, tre i slutningen – men de afsluttende observationer kunne grundet nedlukningen ikke gennemføres.

Forløbsbeskrivelser

De SSP-medarbejdere, som gennemførte temadage/forældremøder udfyldte et skema for hver enkelt klasse (se bilag D), hvor de dels angav antallet af deltagende elever/forældre, dels gav point fra 1-10 for deres samlede indtryk af henholdsvis temadag og forældremøde, for henholdsvis elevers og forældres engagement samt for deres opfattelse af elevers/forældres udbytte af temadag/forældremøde. Herudover beskrev SSP-medarbejderne forløbet af temadag/forældremøde i fritekst. Som interventionen skred frem, fokuserede disse beskrivelser i stigende grad på forhold, der afveg fra det generelle billede.

Forløbssamtaler

Efter temadag/forældremøde i de klasser, hvor der ikke foregik ekstern observation af forløbene, gennemførte medarbejdere fra AFFORD en samtale med den ansvarlige SSP-medarbejder om hvert enkelt forløb kort efter, det var gennemført. Dette sikrede, at også forhold, som ikke var nævnt i forløbsbeskrivelserne, blev inddraget i vurderingen. I det følgende vil eksterne observationer, forløbsbeskrivelser og forløbssamtaler under ét blive omtalt som forløbsbeskrivelser.

Afsluttende status med ansvarlig underviser

Da de planlagte observationer i sidste del af forløbet blev aflyst, er der i stedet gennemført en status med den ansvarlige underviser fra SSP, som fortalte om sin oplevelse af udviklingen igennem hele forløbet og bidrog med input til mulige forbedringer af selve interventionen. Denne samtale er gennemført ultimo juni 2020.

Arbejdsark

Ved selve interventionen blev der anvendt en række arbejdsark – primært til eleverne, men også nogle opsummerende til SSP-medarbejderen – som var udarbejdet af DKR, samt et spørgeskema om rygning, som var særligt tilpasset forholdene i Ringsted. De udfyldte spørgeskemaer og arbejdsark blev efterfølgende indsamlet og er anvendt i beskrivelsen af forløbet. Disse spørgeskemaer og arbejdsark er gengivet i Bilag A.

BESKRIVELSE AF INTERVENTIONEN – TEMADAGEN

Selve temadagen fulgte materialet fra Det Kriminalpræventive Råd, således som det er gengivet og beskrevet i bilag A.

Temadagen - forberedelse

På forhånd havde eleverne i klassen udfyldt et kort spørgeskema, hvor de besvarede spørgsmål om, hvor ofte de selv havde røget cigaretter, samt om, hvor mange elever i hhv. deres egen klasse, deres jævnaldrende i kommunen, en 9. klasse på Campusskolen samt en 9. klasse i København, de troede røg cigaretter. Eleverne fik oplyst, at der var 25 elever i de klasser, de skulle tage udgangspunkt i, og de blev bedt om at angive, hvor mange af disse 25 elever, de troede røg dagligt.

Der var generelt store overdrivelser i elevernes antagelser, særlig når de skulle gætte om elever, der var ældre eller bosiddende i København.

Temadagens første del

Før temadagen udarbejdede SSP-medarbejderen en række PowerPoints, hvor klassens samlede besvarelser blev præsenteret som cirkeldiagrammer, hvor forskellen på elevernes antagelser om hinanden og om andre (og ældre) elever blev sammenstillet med de faktiske forhold. Tallene vedr. den faktiske rygning i Ringsted blev hentet fra forundersøgelsen, samt tidligere ungdomsundersøgelser, mens tal vedr. 9. klasse i København blev hentet fra den seneste undersøgelse fra hovedstaden.

Cirkeldiagrammerne viste diskrepansen mellem elevernes antagelser og de faktiske forhold, og eleverne blev i grupper bedt om at overveje, hvad diagrammerne viste, og dernæst, hvor der var størst afstand mellem, hvad eleverne troede, og hvad der faktisk var tilfældet. De blev bedt om at skrive resultaterne på arbejdsark 1, som indeholdt to spørgsmål: 1) Hvad viser cirklerne? og 2) Hvorfor er forskellen størst mellem netop de to cirkler (typisk antagelser om rygning blandt ældre elever i København, men i enkelte tilfælde rygning blandt ældre elever på Campusskolen).

ARBEJDSARK 1

DET TROR VI – SÅDAN ER DET FORKLAR FORSKELLEN

1. Hvad viser cirklerne? Er der forskel på det, klassen tror om de andre og virkeligheden. Sæt ord på forskellen.

Cirklerne viser at vi er lidt fordomsfulde, fordi vi ikke kender dem, så automatisk begynder vi at tro uden at vide.

2. Hvorfor er forskellen størst på netop de to cirkeldiagrammer?

Vi kender dem ikke så man tænker bare de ryger, fordi de bor inde i en storby, og fordi miljøet er anderledes.

Hvad det første spørgsmål angår, svarede eleverne typisk blot, at jo, der var forskel.

På spørgsmålet om, hvorfor de sociale misforståelser var størst i forhold til København, angav eleverne en række svar, som er angivet nedenfor. Der er kun medtaget ét eksempel på hver forklaring, selv om flere klasser har beskrevet det samme med lidt andre ord.

Elevernes forklaringer på, at sociale misforståelser opstår

- Elever i de ældre klasser i København ryger for at være seje over for andre.
- Det er en stor by, og derfor er der mange, der ryger
- Fordi der er blevet fortalt rygter [om københavnere]
- Vi har set en masse ryge ved Campus
- Vi har hørt fra søskende og venner, at de ryger på Campus
- Vi kender nogen fra Campus, som ryger og tager hash, og vi har hørt en masse fra dem
- Storebrors venner gik på Campus, og de røg
- Campus har altid haft et lidt dårligt ry
- På Campus tænker vi, at der er mange der ryger, fordi de måske ikke tænker sig om
- Der ligger mange cigaretskodder ved [Campus-]skolen
- Fordi vi tror, de lyver/ikke er ærlige [at de ryger mere, end de vil indrømme – et svar der primært vedrørte Campuseleverne]
- De ser gangster ud
- Når man ikke ved det og man hører folk sige, at der er så mange, der ryger, så siger man bare det, man har hørt
- Man har hørt en masse dårlige ting
- Vi kender ikke 9. klasserne særlig godt, som vi gør med 5. klasserne
- Når vi tager hjem fra skole ser vi nogen, som ryger og så tror vi, det er mange
- Nogle af os tror nok også, at de ældre ryger, fordi de synes, at det er sejt, og så tænkte vi nok, at der var større chance for, at dem i København røg
- De laver ikke noget i skolen, så har meget tid til at ryge
- Vi tager fejl af 9. klasserne og bytter dem om med voksne
- Det kan være, at det er gymnasieklasser, der ryger
- Der er mange voksne [i København] der ryger, og så ville deres børn nok også
- Miljøet er hårdere end i en skole, der kun går til 6. klasse
- Stor by, det er nemt at skaffe, mange fester, de tror, det er sejt
- Man lugter røg, når man er i Kbh. Vi har mange fordomme om Kbh., fordi at der sker så meget dårligt derinde, og der er så meget forurening i Kbh., og en del af det er cigaretrøg
- I Kbh. er der sikkert mange kiosker, hvor man kan købe dem. Selvom man er for ung
- Fordi vi regner med, at dem i København er sindssyge og dumme og ryger
- De bor ved Christiania. Vi ved ikke hvilke typer, de er
- Vi tror, at spørgsmålet med hvor mange som ryger hver dag er nok rigtigt. Men der er nok flere, der ryger, bare ikke lige præcis hver dag.

En del af disse forklaringer gik igen hos mange af klasserne. De hyppigste forklaringer i forhold til Ringstedelever var, at eleverne ikke kendte de ældre elever og derfor havde fordomme; at rygere og deres skodder var meget synlige; og at de troede, de ældre elever bevidst underdrev deres egen rygning. Hvad København angår, synes der at herske ganske negative antagelser om livet i storbyen i det hele taget. Forklaringerne afspejler på én og samme gang en tiltro til, at de oplysninger, eleverne fik på temadagen, var troværdige, og en tvivl om, hvorvidt man kunne stole på oplysningerne, særlig fra de ældre elever.

Det fremgår af både de indsamlede arbejdsark og forløbsbeskrivelserne, at det generelt lykkedes at engagere eleverne i diskussionen om forskellen på deres antagelser og de faktiske forhold. Dog var det for nogle af 5. klasserne en udfordring at forstå, hvad data viste samt at komme med forslag til forklaringer.

Herefter blev eleverne bedt om at stille sig i en rundkreds og gennemføre en fysisk øvelse i at vende sig rundt uden at slippe de andres hænder. Bagefter blev de stillet to gange seks spørgsmål om dem selv, deres madvaner, motion, holdninger mv. I første runde skulle eleverne svare med hænderne, mens de havde åbne øjne, mens der i den anden runde skulle besvares spørgsmål med lukkede øjne. Det fremgår af observationerne, at der var en del forskel på elevernes villighed til at give "negative" svar om sig selv i første og anden runde. De virkede mere ærlige i den sidste. Bagefter diskuterede eleverne, hvad der kunne være årsagen til dette.

Anden del af temadagen

Herefter blev eleverne via arbejdsark 2 (se bilag B) præsenteret for en række historier, som alle drejede sig om sociale misforståelser på forskellig måde, ligesom underviseren mere generelt forklarede om fænomenet sociale overdrivelser. Eleverne blev bedt om at diskutere historierne, som lagde op til at forstå, hvordan sociale misforståelser kan opstå. Eleverne skulle her ikke præstere noget skriftligt, men det fremgår af forløbsbeskrivelserne, at denne del af programmet var særlig vellykket, og at arbejdet med historierne hjalp de elever, der ikke helt havde fattet pointen i første omgang, til at forstå, hvad dagen drejede sig om.

Tredje del af temadagen

I denne del af dagen arbejdede eleverne med arbejdsark 3, hvor de først blev præsenteret for følgende mulige forklaringer på, at sociale overdrivelser kunne opstå:

1. Vi fortæller kun de gode ting om os selv på de sociale medier.
2. Vi føler os pressede til at gøre noget, som vi ikke har lyst til for at være seje.
3. Vi praler for at få opmærksomhed.
4. Vi generaliserer ofte, når vi taler om andre. Fx: Unge gør..., Alle de andre...
5. Medierne fortæller mest historier om unge, når de gør noget ulovligt, farligt eller dumt.
6. TV sender tit noget om unge, som handler om at have succes og se godt ud.

Det fremgik af arket, at eleverne gerne måtte skrive flere på – men de indsamlede arbejdsark viser, at der ikke er nogen, der har gjort dette.

Opstilling 9: Eksempel på udfyldt arbejdsark 3 – 5. klassetrin

ARBEJDSARK 3

UNDGÅ, AT SOCIALE OVERDRIVELSER OPSTÅR

Der kan være mange grunde til, at vi tror nogle ting om andre, som ikke passer i virkeligheden. Herunder finder I nogle af dem (skriv gerne flere på):

1. Vi fortæller kun de gode ting om os selv på de sociale medier.
2. Vi føler os pressede til at gøre noget, som vi ikke har lyst til for at være seje.
3. Vi praler for at få opmærksomhed.
4. Vi generaliserer ofte, når vi taler om andre. Fx: Unge gør..., Alle de andre...
5. Medierne fortæller mest historier om unge, når de gør noget ulovligt, farligt eller dumt.
6. TV sender tit noget om unge, som handler om at have succes og se godt ud.

GRUPPEARBEJDE: Tag hver sætning ovenfor og formulér det modsatte:

1. VI FORTÆLLER KUN DE DÅRLIGE TING PÅ SOCIALE-MEDIER
2. VI GØR BARE DET VI HAR LYST TIL
3. VI SNAKKER IKKE FOR IK OG FOR OPMÆRKSOMHED
4. SÅ MAN KAN LADDE VÆR MED AT SIGE MANGE FLERE INO
5. MEDIERNE FORTÆLLER KUN HISTORIER OM GODE OG UNGE
6. TVET SENDER MEGGET OM UNGE DER HAR DET DÅRLIGT
7. MED SIG SELV OG HAR INGEN DANGE
8. HVAD DET
- 9.

DRØFT: Vil det gøre nogen forskel, hvis vi også fortæller om alt det i vores liv, som ikke er så perfekt? Nævn nogle ting, som I kan gøre for at forhindre, at sociale overdrivelser opstår. Skriv dem ned her:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Herefter blev eleverne bedt om at formulere det modsatte af de 6 sætninger. I de fleste klasser har eleverne skrevet modsatte budskaber på arbejdsarkene, men det fremgår også af forløbsbeskrivelserne, at en stor del af eleverne havde svært ved at se relevansen af denne øvelse, og at den i en række klasser resulterede i udmattelse og uro. Det var ofte nødvendigt at indlægge en ekstra pause i forbindelse med dette gruppearbejde. Kun i én af de 24 forløbsbeskrivelser fremgår det, at eleverne havde positivt udbytte af denne øvelse. Arbejdsark 3 slutter med følgende opgave:

DRØFT: Vil det gøre nogen forskel, hvis vi også fortæller om alt det i vores liv, som ikke er så perfekt?

Nævn nogle ting, som I kan gøre for at forhindre, at sociale overdrivelser opstår. Skriv dem ned her: _____ ...

Det er kun få klasser, der har udfyldt denne del af arbejdsarket, typisk kun med en sætning eller to, og det fremgår af forløbsbeskrivelserne, at underviseren i de fleste tilfælde er gået ret hurtigt videre til sidste del af temadagen, fordi eleverne mistede koncentrationen på dette sted i forløbet.

Sidste del af temadagen

Afslutningsvis skulle eleverne formulere et udkast til en klasseaftale – Klassens plan for det gode fællesskab – som kunne hjælpe dem med for det første at begrænse sociale overdrivelser, for det andet at sige fra, når der var noget, de ikke ville være med til, og endelig for det tredje at skabe det gode fællesskab i klassen. For hver del af aftalen var der i arbejdsarket til inspiration formuleret nogle forslag, eleverne kunne inddrage, ud over at de kunne tilføje deres egne.

Strategier til at undgå sociale overdrivelser:

Her gav arbejdsarket følgende forslag til inspiration:

- Jeg siger ikke "alle de andre", når det kun er nogle få, jeg mener.
- Jeg overdriver ikke, når jeg fortæller om ting, jeg har lavet.
- Jeg er kritisk, når medierne siger noget om en gruppe.
- Jeg fortæller både om det gode og det dårlige i mit liv.
- Jeg undersøger, hvad de stille fra klassen mener.
- Jeg spørger mine kammerater, hvem de mener, hvis de siger "de andre".

ARBEJDSARK 4

KLASSENS PLAN

FOR DET GODE FÆLLESSKAB

GRUPPEØVELSE

Find på tre gode ting, I kan gøre – eller vælg fra inspirationslisten.

1. UNDGÅ, AT SOCIALE OVERDRIVELSER OPSTÅR – DET VIL JEG GØRE:

1. at man ikke ligger
2. man ikke overdriver
3. man er den man er

Inspiration:

- Jeg siger ikke "alle de andre", når det kun er nogle få, jeg mener.
- Jeg overdriver ikke, når jeg fortæller om ting, jeg har lavet.
- Jeg er kritisk, når medierne siger noget om en gruppe.
- Jeg fortæller både om det gode og det dårlige i mit liv.
- Jeg undersøger, hvad de stille fra klassen mener.
- Jeg spørger mine kammerater, hvem de mener, hvis de siger "de andre".

2. SIG FRA, NÅR DU IKKE VIL VÆRE MED – DET VIL JEG GØRE:

1. Man kan sige NEJ!
2. Man kan sige stop
3. Man kan sige nej tak

Inspiration:

- Jeg går min vej, hvis der er nogle, som presser mig.
- Jeg undgår dem, som presser mig til noget, som jeg ikke vil være med til.
- Jeg fortæller mine venner, at jeg ikke vil være med til at tale dårligt om andre.
- Jeg siger, at jeg hører etal' hem og snakke med mine forældre.
- Jeg laver mig i at sige "nej" på en god måde.
- Jeg foreslår, at vi kan gøre noget andet sammen.

3. SKAB DET GODE FÆLLESSKAB I KLASSEN – DET VIL JEG GØRE:

1. Ikke sige ond ting
2. Man ikke ligger
3. flere udendørs aktiviteter i timerne.

Inspiration:

- Jeg spørger mange forskellige fra min klasse, om de vil være sammen.
- Jeg taler ordentligt til alle.
- Jeg spørger dem fra klassen, som bor i nærheden af mig, om vi skal følges i skole.
- Jeg siger "hej" til alle i min klasse, når jeg kommer og går.
- Jeg snakker også med dem i min klasse, som ikke siger så meget.
- Jeg foreslår aktiviteter i frikvarteret, som mange kan være med til.

Mange af elevernes arbejdsark har medtaget et eller flere af disse forslag, men eleverne har også selv bidraget, og deres arbejdsark indeholdt følgende forslag til handling (forslag med samme indhold men forskellig formulering kun medtaget én gang):

- Man er den, man er
- Lad være med at sige dumme ting til hinanden
- Lad være med at sige: "men de andre må"
- Man skal tale ordentligt, lige meget hvad de andre siger
- Overdriv ikke, når du fortæller om en konflikt
- Ikke sprede rygter
- Jeg bedømmer ikke folk ud fra deres udseende
- Tænk over det, før du siger det videre
- Overvej, om det passer
- Man skal stoppe bølgem
- Være neutral
- Gøre folk opmærksomme på, de overdriver
- Lade være med at lyve
- Ikke fortælle alt til alle
- Ikke fortælle noget, som andre ikke vil have
- Give folk flere komplimenter
- Vær positiv i timen og vær kritisk
- Vi vil lave klassens hashtag: #alterikkeperfekt
- Vi laver ingen gruppepres
- Man skal være ærlig over for hinanden
- Vi siger ikke lede ting
- Ikke fortælle noget videre, som én har sagt, hvis du ved, det ikke er sandt
- Ikke generalisere
- Lade være med at overdrive for at virke lige så sej som de andre
- Hæng en plakat op, hvor der står "tomme tønder buldrer mest"
- Spørg ind til hinanden, hvordan man har det
- Lade være med at gøre historien bedre, end den er
- Lad være med at pynte på historier, selv om det lyder bedre
- Blokere dem, som overdriver
- Jeg vil ikke hæng mine klassekammerater ud på nettet
- Vær ærlig på de sociale medier og ikke photoshoppe billeder
- Stoppe rygter
- Stoppe mobberi
- Sig sandheden – der er ikke nogen, der dømmer dig
- Man behøver ikke overdrive – intet er perfekt
- Sig til personen, hvad du har hørt, og bekræft, om det er rigtigt

Strategier til at sige fra

Andet punkt i dette arbejdsark drejede sig om, hvad eleverne ville gøre, når der var noget, de ikke ville være med til. Her var der i arbejdsarket angivet følgende inspirationsmuligheder:

- Jeg går min vej, hvis der er nogle, som presser mig.
- Jeg undgår dem, som presser mig til noget, som jeg ikke vil være med til.
- Jeg fortæller mine venner, at jeg ikke vil være med til at tale dårligt om andre.
- Jeg siger, at jeg først skal hjem og snakke med mine forældre.
- Jeg øver mig i at sige "nej" på en god måde.
- Jeg foreslår, at vi kan gøre noget andet sammen.

Arbejdsarkene viser, at eleverne på dette punkt ikke havde helt så mange selvstændige forslag – inspirationspunkterne gik igen på mange af arkene. Eleverne havde følgende selvstændige forslag:

- Sige stop!
- Man kan snakke med en voksen
- Jeg fortæller mine venner, at jeg ikke vil snakke grimt om dem
- Det gider jeg ikke
- Gør det, man føler for
- "Jeg gider ikke at være med, men det har intet med jer at gøre"
- Man skal acceptere, når andre siger nej
- Siger det til læreren
- Står ved min egen mening
- Holde sig fra drama
- Sig at du skal noget andet, eller at du skal hjem
- Lade være med at gøre det, andre gør, kun for at være sej
- Jeg kan få hjælp fra mine venner
- Ignorere dem
- Hjælp hinanden både fagligt og i fritiden
- Tænk på konsekvensen af det, du oprigtigt ikke har lyst til
- Sige, at "det må jeg ikke"
- Fortælle, at det er en dårlig idé
- Finde et bedre selskab
- Finde på en undskyldning

Strategier til at skabe det gode fællesskab

Her gav arbejdsarket følgende inspiration:

- Jeg spørger mange forskellige fra min klasse, om de vil være sammen.
- Jeg taler ordentligt til alle.
- Jeg spørger dem fra klassen, som bor i nærheden af mig, om vi skal følges i skole.
- Jeg siger "hej" til alle i min klasse, når jeg kommer og går.
- Jeg snakker også med dem i min klasse, som ikke siger så meget.
- Jeg foreslår aktiviteter i frikvarteret, som mange kan være med til.

Det fremgår af elevernes besvarelser, at mange har forholdt sig til en del mere end spørgsmålet om at begrænse sociale overdrivelser. Det er ligeledes tydeligt, at de kun i mindre grad har inddraget de forslag, arbejdsarket indeholdt, i deres besvarelser, selv om de fleste havde medtaget et eller to af forslagene. Elevernes egne forslag var følgende:

- Være omsorgsfuld
- Man kan være hjælpsom ved alle
- Vær venlig og undgå uvenskab, behandl andre, som du selv ønsker at blive behandlet
- Gå på kompromis
- Lytte til andre og ikke snakke i munden på hinanden
- Drengene skal ikke skabe drama med pigerne
- Huske at samarbejde
- Sørge for, at alle har det godt
- Mindre larm
- Klasseseture
- Man skal ikke kalde hinanden for øgenavne
- Man skal ikke slå hinanden
- Flere samarbejdsøvelser
- 4 mands borde (pige x 2 dreng x 2)
- At vi må være inde i frikvartererne – det kan skabe et godt fællesskab
- Jeg spytter, slår og sparker ikke
- Lave en skrivegruppe
- Opfør dig pænt over for alle, også selv om du ikke kan lide personen
- Sjovere ting i timerne for børnene (matematik rundbold)
- Flere arrangementer i klassen
- Flere aktiviteter i skoledagene
- Tag nogen med i en leg, hvis man kan se, at de er alene
- "Ren tale giver rent hjerte"
- Prøve at lade være med kun at være sammen med de samme
- Før klassen sammen i grupper, hvor folk arbejder sammen
- Lad være med at tro, at du er bedre end andre
- Rose hinanden
- Prøv ikke at være for dømmende
- Spørge, om alle i klassen har det godt
- Man skal ikke svare igen
- Ikke grine, når nogen fremlægger eller siger noget
- Invitere folk med hjem til én
- Stol på hinanden
- Ses i fritiden
- Hvis man kan se, at nogen har en dårlig dag, så spørg ind, men hvis de ikke vil snakke, så accepter det
- Hvis jeg tænker noget dårligt om andre, så holder jeg det for mig selv
- Lad være med at dømme pga. hårfarve.

Afslutningsvis blev elevernes forslag diskuteret i plenum, og klassen fandt frem til, hvilke forslag, de ville medtage i deres klasseaftale. Klasseaftalen blev efterfølgende præsenteret i sin endelige form, som også indgik i det efterfølgende forældremøde.

Opstilling 11: Eksempel på færdig klasseaftale – 6. klassetrin

**KLASSENS PLAN FOR
DET GODE FÆLLESSKAB**

1 **UNDGÅ, AT SOCIALE OVERDRIVELSER
OPSTÅR – DET VIL JEG GØRE:**

- At man er ærlig
- Tage det med personen som skaber en social overdrivelse alene
- Man kan spørge ind til andres meninger

2 **SIG FRA, NÅR DU IKKE VIL VÆRE MED
– DET VIL JEG GØRE:**

- Sig sandheden
- Man kan gå
- Man kan forsøge at gøre det rigtige

3 **SKAB DET GODE FÆLLESSKAB
– DET VIL JEG GØRE:**

- Hele klassen sammen og ikke kun i små delte grupper nogle gange
- Acceptere folk som de er
- Tale pænt til hinanden
- Ikke kommentere på andre
- Ikke skabe sociale overdrivelser

**ALLE DE
ANDRE
GØR DET
IKKE**

DKR
DET KORTTIDIGT
PRÆVENTIVE RÅD

BESKRIVELSE AF INTERVENTIONEN – FORÆLDREMØDET

Der blev afholdt forældremøde i 21 ud af 24 forsøgsklasser. Forældremødet blev afholdt samme aften, som temadagen blev gennemført i klassen. I de tre klasser, hvor mødet ikke blev afholdt, skyldtes det, at klasselæreren havde glemt at indkalde forældrene, hvorfor mødet måtte udskydes til senere – og dermed blev aflyst grundet nedlukningen.

Der var meget stor forskel på antallet af deltagende forældre til mødet: mellem 4 og 20 elever var repræsenteret af en eller flere forældre. Ved møder med få fremmødte forældre nævnes det i forløbsbeskrivelserne, at der blandt forældrene var udbredt frustration over det ringe fremmøde, men også, at det i disse klasser var et tilbagevendende problem i forhold til forældresamarbejdet. Der er altså ikke grund til at tro, at det var emnet for mødet, der afholdt forældrene fra at deltage.

Ved forældremødet blev forældrene bedt om at fordele sig i rummet alt efter, om de troede, kriminaliteten var stigende, faldende eller konstant. Herefter diskuterede de årsagen til deres opfattelse og fik svar på, hvordan det faktisk forholder sig. Denne øvelse blev gentaget, nu med udgangspunkt i udviklingen i unges alkoholforbrug. Også her fik de tal at forholde sig til.

Herefter blev forældrene præsenteret for klassens svar på spørgeskemaet om tobak, og de gennemgik samme øvelse som eleverne havde: de svarede på personlige spørgsmål med henholdsvis åbne og lukkede øjne. Herefter fik forældrene et referat af temadagen og en orientering om den aftale, klassen var nået frem til.

Herefter blev forældrene præsenteret for teorien om sociale overdrivelser, blandt andet illustreret ved Asch-eksperimentet om gruppepres. Ved de tre forældremøder, der blev observeret, blev netop dette præsenteret på lidt forskellig vis, og i et tilfælde sagde underviseren, at det egentlig ikke var tanken at gå dybere ind i dette. Den ansvarlige underviser fortalte dog ved statusopdateringen, at det i de senere forløb var lykkedes at anvende netop denne slide bedre end i starten.

Forældrene blev derefter inddelt i grupper, som skulle diskutere, hvordan de som forældre kunne 1) hjælpe de unge med at få et realistisk billede af de andre, 2) hjælpe de unge med at sige fra, 3) hjælpe de unge med at skabe et godt fællesskab i klassen. Alle forslag blev skrevet ned og derefter diskuteret i plenum. De forslag, der omtales herunder, er taget direkte fra forældrenes arbejdsark, og igen er dubletter udeladt.

FORÆLDRENES OPBAKNING

TIL KLASSENS PLAN

1

HJÆLP DE UNGE MED AT FÅ ET REALISTISK BILLEDE AF DE ANDRE. HVAD KAN I GØRE?

1
2
3

1 Sætte hjemme omkring at slade/stikke hjemme og del op
2 tale om det rigtig hjemme omkring problemer i skolen
3

2

HJÆLP DE UNGE MED AT SIGE FRA. HVAD KAN I GØRE?

1
2
3

1 fortsat acceptere hjemmets forskellige (Bakke og osv)
2 støtte omkring forskellig
3 støtte omkring

3

HJÆLP DE UNGE MED AT SKABE ET GODT FÆLLESSKAB I KLASSEN. HVAD KAN I GØRE?

1
2
3

1 Sætte krav om andre aktiviteter når de er sammen ind i digitalt
2 fortsat være facebook gruppe når de starter på Campus
3

Første emne: *Hvordan hjælpe de unge med at få et realistisk billede af de andre?*

- Stop generalisering og spørge ind til, HVEM der fx må...
- Være åben i forældregruppen – dele oplevelser og erfaringer
- At vi forældre tør tale sammen om emner som børnene siger "at alle andre gør"
- Være et forbillede
- Forklare at forskellighed er ok
- Være tydelig og sætte ord på grænser, værdier og følelser
- Opfordre til nysgerrighed, give hjælpespørgsmål
- Snakke til deres sunde fornuft – de kender til forkert/rigtigt
- Stille undrende spørgsmål
- Spørge mere ind til om de virkelig tror på det de andre siger – vær mere kritiske
- Give plads til at være ærlig
- Guide f.eks. til at indrømme fejl over for andre
- Hjælpe til at se tingene fra en anden side/perspektiv
- Brug Facebook til at lodde stemningen ift. McDonald's, penge til shopping eks. [hos andre forældre]
- Undersøge om det er rigtigt det de oplever/hører
- "Stikkerlinien" – Facebookgruppe eller andet
- Hjælpe de unge med at vende deres tankegang (negativ til positiv)
- Ændre ordvalg fra stikker til hjælper
- Det er ikke altid dårligt at sige sandheden
- Samtaler hjemme omkring at sladre/stikke hvornår er det ok
- Tale ugentligt hjemme om problemer i skolen
- 'Mandag-morgen-replik': Hvad har du lavet i weekenden? Både negativt og positivt
- Spørge ind og være nysgerrig
- Lade dem tale ud – også selvom man selv ved, hvor det nok ender
- Tale med dem om, at billeder/historier på de sociale medier er øjebliksbilleder
- Som forældre at vi ikke lader os rive med af rygterne
- Bakke op om at tale pænt/skrive pænt til hinanden
- Vedligeholde snakken om, at hvis man ikke har noget pænt at sige – så lad være!
- Være et bedre forbillede mht. det indtryk, man efterlader på SOME
- Forholde sig kritisk til medierne – evt. se statistikker
- Flere SSP-møder

Andet emne: *hvordan hjælpe de unge til at sige fra?*

- Blive ved med at gentage for vores børn: du er sej, når du siger nej. Særligt er godt – vi vil altid være forskellige.
- Reflekter sammen efterfølgende. Blive ved og blive ved og find succeser
- Undgå at overskride egne grænser
- At vi tør stå ved vores egne værdier/holdninger/regler
- Give de unge mere selvtillid

- Snakke med sit barn om, hvilke muligheder de har for at sige fra
- Vær tilgængelig til at tale om det svære nej/den svære beslutning
- Hjælpe, guide og snakke med sig barn om at være tro mod sig selv
- Forældre skal reagere hurtigt, når de bliver gjort opmærksom på noget. Forældre ringer til forældre.
- Øve og samtale om egne grænser hjemme
- Søg hjælp hos en voksen (lærer, forældre)
- Opfordre til at "passe sin egen butik"
- Lære barnet at "gå" fra en konflikt/problem
- Brug forældre som "undskyldning"
- Tilbyd at være "bussemand" – forældrene siger fra
- Hjælp de unge med at sige fra. Hvad kan I gøre?
- Rose når eget eller andre børn gør det rigtige. Det gode eksempel
- Være nysgerrige. "hvad gjorde du/de andre så?"
- Spørge ind til børnene i klassen – om alle har noget med nogen
- Som forældre skal vi respektere deres grænser
- Lære dem at sætte grænser, ved bl.a. at vise vores egne grænser
- Skabe tryghed (venskaber)
- Mærke efter om man er en del af drama/episode – kontakt en voksen
- Fokus på, hvordan man som voksen "dyrker" et drama
- Vær ikke misforstået loyal

Tredje emne: *Hvordan hjælpe eleverne med at skabe det gode fællesskab i klassen?*

- Hjælp til fælles arrangementer
- Det er ok at fejle. Italesætte, at vi har forskellige styrker. Du skal ikke kunne det hele.
- Afspejle: talemåder, kropssprog
- Madgrupper
- Fokus på at alle kan være gode venner på kryds og tværs
- Godt fællesskab blandt forældre
- Alle møder op til forældrearrangementer
- Lejeaftaler
- Støtte op om sociale arrangementer i klassen og imødekomme børnenes ønsker
- Positiv snak om de andre elever og klassens forældre
- Forældrerådet kan arrangere flere tiltag f.eks. fællesspisning.
- Pointsystem evt. evalueringssystem i klassen (rød-gul-grøn)
- Hjælpe den man kan se står alene
- Åbne vores hjem for hænge ud aftaler, så vi kan støtte fællesskabet
- Have "regler" om også at tale pænt derhjemme
- Overnatning + hygge og socialt samvær og kammeratlige samtaler
- Presse skolen til at invitere til møde med fremmødepligt
- Omsorgsopkald à kontakt a la sygesamtaler fra skolens side. Evt. opringning fra skolen
- Selv huske på ikke at tale grimt om de andre børn

- Klassekassen kan købe noget til fællesaktiviteter i frikvartererne
- Sætte krav om andre aktiviteter når de er sammen end de digitale
- Fortsætte vores Facebook gruppe når de starter på Campus [overbygningsskole]
- Ræk selv hånden ud og inviter
- Se hinandens sportsgrene
- Opfordre til at tale sammen, fremfor at skrive, som ofte kan misforstås
- Spørge ind til klassemødets indhold
- Italesætte tolerance og accept af forskellighed
- Støtte dem i, at kunne tilbyde hjælp ”jeg kan se du har det svært. Jeg vil gerne hjælpe”

Både arkene og forløbsbeskrivelserne giver indtryk af, at forældrene generelt var meget positive i forhold til temadagen, og at den satte tanker i gang vedr. den måde, forældrene forholdt sig til hinanden indbyrdes på. Udbyttet var noget forskelligt, blandt andet grundet sparsomt fremmøde i nogle klasser, men generelt syntes forældrene at have udbytte af deltagelsen. Nogle fortalte i øvrigt, at deres børn uopfordret havde fortalt om deres begejstring for temadagen.

Undervisernes vurdering af temadag og forældremøde

Underviserne er som nævnt blevet bedt om at vurdere selve temadagen i form af en ”karakter” mellem 1 og 10 for deres samlede indtryk af dagen, deres vurdering af elevernes engagement, samt vurdering af elevernes udbytte. Forældremødet er scoret på samme måde. Underviserne har for temadagens vedkommende givet en score, der varierer fra 3 til 9, og for forældremødets vedkommende en score fra 2 til 9. De laveste scorer er givet til de forældremøder, hvor kun få forældre mødte op.

Opstilling 13: Undervisernes karaktergivning vedr. temadag og forældremøde fordelt på klassetrin, Ringsted forår 2020. Skala går fra 1-10, hvor 10 er bedst.

Klassetrin:	Temadag			Forældremøde		
	Samlet vurdering	Elevernes engagement	Elevernes udbytte	Samlet vurdering	Forældrenes engagement	Forældrenes udbytte
5. klasse	6,0	5,4	4,9	7,0	6,7	6,6
6. klasse	7,1	7,0	6,7	8,0	6,8	7,8
7. klasse	7,6	7,3	7,6	8,1	8,3	8,1
I ALT	6,9	6,6	6,4	7,7	7,3	7,5

Der er en vis tendens til, at både temadagen og forældremødet scores lavest på femte klassetrin, og det var da også i de yngste klasser, der blev rapporteret om flest vanskeligheder med dårlige læsere og andre problemer med at få eleverne til at forstå selve problematikken vedr. sociale overdrivelser. Dette vender vi tilbage til nedenfor. Vore observationer i en 5.-klasse viste, at eleverne særligt havde besvær med øvelsen med at skrive det modsatte, samt at forstå de sætninger, der skulle omformuleres – hvor der blandt andet bruges ordet ”generalisere”, som en del af eleverne ikke forstod.

Det samlede tidsforbrug ved temadagene varierede mellem 3t. 30 min. og 4 t. 20 min., mens forældremøderne varede fra 1t. 30 min til 2t. 15 min.

SAMLET VURDERING AF INTERVENTIONEN

Det materiale, der danner baggrund for temadag og forældremøde er meget grundigt og detaljeret, og vejledningen er nem at følge. Underviserne har ved både temadage og forældremøder været meget tro mod materialet, og interventionen er, med små forskelle i rækkefølgen på de enkelte delelementer ved forældremøderne, gennemført i overensstemmelse med planen. Underviserne har bevaret entusiasmen gennem forløbet, og vurderingen er, at selve interventionsdelen er dermed gennemført så godt, som det overhovedet er muligt.

Materialet er generelt velegnet til formålet, men der kan peges på seks punkter, som med fordel kan overvejes/ændres.

Arbejdsark 3 til eleverne

Arbejdsark 3 er vanskeligt for mange elever at udfylde. De bliver bedt om at skrive det modsatte af en række sætninger, men det er ikke i alle tilfælde helt klart, hvad "det modsatte" er. For eksempel lyder den første sætning således: "Vi fortæller kun de gode ting om os selv på de sociale medier". Det modsatte kunne være, at "vi fortæller kun de dårlige ting om os selv på de sociale medier", men tanken er tydeligvis, at eleverne skal nå frem til, at det er bedst at fremstille sig selv mere nuanceret. Det kræver et abstraktionsniveau, som ikke alle elever besidder.

I praksis var øvelsen tidkrævende og vanskelig at forstå for en del af de yngste elever, samtidig med, at de elever, som havde forstået pointen, fandt den overflødig. Afviklingen af opgaven var ofte forbundet med uro i klasserne, og den tog energi fra den sidste del af dagen, hvor klassens aftale skulle diskuteres. Den ene temadag ud af de 24, hvor øvelsen fungerede godt, udmærkede sig ved, at der var to klasselærere og SSP-underviseren til stede under hele forløbet, hvor de aktivt hjalp elevgrupperne med arbejdet. Denne øvelse kan med fordel helt kan udgå af materialet.

Eventuelt kan der i materialet indbygges en quiz (via nettet eller klikkere) med yderligere spørgsmål om sociale overdrivelser, som kan tages i anvendelse, hvis underviseren oplever, at der er elever, som ikke har forstået den grundlæggende pointe på dette tidspunkt.

Er materialet forståeligt også for de yngste?

Som nævnt havde nogle af de yngste elever vanskeligt ved at forstå nogle af formuleringerne i de opgaver, de blev præsenteret for, og det bør overvejes, om materialet bør forenkles rent sprogligt for denne gruppe. Selve indholdet fungerede udmærket også på 5. klassetrin, men nogle formuleringer kunne gøres lettere forståelige. Særlig i forhold til denne målgruppe mener underviseren i øvrigt, at det kunne være en idé at give underviserne lidt mere frie hænder til at plukke i materialet, da der kan være stor forskel på elevernes modenhed og dermed forståelse af problematikken. Særligt i de såkaldte "inklusionsklasser" kan forløbet være meget tungt at gennemføre.

I øvrigt foreslås det, at det i materialet understreges, at det i de yngste klasser bør være klasselæreren, som deltager i forløbet sammen med SSP-underviseren.

Skal materialet indeholde inspirationssætninger?

Arbejdsark 4 vedr. klasseaftalen indeholder, som nævnt ovenfor, en række forslag til, hvad eleverne kan skrive under de tre punkter. Det har den utilsigtede effekt, at nogle elevgrupper indskrænker sig til at gengive (nogle) af disse, og forslagene begrænser iflg. underviserne elevernes selvstændige overvejelser om, hvad de kan foreslå. Der er også risiko for, at eleverne får mindre ejerskab til de forslag, som allerede fremgår af materialet. Det foreslås derfor, at inspirationssætningerne tages ud af arbejdsarket, således at eleverne starter med deres egne forslag. Eventuelt kan inspirationssætningerne indgå i lærervejledningen, så underviseren kan anvende dem i tilfælde af, at eleverne slet ikke har nogen egne forslag.

Kan forældrenes fremmøde øges?

Det er en tilbagevendende problemstilling, at en ikke uvæsentlig del af forældregruppen vælger at blive væk fra de møder, der afholdes på deres børns skoler. Som det er fremgået, afstedkom dette af og til frustrationer blandt de fremmødte forældre. Det bør overvejes, om der kan gøres noget for at øge forældreinteressen, f.eks. mere/anderledes information om, hvad mødet drejer sig om, eller en kombination med andre emner af interesse for forældrene.

En anden mulighed vil være at, eleverne deltager i forældremødet i den første time, og at forældrene derefter fortsætter alene.

Asch-eksperimentet til forældremødet

Som nævnt indgår der i materialet til forældremødet en slide, som omhandler et eksperiment gennemført af Solomon Asch i 1950'erne. Eksperimentet drejer sig reelt set ikke om sociale overdrivelser (som ofte kan bero på ubegrundede antagelser om, hvordan andre handler og tænker) men derimod om åbent gruppepres. Som ovenfor nævnt blev denne slide ikke anvendt særlig meget af underviserne ved de første forældremøder, men ved de senere brugte underviserne eksperimentet til at illustrere, at mennesker er villige til at sige/gøre noget, de ved, ikke er rigtigt, for at tilpasse sig fællesskabet. Dette blev så knyttet til elevernes tilbøjelighed til at tilpasse sig de fiktive normer i fællesskabet. Denne anvendelse kan tydeliggøres i noterne til den relevante slide.

Kan temadagen startes bedre?

I nogle klasser kunne det være godt, om det var muligt at starte med en fælles øvelse, der sporede dem ind på, hvad de faktisk ved om hinanden, f.eks. med fokus på sociale medier (et fokus, som godt kunne udbredes mere). En sådan "icebreaker" ville i nogle tilfælde gøre det lettere for klassen at forholde sig til materialet, fordi de ikke bliver kastet direkte ind i det.

.

KORTTIDSOPFØLGNINGEN

Det var planlagt, at der primo maj skulle gennemføres en korttidsopfølgning i alle forsøgsklasserne, igen i form af et elektronisk spørgeskema, som skulle udfyldes i klassen. Da skolerne, som allerede beskrevet, var lukkede, blev det i løbet af maj besluttet i stedet at bede eleverne fra de 24 klasser, som havde deltaget i temadagen, udfylde skemaet hjemme, således at klasselæreren lod udfyldelsen indgå som en form for "lektie". Dette frembød en række vanskeligheder.

Den oprindelige version af spørgeskemaet måtte kortes ned, for på den måde at minimere risikoen for, at eleverne opgav skemaet undervejs, når de sad alene med det. Herudover var der problemer med hensyn til undersøgelsens logistik, fordi unikke koder nu ikke kunne uddeles i papirform tilfældigt i selve klassen, og fordi kontrollen med elevernes udfyldelse blev væsentlig ringere. For at minimere risikoen for, at flere elever ville få den samme unikke kode – hvorved kun den første elev, som udfyldte skemaet, ville kunne få adgang – blev der genereret en kode for hver klasse, som eleverne kunne bruge, hvilket sikrede deres anonymitet.

Da opfølgingsundersøgelsen blev sat i gang på de nye vilkår, genåbnede skolerne i forskelligt tempo, og nogle elever har derfor udfyldt hjemmefra, mens andre har gjort det i klassen. Der er desuden gået længere tid end de ca. seks uger fra temadagen til udfyldelsen af skemaet, som det var hensigten at opnå. De omfattende ændringer, der skete på skolerne under genåbningen, vanskeliggjorde gennemførelsen af undersøgelsen, og de sidste klasser har først besvaret skemaet midt i juni. Disse forhold har besværliggjort kontrollen med udfyldelsen, og det er således alene muligt at beregne en svarprocent i forhold til, hvor mange elever, der var indskrevet i klasserne på tidspunktet for førmålingen i efteråret 2019 – som ikke nødvendigvis svarer fuldstændig overens med antallet af indskrevne i foråret 2020.

Antal indskrevne elever i de 24 forsøgsklasser efteråret 2019:	513	100%
Har helt eller delvist besvaret opfølgningsskemaet:	433	84%
Har besvaret alle spørgsmål i opfølgningsskemaet:	429	84%

Den lavere svarprocent beror først og fremmest på, at der er to 7.-klasser, hvor kun én hhv. to elever har udfyldt skemaet. Andelen af elever, der har udfyldt skemaet på 5. klassetrin er 95%, på 6. klassetrin er 92% og på 7. klassetrin 68%. Årsagen til, at stort set alle besvarelser er fuldt udfyldt er formodentlig, at skemaet i korttidsopfølgningen er væsentlig kortere.

Af hensyn til vurderingen af udviklingen, er de to 7.-klasser, som stort set ikke har besvaret skemaet, taget ud af analyserne i både førmålingen og eftermålingen. Dermed indgår i alt 22 forsøgsklasser i korttidsopfølgningen (dette influerer ikke på den endelige effektevaluering, hvor alle 24 klasser, som modtog interventionen, igen vil udfylde spørgeskemaet). Der er foretaget en bortfaldsanalyse, som viser, at det ikke gør nogen betydende forskel for besvarelserne fra førmålingen på 7. klassetrin,

om de to klasser medtages eller ej. Besvarelsene, som er anvendt i korttidsopfølgningen, ses herunder fordelt på klassetrin:

Opstilling 14: Antal besvarelser fra forsøgsklasser, som indgår i korttidsopfølgningen, før og efter temadagen, Ringsted, forår 2020

Klassetrin:	FORSØGSKLASSE FØR		FORSØGSKLASSE EFTER	
	Antal besvarelser	Procentfordeling	Antal besvarelser	Procentfordeling
5. klasse	142	33,1	150	34,9
6. klasse	142	33,1	143	33,5
7. klasse	145	33,8	136	31,6
I ALT	429	100	429	100

Forskellen mellem forsøgsklasserne før og efter er ikke statistisk signifikant.

HOLDNINGER TIL OG OPLEVELSER AF FORLØBET

I dette afsnit er det alene besvarelsene fra opfølgningsmålingen, der indgår.

Opstilling 15: Forsøgselevernes besvarelse af spørgsmålet: "Kan du huske, at der for et stykke tid siden blev afholdt en temadag i din klasse, hvor I snakkede om, hvad I troede om de andre og hvor mange unge, der ryger og sådan noget?", Ringsted, forår 2020 (pct.)

	5. klasse	6. klasse	7. klasse	ALLE
"Ja, det kan jeg godt huske, og jeg deltog selv"	59	64	66	63
"Ja, det kan jeg godt huske, men jeg deltog ikke"	6	8	5	6
"Nej, det kan jeg ikke huske"	35	29	29	31
I Alt	100	101	100	100

424 i alt har besvaret spørgsmålet

Næsten hver tredje kan ikke huske, at de deltog i temadagen, hvilket godt kan virke bekymrende for effekten af denne. Nogle af dem, der ikke kan huske temadagen har næppe været tilstede den dag, den blev afholdt. Der er ikke stor forskel på andelen, der kan huske temadagen, på de forskellige klassetrin, men dog en svag tendens til, at færre af femteklasseseleverne husker dagen.

De følgende to spørgsmål blev kun stillet til dem, der kunne huske temadagen og som selv deltog:

Opstilling 16: Forsøgselevernes besvarelse af spørgsmålet: "Snakkede du bagefter med dine forældre om det?", Ringsted, forår 2020 (pct.)

	5. klasse	6. klasse	7. klasse	ALLE
"Ja"	40	34	27	33
"Nej"	25	19	30	24
"Det kan jeg ikke huske"	35	47	43	42
I Alt	100	99	100	99

266 i alt har besvaret spørgsmålet

Det er en temmelig stor del af eleverne – mellem hver tredje og hver anden – der ikke kan huske, om de har snakket med deres forældre om temadagen. Dette kan nok – ligesom de relativt mange der slet ikke kan huske temadagen – til dels tilskrives den særlige situation med skolelukning og den lange tid, der er gået, før de har besvaret skemaet. Også dette er bekymrende for effekten af tiltaget, om end en effekt hverken nødvendigvis forudsætter, at man kan huske temadagen, eller at man har talt med sine forældre om den.

Opstilling 17: Forsøgselevernes besvarelse af spørgsmålet: "Hvad synes du om temadagen?", Ringsted, forår 2020 (pct.)

	5. klasse	6. klasse	7. klasse	ALLE
"Det var en rigtig god dag"	22	13	18	18
"Det var en OK dag"	63	76	66	68
"Det var en ligegyldig dag"	12	11	15	12
"Det var en rigtig dårlig dag"	3	0	1	2
I Alt	100	100	100	100

266 i alt har besvaret spørgsmålene

Til gengæld er de elever, der kan huske temadagen, overvejende positivt stemt over for denne. På alle klassetrin er det mere end fire ud af fem, der synes, det var en god eller OK dag, og kun nogle ganske få procent syntes, at det var en dårlig dag.

SOCIALE MISFORSTÅELSER

I det følgende sammenlignes elevernes faktiske brug af tobak og andelen, der drikker sig fuld mindst månedligt, samt deres antagelser om andres risikoadfærd, før og efter interventionen. Der er ikke i korttidsopfølgningen stillet andre spørgsmål om elevernes egen risikoadfærd. I sammenligningerne indgår alene svar fra elever i de 22 forsøgsklasser, der har besvaret spørgeskema både før og efter interventionen, og procentsatserne stemmer derfor *ikke* overens med de satser, der blev af-rapporteret i tidligere afsnit.

Opstilling 18: Forsøgselever 5., 6. og 7. klasse: Selvrapporteret risikoadfærd og forestillinger herom i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

		Faktisk fore-komst	Forestillinger om:				
			Venner	Jævnaldr. i Ringsted	Jævnaldr. i Kbh.	15-16-årige i Ringsted	15-16-årige i Kbh.
Ryger tobak hver dag	FØR	4	5	16	24	29	38
	EFTER	1	3	12**	15***	27	33*
Bruger snus hver dag	FØR	1	4	11	19	23	31
	EFTER	x	3	11	15*	25	29
Drikker sig fuld min. en gang om måneden	FØR	2	5	15	23	32	40
	EFTER	2	4	12	16***	33	39
Har prøvet at ryge hash ^a	FØR	3	5	13	22	25	34
	EFTER	x	x	x	x	x	x
Har prøvet lat-tergas ^a	FØR	3	4	10	21	22	28
	EFTER	x	x	x	x	x	x

Note: Der er foretaget en omregning af svarkategorier til procenter på følgende måde: "Ingen" = 0 pct.; "Næsten ingen" = 5 pct.; "En del" = 25 pct.; "Omkring halvdelen" = 50 pct.; "De fleste" = 75 pct. og "Alle eller næsten alle" = 95 pct.

^a Omfatter ikke 5. klasserne.

Antal besvarelser: FØR = 408, EFTER = 429

X = oplysninger foreligger ikke.

* = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

Der er ikke nogen betydende ændringer i den faktiske risikoadfærd, hvilket man da heller ikke kunne forvente i forhold til den korte tidshorisont og den lave forekomst i førmålingen.

For det som interventionen drejede sig om, tobaksrygning, er der sket en reduktion af de overdrevne forestillinger vedrørende samtlige grupper, idet dog de mindskede overdrevne forestillinger vedrørende 15-16-årige ikke er statistisk signifikant. Måske er baggrunden for sidstnævnte, at en del ikke rigtig har troet på, at de ældre elever fortalte sandheden med hensyn til deres forbrug af tobak m.v.

For alle de former for risikoadfærd, der er målt, er der sket en reduktion af de overdrevne forestillinger vedrørende jævnaldrende i København, og de er alle statistisk signifikante. For alkoholforbrug og brug af snus er det til gengæld de eneste signifikante ændringer af forestillingerne, der er sket.

Det er også vurderet, hvor mange af eleverne, der har egentlige flertalsmisforståelser, dvs. elever, der antager, at de forskellige former for risikoadfærd er flertalsadfærd.

Opstilling 19: Forsøgselever 5., 6. og 7. klasse: Selvrapporteret risikoadfærd samt andel, der antager, at halvdelen eller flere blandt andre unge udøver denne adfærd i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

		Faktisk forekomst	Forestillinger om:				
			Venner	Jævnaldr. i Ringsted	Jævnaldr. i Kbh.	15-16-årige i Ringsted	15-16-årige i Kbh.
Ryger tobak hver dag	FØR	1	3	12	25	28	42
	EFTER	1	2	7*	11***	21*	33**
Bruger snus hver dag	FØR	1	2	8	18	21	32
	EFTER	X	2	6	11**	21	27
Drikker sig fuld min. en gang om måneden	FØR	4	3	12	24	35	46
	EFTER	2	3	8*	14***	33	40
Har prøvet at ryge hash ^a	FØR	3	3	9	22	23	35
	EFTER	X	X	X	X	X	X
Har prøvet lattergas ^a	FØR	3	2	4	21	20	33
	EFTER	X	X	X	X	X	X

^a Omfatter ikke 5. klasserne.

Antal besvarelser: FØR = 408, EFTER = 429

X = oplysninger foreligger ikke.

* = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

Målt på denne måde er mønstret stort set det samme, men forskellene er flere og typisk stærkere. Her er således også reduktionen af overdrevne forestillinger vedrørende de 15-16-åriges tobaksforbrug i Ringsted statistisk signifikant, og snus kommer nu også med i rækken af former for risikoadfærd, hvor der er sket en reduktion af overdrevne forestillinger vedrørende de 15-16-årige københavnere. For alkohols vedkommende fremtræder der nu en reduktion af overdrevne forestillinger i forhold til alle grupper, der er spurgt om (bortset fra venner), og to af dem er signifikante.

I det følgende redegøres for korttidseffekten, som den tager sig ud på de enkelte klassetrin. Ved vurderingen af effekten skal man her være opmærksom på, at antallet af besvarelser på de enkelte klassetrin kun er ca. en tredjedel af, hvad den er i de samlede tabeller, hvorfor forskellene mellem FØR og EFTER generelt skal være større for at nå statistisk signifikans.

Opstilling 20: Forsøgselever 5. klasse: Selvrapporteret risikoadfærd og forestillinger herom i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

		Faktisk forekomst	Forestillinger om:				
			Venner	Jævnaldr. i Ringsted	Jævnaldr. i Kbh.	15-16-årige i Ringsted	15-16-årige i Kbh.
Ryger tobak hver dag	FØR	0	< 1	9	16	22	29
	EFTER	<1	2	5*	9*	23	32
Bruger snus hver dag	FØR	0	< 1	3	11	15	22
	EFTER	X	< 1	3	8	20	27
Drikker sig fuld min. en gang om måneden	FØR	0	< 1	8	14	22	30
	EFTER	0	1	5	9	26	33
Har prøvet at ryge hash ^a	FØR	X	X	X	X	X	X
	EFTER	X	X	X	X	X	X
Har prøvet lattergas ^a	FØR	X	X	X	X	X	X
	EFTER	X	X	X	X	X	X

Note: Der er foretaget en omregning af svarkategorier til procenter på følgende måde: "Ingen" = 0 pct.; "Næsten ingen" = 5 pct.; "En del" = 25 pct.; "Omkring halvdelen" = 50 pct.; "De fleste" = 75 pct. og "Alle eller næsten alle" = 95 pct.

^a Eleverne i 5. klasse er ikke blevet stillet spørgsmåle herom.

Antal besvarelser: FØR =142, EFTER =150

X = oplysninger foreligger ikke.

* = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

På 5. klassetrin er det alene forestillinger om jævnaldrendes rygning i Ringsted og København, der viser signifikante fald, og der er generelt en mindre forskel mellem FØR og EFTER. Det samme gør sig gældende, når det gælder de egentlige flertalsmisforståelser:

Opstilling 21: Forsøgselever **5. klasse**: Selvrapporteret risikoadfærd samt andel, der antager, at halvdelen eller flere blandt andre unge udøver denne adfærd i november-december 2019 (**FØR**) og i maj/juni 2020 (**EFTER**), (pct.).

		Faktisk forekomst	Forestillinger om:				
			Venner	Jævnaldr. i Ringsted	Jævnaldr. i Kbh.	15-16-årige i Ringsted	15-16-årige i Kbh.
Ryger tobak hver dag	FØR	0	< 1	8	16	17	30
	EFTER	< 1	2	2*	7*	15	34
Bruger snus hver dag	FØR	0	0	2	9	10	24
	EFTER	X	< 1	1	5	14	25
Drikker sig fuld min. en gang om måneden	FØR	0	0	8	13	21	32
	EFTER	0	1	5	8	22	33
Har prøvet at ryge hash ^a	FØR	X	X	X	X	X	X
	EFTER	X	X	X	X	X	X
Har prøvet lattergas ^a	FØR	X	X	X	X	X	X
	EFTER	X	X	X	X	X	X

^a Eleverne i 5. klasse er ikke blevet stillet spørgsmål herom.

Antal besvarelser: FØR = 127, EFTER = 150

X = oplysninger foreligger ikke.

* = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

Her er det igen kun forestillinger om jævnaldrendes rygning, der har ændret sig signifikant.

Opstilling 22: Forsøgselever **6. klasse**: Selvrapporteret risikoadfærd og forestillinger herom i november-december 2019 (**FØR**) og i maj/juni 2020 (**EFTER**), (pct.).

		Faktisk forekomst	Forestillinger om:				
			Venner	Jævnaldr. i Ringsted	Jævnaldr. i Kbh.	15-16-årige i Ringsted	15-16-årige i Kbh.
Ryger tobak hver dag	FØR	< 1	4	14	24	31	43
	EFTER	1	2	11	13***	29	34**
Bruger snus hver dag	FØR	1	3	11	22	25	37
	EFTER	X	3	10	14**	26	30
Drikker sig fuld min. en gang om måneden	FØR	3	4	12	25	36	46
	EFTER	3	3	10	14***	37	42
Har prøvet at ryge hash	FØR	2	3	9	22	23	37
	EFTER	X	X	X	X	X	X
Har prøvet lat-tergas	FØR	2	3	8	21	22	35
	EFTER	X	X	X	X	X	X

Note: Der er foretaget en omregning af svarkategorier til procenter på følgende måde: "Ingen" = 0 pct.; "Næsten ingen" = 5 pct.; "En del" = 25 pct.; "Omkring halvdelen" = 50 pct.; "De fleste" = 75 pct. og "Alle eller næsten alle" = 95 pct.

Antal besvarelser: FØR = 142, EFTER = 143

X = oplysninger foreligger ikke.

* = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

Også på 6. klassetrin er det først og fremmest forestillingerne om jævnaldrende og ældre i København, som har ændret sig efter temadagen. Der er nærmest ingen ændring af deres antagelser om risikoadfærd hos jævnaldrende og ældre i Ringsted, men der er signifikante fald i elevernes vurdering af både rygning, snus og fuldskab hos deres jævnaldrende i København, og tillige vedr. rygning hos ældre københavnerelever.

Opstilling 23: Forsøgselever **6. klasse**: Selvrapporteret risikoadfærd samt andel, der antager, at halvdelen eller flere blandt andre unge udøver denne adfærd i november-december 2019 (**FØR**) og i maj/juni 2020 (**EFTER**), (pct.).

		Faktisk forekomst	Forestillinger om:				
			Venner	Jævnaldr. i Ringsted	Jævnaldr. i Kbh.	15-16-årige i Ringsted	15-16-årige i Kbh.
Ryger tobak hver dag	FØR	< 1	2	11	27	30	51
	EFTER	1	0	7	11***	23	34**
Bruger snus hver dag	FØR	1	1	9	24	24	40
	EFTER	X	1	4	11**	23	28*
Drikker sig fuld min. en gang om måneden	FØR	3	4	8	27	37	52
	EFTER	3	1	5	11**	39	46
Har prøvet at ryge hash*	FØR	2	2	6	24	X	42
	EFTER	X	X	X	X	X	X
Har prøvet lattergas*	FØR	2	2	4	21	X	39
	EFTER	X	X	X	X	X	X

Antal besvarelse: FØR = 142, EFTER = 143

X = oplysninger foreligger ikke.

* = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

For flertalsmisforståelsernes vedkommende er det særlig antagelser om københavnernes, der har ændret sig, og her særdeles markant. Hvor over halvdelen af Ringsted-eleverne på 6. klassetrin før temadagen troede, at daglig rygning var normen blandt de 15-16-årige i København, er det efter temadagen en tredjedel.

Opstilling 24: Forsøgselever **7. klasse**: Selvrapporteret risikoadfærd og forestillinger herom i november-december 2019 (**FØR**) og i maj/juni 2020 (**EFTER**), (pct.).

		Faktisk forekomst	Forestillinger om:				
			Venner	Jævnaldr. i Ringsted	Jævnaldr. i Kbh.	15-16-årige i Ringsted	15-16-årige i Kbh.
Ryger tobak hver dag	FØR	4	9	24	30	34	39
	EFTER	1	6	21	23*	29	34
Bruger snus hver dag	FØR	2	8	19	23	29	31
	EFTER	X	5	20	23	29	29
Drikker sig fuld min. en gang om måneden	FØR	6	9	24	30	39	44
	EFTER	4	9	22	26	37	41
Har prøvet at ryge hash	FØR	4	7	18	24	26	31
	EFTER	X	X	X	X	X	X
Har prøvet lat-tergas	FØR	3	4	13	22	22	29
	EFTER	X	X	X	X	X	X

Note: Der er foretaget en omregning af svarkategorier til procenter på følgende måde: "Ingen" = 0 pct.; "Næsten ingen" = 5 pct.; "En del" = 25 pct.; "Omkring halvdelen" = 50 pct.; "De fleste" = 75 pct. og "Alle eller næsten alle" = 95 pct.

Antal besvarelser: FØR = 139, EFTER = 136

X = oplysninger foreligger ikke.

* = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$

På 7. klassetrin er det alene forestillinger om jævnaldrende københavnske elevers tobaksrygning, der har ændret sig signifikant i nedadgående retning – hvad de øvrige antagelser angår, er der kun begrænsede forskelle mellem før- og eftermålingen. Man bemærker sig dog en konsekvens reduktion af overdrivelser vedrørende tobaksforbrug.

Når det gælder flertalsmisforståelserne, er der et signifikant fald i antagelser om såvel ældre i Ringsted og jævnaldrende som ældre i København vedrørende tobaksforbrug:

Opstilling 25: Forsøgselever **7. klasse**: Selvrapporteret risikoadfærd samt andel, der antager, at halvdelen eller flere blandt andre unge udøver denne adfærd i november-december 2019 (**FØR**) og i maj/juni 2020 (**EFTER**), (pct.).

		Faktisk forekomst	Forestillinger om:				
			Venner	Jævnaldr. i Ringsted	Jævnaldr. i Kbh.	15-16-årige i Ringsted	15-16-årige i Kbh.
Ryger tobak hver dag	FØR	4	4	16	31	37	44
	EFTER	1	4	13	18*	25*	31*
Bruger snus hver dag	FØR	2	4	12	20	27	32
	EFTER	X	3	14	19	27	26
Drikker sig fuld min. en gang om måneden	FØR	6	4	21	32	45	51
	EFTER	4	6	14	24	38	42
Har prøvet at ryge hash	FØR	3	4	12	22	22	30
	EFTER	X	X	X	X	X	X
Har prøvet lattergas	FØR	3	2	6	22	19	28
	EFTER	X	X	X	X	X	X

Antal besvarelser vedr. antagelser om andre: FØR = 139, EFTER = 136

X = oplysninger foreligger ikke.

* = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$

Det kan måske undre, at der er begrænsede forskelle på elevernes gennemsnitlige gæt på andelen af andre elever, der ryger dagligt, når der samtidig ses markante fald i flertalsmisforståelserne. Dette skyldes blandt andet, at den del af forsøgseleverne, som mener, at der *slet ikke* er nogen af de jævnaldrende og ældre elever, som ryger dagligt, er reduceret. Denne reduktion kan muligvis tilskrives interventionen, da eleverne jo på temadagen får at vide, at der trods alt er *nogen* af eleverne i de ældre klasser og i København, som faktisk ryger – og at de derfor tilpasser deres gæt i eftermålingen. Tendensen er særligt tydelig på 7. klassetrin, men den er også til stede i de yngre klasser. Udviklingen påvirker gennemsnitsgættet i opadgående retning, mens faldet i andelen med flertalsmisforståelser påvirker gennemsnitsgættet i nedadgående retning.

Samlet set er korttidseffekten på de sociale misforståelser mere begrænset, end man fandt i det oprindelige Ringstedforsøg i 2002-04. Det er ikke muligt at afgøre, hvor meget dette kan skyldes forskelle i metoden, den tidsmæssige udvikling og de mulige ændringer af forudsætninger m.v., herunder i omfanget og karakteren af risikoadfærd, nedlukningen af skolerne og/eller det forhold at der er gået væsentlig længere end 6 uger fra interventionen til korttidsopfølgningen i den aktuelle evaluering.

Som det fremgik ovenfor, var det lige under to tredjedele af eleverne i forsøgsklasserne, som angav, at de kunne huske at have deltaget i temadagen, mens lidt under en tredjedel ikke kunne huske

noget om temadagen (som langt de fleste i denne gruppe, bedømt ud fra forløbsrapporterne, deltog i, selv om de ikke husker det), mens 6 procent angav, at de kendte til dagen, men ikke havde deltaget. I et forsøg på at vurdere, om elevernes erindring om temadagen har haft nogen betydning for deres sociale overdrivelser, er der gennemført en analyse af de sociale overdrivelser vedr. tobak hos de forsøgsklasseelever, der kunne huske at have deltaget i temadagen, sammenlignet med de elever, som enten ikke kunne huske at have deltaget, eller som direkte sagde, at de ikke havde deltaget.

Opstilling 26: Forsøgselever 5., 6. og 7. klasse: Forestillinger om, hvor stor en procentdel af andre unge, der ryger tobak hver dag, fordelt efter, om eleverne husker at have deltaget i temadagen, eller om de ikke deltog/ikke kan huske at have deltaget, i maj/juni 2020, samt sammenlignet med forsøgsklasseelevernes besvarelser før temadagen, (pct.).

	Forestillinger om, hvor mange, der ryger tobak hver dag:				
	Venner	Jævnaldr. i Ringsted	Jævnaldr. i Kbh.	15-16- årige i Ringsted	15-16-årige i Kbh.
HUSKER DELTAGELSE	2	11	13	25	31
DELTOG IKKE/HUSKER IKKE	5*	14	19*	30*	37*
FØR	5	16	24	29	38

*Angiver signifikant forskel på mindst 0,05-niveau mellem dem, der husker deltagelse, og dem, der ikke deltog/ikke husker deltagelse.

Antal besvarelser: HUSKER DELTAGELSE = 266, DELTOG IKKE/HUSKER IKKE = 158, FØR = 408

Det fremgår, at der er signifikant forskel mellem dem, der husker deltagelse, og dem, der ikke gør, på alle antagelser med undtagelse af dem om jævnaldrende i Ringsted. Særlig interessant er det, at der også her er signifikant forskel vedrørende forestillinger om venner. Det fremgår ligeledes, at antagelserne hos dem, der ikke deltog eller ikke husker at have deltaget, ligger meget tæt på niveauet fra før temadagen. Yderligere analyser viser, at det er på 7. klassetrin, at forskellen mellem dem, der husker deltagelse og de øvrige, er størst; den er gennemgående mindre på 6. klassetrin og nærmest fraværende på 5. klassetrin:

Opstilling 27: Forsøgselever 5., 6. og 7. klasse: Forestillinger om, hvor stor en procentdel af andre unge, der ryger tobak hver dag, fordelt på klassetrin samt fordelt efter, om eleverne husker at have deltaget i temadagen, eller om de ikke deltog/ikke kan huske at have deltaget, i maj/juni 2020, samt sammenlignet med forsøgsklasseelevernes besvarelser før temadagen, (pct.).

	Forestillinger om, hvor mange, der ryger tobak hver dag:				
	Venner	Jævnaldr. i Ringsted	Jævnaldr. i Kbh.	15-16-årige i Ringsted	15-16-årige i Kbh.
HUSKER DELTAGELSE 5. klassetrin	2	5	6	24	32
DELTOG IKKE/HUSKER IKKE 5. klassetrin	1	5	13	23	31
HUSKER DELTAGELSE 6. klassetrin	1	9	12	26	32
DELTOG IKKE/HUSKER IKKE 6. klassetrin	4*	13	16	33	39
HUSKER DELTAGELSE 7. klassetrin	4	19	19	25	29
DELTOG IKKE/HUSKER IKKE 7. klassetrin	11*	26	30*	37*	44*

*Angiver signifikant forskel på mindst 0,05-niveau mellem dem, der husker deltagelse, og dem, der ikke deltog/ikke husker deltagelse på de respektive klassetrin

HOLDNINGER TIL UNGE DER RYGER OG DRIKKER

Eleverne er i begge undersøgelser blevet bedt om at tilkendegive deres holdninger til dem, der ryger, og dem, der drikker meget, ved at tage stilling til en række udsagn om denne gruppe. Hvad rygning angår, er der kun få signifikante forskelle mellem før og efter interventionen. Der er ikke sket nogen stigning i andelen, der opfatter rygere positivt, men til gengæld noget færre, der oplever rygere som åndssvage. Den væsentligste forskel findes i udsagnet "Det må de selv om" – andelen, der tilslutter sig, er steget fra to tredjedele til næsten fire femtedele.

Opstilling 28: Forsøgsklasser 5., 6. og 7. klasse: Procentandel, der synes, at dem der ryger ... i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

	FØR	EFTER
... som regel er meget sjove og festlige	7	6
... virker tjekkede	1	2
... virker sumpede	4	6
... virker utjekkede	20	23
... virker ulækre	33	32
... virker seje	1	2
... virker åndssvage	47	40*
"Det må de selv om"	67	78**

Antal besvarelser: FØR = 429, EFTER = 429

* = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$

Hvad dem, der drikker meget, angår, er billedet nogenlunde det samme, men her er der tillige en signifikant nedgang i andelen, der mener, at dem, der drikker virker ulækre eller åndssvage. Også her er der en væsentlig stigning i andelen, der mener, at "det må de selv om".

Opstilling 29: Forsøgsklasser 5., 6. og 7. klasse: Procentandel, der synes, at dem der drikker meget ... i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

	FØR	EFTER
... som regel er meget sjove og festlige	18	14
... virker tjekkede	1	1
... virker sumpede	6	8
... virker utjekkede	21	22
... virker ulækre	34	19***
... virker seje	2	1
... virker åndssvage	48	29***
"Det må de selv om"	68	79***

Antal besvarelser: FØR = 429, EFTER = 429

* = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$

Der er enkelte forskelle i udviklingen for de forskellige klassetrin. På 5. klassetrin er der en væsentlig stigning i andelen, som mener, at rygere er utjekkede, men ellers ligner fordelingen den, der findes

i den samlede gruppe – dog er udviklingen i andelen, der mener, at det må rygerne selv om, lidt større på dette klassetrin (16 procentpoint for femteklasserne, 11 for den samlede forsøgsgruppe).

Opstilling 30: Forsøgsklasser 5. klasse: Procentandel, der synes, at dem der ryger ... i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

	FØR	EFTER
... som regel er meget sjove og festlige	5	6
... virker tjekkede	1	3
... virker sumpede	3	6
... virker utjekkede	19	29*
... virker ulækre	37	33
... virker seje	3	3
... virker åndssvage	44	39
"Det må de selv om"	59	75**

Antal besvarelser: FØR = 142, EFTER = 150

* = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$

Også på alkoholområdet ligner 5. klassetrin den samlede gruppe, igen med en kraftig udvikling i "det må de selv om" - 19 procentpoints forskel, og her der også en nedgang i andelen, der mener, at dem der drikker meget, er åndssvage.

Opstilling 31: Forsøgsklasser 5. klasse: Procentandel, der synes, at dem der drikker meget ... i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

	FØR	EFTER
... som regel er meget sjove og festlige	14	13
... virker tjekkede	1	<1
... virker sumpede	6	9
... virker utjekkede	25	31
... virker ulækre	40	30
... virker seje	4	1
... virker åndssvage	49	36*
"Det må de selv om"	54	73**

Antal besvarelser: FØR = 142, EFTER = 150

* = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$

På 6. klassesetrin går udviklingen i holdninger til rygere samme vej som for de øvrige klasser, men ingen af forskellene mellem før og efter er signifikante.

Opstilling 32: Forsøgsklasser 6. klasse: Procentandel, der synes, at dem der ryger ... i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

	FØR	EFTER
... som regel er meget sjove og festlige	7	6
... virker tjekkede	1	1
... virker sumpede	3	6
... virker utjekkede	20	18
... virker ulækre	27	29
... virker seje	1	3
... virker åndssvage	45	36
"Det må de selv om"	73	78

Antal besvarelser: FØR = 142, EFTER = 143

* = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

Hvad holdninger til de stordrikkende angår, er der sket et signifikant fald i andelen af elever på 6. klassesetrin, som mener, at denne gruppe virker ulækre eller åndssvage, mens der ikke er nogen stigning i andelen, som har positive holdninger til dem, der drikker meget.

Opstilling 33: Forsøgsklasser 6. klasse: Procentandel, der synes, at dem der drikker meget ... i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

	FØR	EFTER
... som regel er meget sjove og festlige	18	12
... virker tjekkede	<1	1
... virker sumpede	4	6
... virker utjekkede	18	17
... virker ulækre	32	11***
... virker seje	<1	1
... virker åndssvage	44	25**
"Det må de selv om"	77	81

Antal besvarelser: FØR = 142, EFTER = 143

* = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

For 7.-klassernes vedkommende er der ikke sket nogen signifikante ændringer i holdninger til rygere, men udviklingen ligner i øvrigt de andre klassetrin – færre mener, rygere er åndssvage, flere, at det må være rygerens egen sag.

Opstilling 34: Forsøgsklasser 7. klasse: Procentandel, der synes, at dem der ryger ... i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

	FØR	EFTER
... som regel er meget sjove og festlige	8	5
... virker tjekkede	0	2
... virker sumpede	6	8
... virker utjekkede	20	21
... virker ulækre	35	32
... virker seje	<1	<1
... virker åndssvage	53	46
"Det må de selv om"	70	79

Antal besvarelser: FØR = 145, EFTER = 136

* = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

På dette klassetrin finder vi igen en kraftig nedgang i andelen, der har negative holdninger til dem, der drikker meget – uden at andelen med positive holdninger er steget. Igen ses en væsentlig stigning i andelen, der mener, at det må de drikke selv om.

Opstilling 35: Forsøgsklasser 7. klasse: Procentandel, der synes, at dem der drikker meget ... i november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

	FØR	EFTER
... som regel er meget sjove og festlige	22	15
... virker tjekkede	1	<1
... virker sumpede	8	10
... virker utjekkede	21	18
... virker ulækre	32	15**
... virker seje	1	2
... virker åndssvage	50	27***
"Det må de selv om"	71	84*

Antal besvarelser: FØR = 145, EFTER = 136

* = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

Samlet set er der altså sket en væsentlig stigning i andelen, der mener, at dem, der ryger og/eller drikker meget, "selv må om det". Det er nærliggende at tolke denne udvikling som et resultat af interventionen. Tilsvarende fandtes i Ringstedprojektet. Som det er fremgået i gennemgangen af temadag og forældremøder, har både elever og forældre fokuseret på det væsentlige i at styrke elevernes evne til at tage egne beslutninger og holde fast i dem, så de kan modstå (fiktivt og reelt) gruppepres. At flere elever mener, det er de andres egen sag, om de vil ryge eller drikke, kan være udtryk for, at dette budskab er gået rent ind hos en betydelig del af eleverne.

Tilbage står så at forklare det væsentlige fald i andelen, der mener, dem der drikker meget, virker ulækre og/eller åndssvage. Denne ændring er ikke fulgt af en stigning i andelen, der har positive

holdninger til de stordrikkende, og det er heller ikke emner, der er drøftet på temadagene. Én mulig forklaring kan være nedlukningen. Som det vil fremgå nedenfor, har en stor del af eleverne kun haft kontakt med et begrænset antal af deres klassekammerater i den tid, de ikke har været i skole, og det er derfor nærliggende at formode, at klassefester mv. har været meget begrænsede både i forsøgselevernes egne klasser og på de ældre klassetrin. Det er derfor muligt, at den signifikante reduktion af negative holdninger til dem, der drikker meget, simpelthen skyldes, at eleverne ikke har set ret meget til dem i månederne op til besvarelsen af korttidsmålingen. En nærmere vurdering heraf må afvente den afsluttende måling i 2021.

HOLDNINGER TIL SKOLE OG KLASSE

Der er i førmålingen stillet tre spørgsmål om skolen – hvad de synes om at gå i skole, om classesammenholdet og om man er god til at lytte til hinanden i klassen. Da det første og det sidste spørgsmål formodentlig ville være vanskeligt at besvare under nedlukningen, blev de taget ud af spørgeskemaet til korttidsopfølgningen. Her blev der i stedet stillet spørgsmål om, hvorvidt eleverne savnede skolen, og om, hvor mange af deres klassekammerater, de havde kontakt med uden for skoletiden. Alle procentfordelinger vedrører det reducerede datasæt med 22 klasser.

Opstilling 36: Forsøgsklasser 5., 6. og 7. klasse: Procentandel, der synes, at der er et godt sammenhold i deres klasse, november-december 2019 (FØR) og i maj/juni 2020 (EFTER), (pct.).

	FØR	EFTER
Ja, i høj grad	24	24
Ja, i nogen grad	62	62
Nej	10	11
Nej - tværtimod	4	3
I ALT	100	100

Antal besvarelser: FØR = 429, EFTER = 430

Der er ikke sket nogen ændring i elevernes oplevelse af classesammenholdet. Heller ikke for de enkelte klassetrin hver for sig kan der registreres nogen signifikante ændringer.

OPLEVELSER MED NEDLUKNINGEN

Da korttidsmålingen blev sat i værk, havde skolerne været lukket i ca. to måneder, og det blev derfor besluttet at inkludere et par spørgsmål om elevernes oplevelse af denne periode.

Opstilling 37: Forsøgsklasser 5., 6. og 7. klasse: Besvarelser af spørgsmålet: "Har du savnet at gå i skole?", maj/juni 2020, (pct.)

	5. klasse	6. klasse	7. klasse	ALLE
"Ja, rigtig meget"	17	22	21	20
"Ja, en smule"	45	44	46	45
"Nej, ikke ret meget"	25	18	27	24
"Nej, slet ikke"	12	16	6	11
I Alt	99	100	100	100

$\chi^2 = 9,926$, $df = 6$, $p = 0,128$

På alle tre klassetrin er det omkring to ud af tre elever, som angiver at have savnet skolen i en eller anden grad. På 7. klassetrin synes det dog at være en mindre andel, som slet ikke har savnet skolen, når der sammenlignes med de mindre klasser, men forskellen er ikke statistisk signifikant.

Eleverne er også blevet spurgt, hvor mange af deres klassekammerater, de har haft kontakt med i nedlukningsperioden:

Opstilling 38: Forsøgsklasser 5., 6. og 7. klasse: Besvarelser af spørgsmålet: "Hvor mange af de andre fra klassen har du haft kontakt med uden for undervisningstiden, mens skolen var lukket ned?", maj/juni 2020, (pct.)

	5. klasse	6. klasse	7. klasse	ALLE
Ingen	19	8	7	12
1-2	35	32	31	33
3-5	27	45	32	35
6-9	10	10	24	14
10 eller flere	9	4	7	7
I Alt	100	99	101	101

$\chi^2 = 31,240$, $df = 8$, $p < 0,001$

På dette spørgsmål er der en tydelig og statistisk signifikant tendens til, at antallet af kontakter stiger med klassetrinnet. Særlig på 5. klassetrin er andelen, der slet ikke har haft kontakt med klassekammerater uden for skoletiden, mens skolen var lukket ned, høj. Det skal bemærkes, at der ikke er spurgt til, om kontakten har været fysisk eller virtuel, så en del af forklaringen kan ligge i forskelle i adgang til kontakt over nettet.

SAMMENFATNING

Evalueringen af "Alle de andre gør det – VS2" har, lige som en lang række andre forsknings- og evalueringsprojekter i Danmark og udlandet, været ramt af nedlukningen i forbindelse med Covid-19-pandemien – men heldigvis dog kun i mindre omfang. Det lykkedes at gennemføre 24 ud af 30 planlagte temadage, og for disse 24 klasser var det kun tre forældremøder, der ikke kunne gennemføres. Procesevalueringen af interventionen er ligeledes gennemført efter planen, om end med lidt færre observationer af temadage og forældremøder end planlagt. Endelig er der gennemført en korttidsmåling blandt forsøgseleverne. Den er foretaget på et lidt senere tidspunkt i forhold til interventionen end oprindeligt planlagt og færre elever har deltaget. Den er heller ikke gennemført helt på samme måde som planlagt. Samlet set er det trods de problemer, som pandemien har medført, lykkedes at indsamle data i et omfang, der giver mulighed for at drage nogle konklusioner om såvel selve interventionen som dens umiddelbare effekt.

Vurdering af randomiseringsproces mv. i førmålingen

Førmålingen blev gennemført i i alt 60 klasser på 5., 6. og 7. klassetrin i Ringsteds folke- og privatskoler. I alt 85 procent af alle indskrevne elever udfyldte spørgeskemaet fuldt ud. Den efterfølgende analyse af svarene fordelt efter, om klassen ved lodtrækning var endt i forsøgs- eller kontrolgruppen viste ingen signifikante forskelle. Da det efterfølgende blev nødvendigt at reducere antallet af klasser, fordi interventionen ikke blev gennemført i alle forsøgsklasser, viste en ny analyse, at der kun på et par områder var signifikant forskel på de 24 forsøgsklasser og de 24 kontrolklasser. Det er således vurderingen, at opdelingen fortsat er egnet til at vurdere effekten af interventionen.

Procesevaluering af interventionen

Temadage og forældremøder er, vurderet ud fra en række forskellige datakilder, gennemført i meget stor overensstemmelse med det planlagte forløb, således som det er beskrevet i DKRs materiale (se Bilag A). De faste undervisere fra SSP har gjort en stor indsats for at afvikle interventionen som forudsat og på en ensartet måde fra klasse til klasse, og selve implementeringen må dermed siges at være vellykket. Der peges i procesevalueringen på en række forhold, der bør overvejes, herunder særligt at fjerne et enkelt af de relativt mange gruppearbejder, som indgår i temadagen, samt at reducere omfanget af fortrykte forslag til, hvad eleverne kan skrive i arbejdsarkene, men i det store og hele fungerer materialet, inklusive vejledning til underviseren, udmærket.

Resultat af korttidsopfølgningen

Som planlagt har det alene været forsøgsklasserne, der har indgået i korttidsopfølgningen. Da to 7. klasser stort set ikke besvarede skemaet, er der set bort fra disse i analysen, der således baserer sig på 22 klasser. I alt har 429 elever fra disse 22 klasser deltaget i førmålingen og 429 elever i eftermålingen.

Eleverne er i korttidsopfølgningen blevet stillet væsentlig færre spørgsmål end i førmålingen. Der er stillet spørgsmål om deres egen rygning samt om, hvor ofte de drikker, så de føler sig fulde. Der er desuden stillet spørgsmål om deres antagelser om rygning, brug af snus samt fuldskab hos hhv. venner, jævnaldrende i Ringsted og København, samt 15-16-årige i Ringsted og København. Endelig er der stillet spørgsmål om deres holdninger til dem, der ryger og drikker meget.

Resultaterne viser, at der ikke er sket nogen ændringer i elevernes egen rygning og fuldskab. Det kunne man heller ikke forvente, givet den korte tidshorisont mellem før- og eftermålingen. Til gengæld er der sket reduktioner i en del af elevernes antagelser om andre. Dette gælder først og fremmest på tobaksområdet, hvilket er forventeligt, i og med, at tobak var omdrejningspunktet for interventionen. Herudover er der for 6. og 7. klassetrin sket en reduktion af elevernes antagelser om brug af snus og alkohol blandt deres jævnaldrende i København.

Samlet set er det tydeligt, at forskellene mellem før og efter er størst blandt 6. og 7. klasserne, mens der er meget begrænsede forskelle på 5. klassetrin. Herudover er det først og fremmest antagelser om Københavner elever, der er blevet reduceret efter temadagen. Deltagelse i interventionen synes kun i meget begrænset omfang at have påvirket forsøgselevernes opfattelse af risikoadfærden hos deres jævnaldrende og ældre kammerater i Ringsted, bortset fra på tobaksområdet, på trods af, at de også her havde væsentligt overdrevne antagelser på en række områder. Sammenlignet med de effekter, der sås i det oprindelige Ringstedforsøg, som blev afsluttet i 2004, er effekten af den nuværende intervention mere begrænset, og især ringvirkninger (afsmitning på antagelser om andre former for risikoadfærd end tobak), er meget mindre omfattende end de var i 2004.

Det er nærliggende at tro, at skolelukningen i midten af marts har haft betydning for interventionens effekt. Det er kun to tredjedele af eleverne, der selv siger, at de kan huske at have deltaget i temadagen, på trods af, at langt de fleste faktisk deltog – og en væsentlig del af eleverne har i nedlukningsperioden kun haft kontakt med relativt få af deres klassekammerater uden for skoletiden. Samtidig viser det sig, at det især er blandt dem, der ikke kan huske interventionen, at der er fravær af effekter på de sociale overdrivelser.

Den noget mindre effekt end i 2004 kan også bero på forskelle i metode, ændringerne over tid i forekomst af risikoadfærd m.v. og/eller at opfølgningsundersøgelsen er foretaget noget senere i forhold til interventionen i 2020 end i 2004.

Konklusion

Den overordnede konklusion på procesevaluering og korttidsopfølgning er for det første, at interventionen er gennemført efter planen i de klasser, hvor det blev nået inden nedlukningen, hvilket heldigvis var langt de fleste af de planlagte.

For det andet synes interventionen at have påvirket elevernes sociale overdrivelser vedr. rygning i nedadgående retning, især i forhold til elever i København. Der ses kun meget begrænsede ringvirkninger, dvs. effekter på antagelser om forekomsten af andre former for risikoadfærd som brug af snus og fuldskab. Samlet set er effekten af mindre omfang, end det sås i det oprindelige Ringsted-forsøg.

LITTERATUR

Balvig, F. (2017). *Fra barndommens gade til et liv i cyberspace*. København: Det Kriminalpræventive Råd.

Balvig, F. & Holmberg, L. (2014). *Flamingoeffekten. Sociale overdrivelser og social pejling*. København: Jurist- & Økonomforbundets Forlag.

Balvig, F., Holmberg, L. & Sørensen, A.-S. (2005). *Ringstedforsøget. Livsstil og forebyggelse i lokalsamfundet*. København: Jurist- & Økonomforbundets Forlag.

Egelund, I. & Hagen, A. (2019). *Sandnessjøen-forsøket. En longitudinell studie av unges alkoholbruk og deres forestillinger om andre ungdoms bruk av alkohol i Sandnessjøen og Fauske*. Norge: Masteropgave ved NORDuniversitet.

Hansen, L. (2015). *Afprøvning af 'Alle de andre gør det'. Afsluttende evalueringsrapport*. Hillerød: Teori- og metodecentret, Afdeling for forskning og udvikling, UCC Professionshøjskolen.

OVERSIGT OVER OPSTILLINGER

OPSTILLING 1: KORT OVER DANMARK OG RINGSTED KOMMUNE	10
OPSTILLING 2: DEN PÅTÆNKTE POPULATION FORDELT PÅ KONTROL- OG FORSØGSKLASSE SAMT KLASSETRIN, RINGSTED 2019	14
OPSTILLING 3: ANTAL BESVARELSER SAMT BESVARELSESPROCENT FOR FØRMÅLINGEN FORDELT PÅ KONTROL- OG FORSØGSKLASSE SAMT KLASSETRIN, RINGSTED 2019	17
OPSTILLING 4: ANTAL ELEVER, SOM INDGÅR I KORTTIDSOPFØLGNINGEN, FORDELT PÅ KONTROL- OG FORSØGSKLASSE SAMT KLASSETRIN, RINGSTED FORÅR 2020	19
OPSTILLING 5: BAGGRUNDSVARIABLE FOR DE ELEVER, DER INDGÅR I KORTTIDSOPFØLGNINGEN, FORDELT PÅ KONTROL- OG FORSØGSKLASSE, RINGSTED FORÅR 2020 (PCT.)	20
OPSTILLING 6: PROCENTANDEL AF ELEVERNE I KORTTIDSOPFØLGNINGEN, SOM HAR PRØVET FORSKELLIGE FORMER FOR RISIKOADFÆRD, FORDELT PÅ KONTROL- OG FORSØGSKLASSE, RINGSTED FORÅR 2020.	21
OPSTILLING 7: ERFARINGER MED RYGNING FOR DE ELEVER, DER INDGÅR I KORTTIDSOPFØLGNINGEN, FORDELT PÅ KONTROL- OG FORSØGSKLASSE, RINGSTED FORÅR 2020.	22
OPSTILLING 8: EKSEMPEL PÅ UDFYLDT ARBEJDSARK 1 – 7. KLASSETRIN	25
OPSTILLING 9: EKSEMPEL PÅ UDFYLDT ARBEJDSARK 3 – 5. KLASSETRIN	28
OPSTILLING 10: EKSEMPEL PÅ UDFYLDT ARBEJDSARK 4 – 5. KLASSETRIN	30
OPSTILLING 11: EKSEMPEL PÅ FÆRDIG KLASSEAFTALE – 6. KLASSETRIN	34
OPSTILLING 12: EKSEMPEL PÅ UDFYLDT FORÆLDREARBEJDSARK – 6. KLASSETRIN	36
OPSTILLING 13: UNDERVISERNES KARAKTERGIVNING VEDR. TEMADAG OG FORÆLDREMØDE FORDELT PÅ KLASSETRIN, RINGSTED FORÅR 2020. SKALA GÅR FRA 1-10, HVOR 10 ER BEDST.	39
OPSTILLING 14: ANTAL BESVARELSER FRA FORSØGSKLASSE, SOM INDGÅR I KORTTIDSOPFØLGNINGEN, FØR OG EFTER TEMADAGEN, RINGSTED, FORÅR 2020	44
OPSTILLING 15: FORSØGSELEVERNES BESVARELSE AF SPØRGSMÅLET: "KAN DU HUSKE, AT DER FOR ET STYKKE TID SIDEN BLEV AFHOLDT EN TEMADAG I DIN KLASSE, HVOR I SNAKKEDE OM, HVAD I TROEDE OM DE ANDRE OG HVOR MANGE UNGE, DER RYGER OG SÅDAN NOGET?", RINGSTED, FORÅR 2020 (PCT.)	44
OPSTILLING 16: FORSØGSELEVERNES BESVARELSE AF SPØRGSMÅLET: "SNAKKEDE DU BAGEFTER MED DINE FORÆLDRE OM DET?", RINGSTED, FORÅR 2020 (PCT.)	45
OPSTILLING 17: FORSØGSELEVERNES BESVARELSE AF SPØRGSMÅLET: "HVAD SYNES DU OM TEMADAGEN?", RINGSTED, FORÅR 2020 (PCT.)	45
OPSTILLING 18: FORSØGSELEVER 5., 6. OG 7. KLASSE: SELVRAPPORTERET RISIKOADFÆRD OG FORESTILLINGER HEROM I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	46
OPSTILLING 19: FORSØGSELEVER 5., 6. OG 7. KLASSE: SELVRAPPORTERET RISIKOADFÆRD SAMT ANDEL, DER ANTAGER, AT HALVDELEN ELLER FLERE BLANDT ANDRE UNGE UDØVER DENNE ADFÆRD I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	47
OPSTILLING 20: FORSØGSELEVER 5. KLASSE: SELVRAPPORTERET RISIKOADFÆRD OG FORESTILLINGER HEROM I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	48
OPSTILLING 21: FORSØGSELEVER 5. KLASSE: SELVRAPPORTERET RISIKOADFÆRD SAMT ANDEL, DER ANTAGER, AT HALVDELEN ELLER FLERE BLANDT ANDRE UNGE UDØVER DENNE ADFÆRD I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	49
OPSTILLING 22: FORSØGSELEVER 6. KLASSE: SELVRAPPORTERET RISIKOADFÆRD OG FORESTILLINGER HEROM I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	50
OPSTILLING 23: FORSØGSELEVER 6. KLASSE: SELVRAPPORTERET RISIKOADFÆRD SAMT ANDEL, DER ANTAGER, AT HALVDELEN ELLER FLERE BLANDT ANDRE UNGE UDØVER DENNE ADFÆRD I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	51
OPSTILLING 24: FORSØGSELEVER 7. KLASSE: SELVRAPPORTERET RISIKOADFÆRD OG FORESTILLINGER HEROM I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	52
OPSTILLING 25: FORSØGSELEVER 7. KLASSE: SELVRAPPORTERET RISIKOADFÆRD SAMT ANDEL, DER ANTAGER, AT HALVDELEN ELLER FLERE BLANDT ANDRE UNGE UDØVER DENNE ADFÆRD I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	53

OPSTILLING 26: FORSØGSELEVER 5., 6. OG 7. KLASSE : FORESTILLINGER OM, HVOR STOR EN PROCENTDEL AF ANDRE UNGE, DER RYGER TOBAK HVER DAG, FORDELT EFTER, OM ELEVERNE HUSKER AT HAVE DELTAGET I TEMADAGEN, ELLER OM DE IKKE DELTOG/IKKE KAN HUSKE AT HAVE DELTAGET, I MAJ/JUNI 2020, SAMT SAMMENLIGNET MED FORSØGSKLASSEELEVERNES BESVARELSER FØR TEMADAGEN, (PCT.).	54
OPSTILLING 27: FORSØGSELEVER 5., 6. OG 7. KLASSE : FORESTILLINGER OM, HVOR STOR EN PROCENTDEL AF ANDRE UNGE, DER RYGER TOBAK HVER DAG, FORDELT PÅ KLASSETRIN SAMT FORDELT EFTER, OM ELEVERNE HUSKER AT HAVE DELTAGET I TEMADAGEN, ELLER OM DE IKKE DELTOG/IKKE KAN HUSKE AT HAVE DELTAGET, I MAJ/JUNI 2020, SAMT SAMMENLIGNET MED FORSØGSKLASSEELEVERNES BESVARELSER FØR TEMADAGEN, (PCT.).	55
OPSTILLING 28: FORSØGSKLASSE 5., 6. OG 7. KLASSE : PROCENTANDEL, DER SYNES, AT DEM DER RYGER ... I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	56
OPSTILLING 29: FORSØGSKLASSE 5., 6. OG 7. KLASSE : PROCENTANDEL, DER SYNES, AT DEM DER DRIKKER MEGET ... I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	56
OPSTILLING 30: FORSØGSKLASSE 5. KLASSE : PROCENTANDEL, DER SYNES, AT DEM DER RYGER ... I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	57
OPSTILLING 31: FORSØGSKLASSE 5. KLASSE : PROCENTANDEL, DER SYNES, AT DEM DER DRIKKER MEGET ... I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	57
OPSTILLING 32: FORSØGSKLASSE 6. KLASSE : PROCENTANDEL, DER SYNES, AT DEM DER RYGER ... I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	58
OPSTILLING 33: FORSØGSKLASSE 6. KLASSE : PROCENTANDEL, DER SYNES, AT DEM DER DRIKKER MEGET ... I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	58
OPSTILLING 34: FORSØGSKLASSE 7. KLASSE : PROCENTANDEL, DER SYNES, AT DEM DER RYGER ... I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	59
OPSTILLING 35: FORSØGSKLASSE 7. KLASSE : PROCENTANDEL, DER SYNES, AT DEM DER DRIKKER MEGET ... I NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	59
OPSTILLING 36: FORSØGSKLASSE 5., 6. OG 7. KLASSE : PROCENTANDEL, DER SYNES, AT DER ER ET GODT SAMMENHOLD I DERES KLASSE, NOVEMBER-DECEMBER 2019 (FØR) OG I MAJ/JUNI 2020 (EFTER), (PCT.).	60
OPSTILLING 37: FORSØGSKLASSE 5., 6. OG 7. KLASSE : BESVARELSER AF SPØRGSMÅLET: "HAR DU SAVNET AT GÅ I SKOLE?", MAJ/JUNI 2020, (PCT.).	61
OPSTILLING 38: FORSØGSKLASSE 5., 6. OG 7. KLASSE : BESVARELSER AF SPØRGSMÅLET: "HVOR MANGE AF DE ANDRE FRA KLASSEN HAR DU HAFT KONTAKT MED UDEN FOR UNDERVISNINGSTIDEN, MENS SKOLEN VAR LUKKET NED?", MAJ/JUNI 2020, (PCT.).	62

BILAG A. Undervisningsmaterialet 'Alle de andre gør det – version 2'

LÆRERVEJLEDNING

INDHOLD

Metoden social pejling	3
Formålet med forløbet	4
Forløb	5
Materialets dele	5
Anbefalinger	6
Hvis elevundersøgelsen ikke viser social overdrivelse	8
Viden om unges risikoadfærd	8
Brug af klikkere eller apps	8
Præsentationernes notevisning er din guide	9
Sådan gennemfører du forløbet - trin for trin	10

Det Kriminalpræventive Råd

Polititorvet 14
DK-1790 København V
4515 3650
dkr@dkr.dk
www.dkr.dk

Udarbejdet af: Pædagogisk konsulent Lone Hald
Viderebearbejdet udgave af: Det Kriminalpræventive Råd
Fotos: Istockphoto og Johnny Thomsen
Grafik: Manometer Visuel Kommunikation
Illustrationer: Mikkel Maltesen

Kilder:

Balvig, F. & Holmberg, L. (2014). *Flamingoeffekten. Sociale overdrivelser og social pejling*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
Balvig, F. (2017). *Fra barndommens gade til et liv i cyperspace*. København: Det Kriminalpræventive Råd.
Christoffersen, M. et al. (2011). *Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Risiko- og beskyttelsesadfærd*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

DKR.nr.: 15-311-0488

Kopiering tilladt med angivelse af kilde.

Januar 2020

METODEN SOCIAL PEJLING

Alle de andre gør det er et undervisningsmateriale, som fokuserer på at forebygge unges risikoadfærd. Materialet understøtter samtidig trivsel og fællesskab i klassen.

Materialet bygger på metoden social pejling. Metoden tager afsæt i, at mennesker generelt - især børn og unge - har et grundlæggende behov for at høre til i fællesskaber. I bestræbelserne på at være en del af et fællesskab, pejler de unge efter gruppenormen. De gør sig forestillinger om, hvad de andre i gruppen tænker, mener, gør og forventer. Men ofte er deres forestillinger overdrevne. De tror fx ofte, at andre ryger eller

drikker i større omfang, end det er tilfældet. Det kan skabe et fiktivt forventningspres, som kan få betydning for, om de selv vil begynde at ryge eller drikke.

Social pejling er med andre ord en metode til korrektion af sociale misforståelser. Metoden har vist sig at give gode resultater i arbejdet med at forebygge risikoadfærd.

Risikoadfærd defineres som en adfærd, hvor der er risiko for at skade enten sig selv eller andre (Balvig & Holmberg 2014). Risikoadfærd kan være at ryge, drikke alkohol, begå hærværk, stjæle, mobbe m.m.

RINGSTEDFORSØGET

Metoden social pejling er bl.a. dokumenteret i Ringstedforsøget, som omfattede et undervisningsforløb, hvor elever i 5. og 6. klasse blev konfronteret med deres egne overdrevne forestillinger om de andres rygeadfærd. I Ringstedforsøget reflekterede eleverne over årsagerne til disse sociale overdrivelser. De diskuterede også, hvad de kunne gøre for at få et mere realistisk billede af andre unge. Forsøget viste, at de elever, der deltog, udviklede væsentlig mindre risikoadfærd end andre børn på deres alder.

Forsøget viste derudover, at:

- Det fiktive gruppepres blev væsentligt reduceret for elever, der deltog i forsøget.
- Efter forsøget var andelen blandt forsøgseleverne, der følte sig presset til at drikke mere end de havde lyst til eller presset til at spille fulde, næsten halveret sammenlignet med kontroleleverne.
- Året efter forsøget var andelen, der havde begået mindst én kriminel handling, 33 % lavere blandt forsøgseleverne sammenlignet med kontroleleverne. (Balvig & Holmberg 2014).

FORMÅLET MED FORLØBET

Materialet lægger op til et forløb, som består af en temadag, et forældremøde og opfølgning efter seks uger og et år.

Forløbet skal bidrage til at få elevernes ofte overdrevne forestilling om andre unge ned på et mere realistisk niveau. Gennem undervisningsforløbet lærer eleverne desuden at forholde sig kritisk til deres egne og

venners fortællinger om, hvad de andre gør. Det er med til at fjerne et fiktivt forventningspres og kan gøre det lettere for eleverne at sige fra over for ting, de egentlig ikke ønsker at være med til. I sidste ende kan det være

med til at reducere risikoadfærd. Nedenstående forenklet model kan illustrere, hvordan arbejdet med materialet *Alle de andre gør det* kan lede mod formålet:

TEMADAGEN

Temadagen skal bidrage til, at eleverne får:

- Forståelse for begrebet sociale overdrivelser, og hvad de kan gøre for at forhindre, at disse opstår.
- Fjernet et fiktivt forventningspres. Dermed vil de få lettere ved at sige fra over for noget, som de ikke har lyst til.
- Kendskab til, hvordan de kan bidrage til et godt fællesskab i klassen.

FORÆLDREMØDET

Forældremødet skal bidrage til, at forældrene får:

- Kendskab til betydningen af social pejling blandt unge.
- Forståelse for, hvad der kan påvirke børn og unges adfærd.
- Viden om, hvordan de kan hjælpe deres børn til at reflektere over og modstå sociale overdrivelser.

OPFØLGNINGEN

Opfølgningen skal bidrage til, at eleverne:

- Fortsat reflekterer over betydningen af sociale overdrivelser.
- Holder fast i de positive hensigter i klasseaftalen.

Det kan
reducere
elevernes
risikoadfærd

FORLØB

FORBEREDELSE

En elevundersøgelse om rygning eller alkohol er udgangspunktet for temadagen. I **Spørgeskema 1** svarer klassens elever på, hvad deres egne ryge- eller alkoholvaner er. De svarer også på, hvad de tror deres klassekammerater, deres jævnaldrende, en 9. klasse på skolen eller i kommunen og i en valgt storby gør. Klassens svar på, hvad de tror om de andre, holdes op mod de faktiske svar. Disse svar indsamles via **Spørgeskema 2** og via **Faktaark**.

Start ca. 14 dage før med at indsamle svar fra eleverne. Herefter skal du gøre resultaterne klar til fremlæggelse. Se trin for trin-vejledningen på side 10.

Ca. 2 timer

TEMADAG

Dagen starter med, at eleverne præsenteres for resultaterne fra elevundersøgelsen, som du har indsat i **Præsentation til temadagen**.

Cirkeldiagrammerne gør det muligt at sammenligne elevernes forestilling om de andre med virkeligheden. Herefter følger forskellige opgaver, øvelser og drøftelser. De skal bidrage til, at eleverne reflekterer over, hvad der påvirker deres syn på andre. Eleverne arbejder også med, hvad de kan gøre for at nedbringe deres ofte overdrevne forestilling om andre unge. Du finder et detaljeret overblik over dagens faser i trin for trin-vejledningen på side 11.

5 lektioner

FORÆLDREMØDE

På et forældremøde efter temadagen fortæller du forældrene om social pejling og om temadagen, som deres børn har gennemført. Forældrene skal også snakke om, hvordan de kan hjælpe deres børn med at bakke op om **Klassens plan for det gode fællesskab**. Tag afsæt i **Præsentation til forældremødet**. Der kan være brug for mere tid end en time for at nå rundt om emnet på forældremødet.

Ca. 1 time

OPFØLGNING

Temadagen afsluttes med, at eleverne udfærdiger **Klassens plan for det gode fællesskab**. Efter seks uger vurderer eleverne, hvordan det går med at holde fast i planens hensigter. Efter et år tages planen frem igen og drøftes. Eleverne justerer planen, hvis der er behov for det. Noterne til sidste slide i **Præsentation til temadagen** guider dig.

2 x 1 lektion

MATERIALETS DELE

- 1 **Lærervejledning**. Beskriver metode, mål og brug af materialet.
- 2 **Spørgeskema 1 og 2**. Elevundersøgelse om rygning eller alkohol.
- 3 **Faktaark**. Data: 9. klassers ryge- og alkoholvaner i fire storbyer.
- 4 **Præsentation til temadagen**. Notevisningen guider underviseren.
- 5 **Arbejdsark 1-4**. Skal bruges af eleverne på temadagen.
- 6 **Klassens plan for det gode fællesskab** (slide nr. 25).
- 7 **Forældrebrev**. Skabelon.
- 8 **Præsentation til forældremødet**. Oplæg og gruppedrøftelse.

ANBEFALINGER

Metoden social pejling, som den er gennemført i Ringstedforsøget, viser et betydeligt potentiale for at kunne forebygge kriminalitet. Dette materiale er en pædagogisk oversættelse af metoden social pejling. Nedenfor finder du en række anbefalinger til temadagens gennemførelse.

KLASSETRIN

Materialet er målrettet 5.-7. klassetrin. Arbejdet med sociale overdrivelser har vist størst effekt, hvis indsatsen gennemføres, inden eleverne viser tegn på risikoadfærd. Klasselæreren eller andre lokale aktører vurderer, hvornår det er relevant for den enkelte skoles 5.-7. klasser at gennemføre forløbet. Det afhænger af elevernes modenhed og andre lokale forhold. Det er afgørende, at eleverne forstår forskellen på absolutte tal og procenttal, da de sociale overdrivelser illustreres med procenter i diagrammer. Det anbefales, at der i planlægningen af indsatsen koordineres med elevernes matematiklærer, så det sikres, at eleverne forstår procenttal.

UNDERVERSERN

SSP-konsulent, skolens SSP-lærer eller AKT-lærer gennemfører undervisningen i tæt samarbejde med klasselæreren. Erfaringer viser, at undervisere med SSP- eller AKT-baggrund tilfører temadagen autoritet, et anderledes sprogbrug og en særlig viden om adfærd og trivsel. Det er med til at skabe et mere dynamisk forløb.

Det er afgørende for elevernes læring og refleksion, at underviseren er fortrolig med metoden og materialet. Derfor anbefales det, at det er den samme underviser, som gennemfører forløbet i skolens klasser år efter år.

I de lokale SSP- og AKT-netværk er der mulighed for at udveksle erfaringer med at gennemføre forløbet. Det kan bidrage til en større fortrolighed med metoden.

Klasselæreren bidrager med sit kendskab til eleverne. På selve temadagen kan klasselæreren sørge for, at der er en god arbejdsdisciplin blandt eleverne. Derudover er lærerens rolle at være observerende og lyttende. Klasselæreren indsigter fra temadagen vil være en hjælp i den efterfølgende opfølgning.

UNDERVERSERNES ROLLE

Arbejdet med social pejling handler om at undersøge og sætte spørgsmål ved normer. Det handler ikke om at dømme noget bedre eller dårligere end andet. Din rolle er at udfordre elevernes forestillinger om de andre. Det gør du ved at stille åbne, nysgerrige og undrende spørgsmål.

EMNE FOR ELEVUNDER-SØGELSEN

Underviseren og klasselæreren vurderer, om afsættet for undersøgelsen skal være rygning eller alkohol. Ringstedforsøget viste, at en korrektion af de unges overdrevne forestilling om andre unges rygeadfærd har en afsmittende effekt på andre former for risikoadfærd herunder rusmidler og kriminalitet. Den seneste ungdomsundersøgelse fra 2016 viser, at der fortsat er en stærk sammenhæng mellem tobak og de andre undersøgte typer risikoadfærd (Balvig 2017). Andre kommunale indsatser peger på lignende sammenhæng, hvad angår alkohol (Balvig & Holmberg 2014).

KLASSEAFTALE

Temadagen afsluttes med, at klassen sammen laver **Klassens plan for det gode fællesskab**. En vigtig del af metoden er netop at samle op på dagen i form af en fremadrettet aftale, hvor de nye erkendelser og oplevede normer oversættes til handling. Planen handler om, hvordan klassens elever kan hjælpe hinanden med at mindske

de sociale misforståelser. En sådan aftale er med til skabe klarhed over, hvilke normer der er enighed om i klassen. Klare normer er det samme som fravær af sociale misforståelser (Balvig & Holmberg 2014).

FORÆLDREINDDRAGELSE

Det er vigtigt at inddrage forældrene i forløbet. Det sker ved at invitere dem til et forældremøde. Forældre har stor indflydelse på deres børns adfærd. Forældre skal vide, at de fortsat er rollemodeller for deres børn og kan påvirke dem i en positiv retning (Christoffersen et al 2011).

Forældre har også overdrevne forestillinger om unge. Det kan betyde, at de kan være tilbøjelige til at give lov til mere, end de har lyst til ud fra en forestilling om, at deres børns kammerater må mere, end det er tilfældet (Balvig & Holmberg 2014). Forældremødet skal bidrage til, at forældrene får et mere realistisk billede af, hvad der er normen blandt børn og unge.

OPFØLGNING

Efter ca. seks uger laver klasselæreren en status sammen med eleverne. **Klassens plan for det gode fællesskab** er udgangspunktet for en drøftelse af, hvordan planen fungerer. Den justeres, hvis der er opstået behov for at supplere eller erstatte et eller flere punkter. Efter et år bruger klassen en time på at ajourføre planen, så den er stadig er aktuel og kan fungere som en god guide for klassen.

TEMADAGEN

Temadagen er på fem lektioner. Alternativt kan forløbet afvikles over to dage. Uanset om du vælger den ene eller den anden model, så har materialet en struktur, som er vigtig at følge. Rækkefølgen i materialets opgaver, øvelser og drøftelser skaber den nødvendige progression i forhold til elevernes refleksioner og erkendelser. De skal lede eleverne hen mod en forståelse af, hvad sociale overdrivelser kan betyde for deres valg.

HVIS ELEVUNDERSØGELSEN

IKKE VISER SOCIAL OVERDRIVELSE

I sjældne tilfælde kan du komme ud for, at elevernes undersøgelse ikke viser, at der er tale om sociale overdrivelser. Det kan skyldes flere ting. Der kan være tale om, at eleverne har en rigtig god fornemmelse for de andre. Der kan også være tale om, at eleverne ikke har været oprigtige i deres svar.

I forberedelsesfasen kan du derfor beslutte at lade eleverne gennemføre spørgeskemaet for rygning og alkohol samtidig. Resultaterne kan pege på, hvorvidt det er mest hensigtsmæssigt, at emnet i indsatsen er ryge- eller alkoholvaner.

Det anbefales kun at gennemføre indsatsen, hvis der eksisterer sociale overdrivelser blandt eleverne. Det skyldes, at der er risiko for, at indsatsen kan få modsatrettet effekt, hvis ikke eleverne har sociale overdrivelser.

VIDEN OM UNGES RISIKOADFÆRD

Der findes flere forskellige kommunale og nationale undersøgelser, der giver os viden om børn og unges risikoadfærd, herunder ryge- og alkoholvaner.

I **Faktaark** er elevundersøgelsen hjulpet på vej med de nyeste tal fra storbyerne København, Aalborg, Aarhus og Odense. I faktaarket finder du tal om 9. klassers ryge- og alkoholvaner. De nationale tal fremgår også. Faktaarket opdateres løbende af Det Kriminalpræventive Råd.

Ungeprofilundersøgelsen anvendes i mange af landets kommuner og rummer et stort talmateriale om elever i 7-9. klasse og unge på fx ungdomsuddannelser. Kommuner, der deltager i Ungeprofilundersøgelsen, kan trække lokale tal om unge i kommunen. Disse tal kan anvendes i elevundersøgelsen, der går forud for temadagen.

Læs mere om Ungeprofilundersøgelsen på www.skolesundhed.dk.

Ønskes nationale tal, leverer blandt andre Kræftens Bekæmpelse, Sundhedsstyrelsen, Børnerådet og Statens Institut for Folkesundhed viden om børn og unges adfærd.

Kontakt SSP i kommunen for mere information om lokale trivsels- og sundhedsundersøgelser.

HVIS ELEVUNDERSØGELSEN

IKKE VISER SOCIAL OVERDRIVELSE

I sjældne tilfælde kan du komme ud for, at elevernes undersøgelse ikke viser, at der er tale om sociale overdrivelser. Det kan skyldes flere ting. Der kan være tale om, at eleverne har en rigtig god fornemmelse for de andre. Der kan også være tale om, at eleverne ikke har været oprigtige i deres svar.

I forberedelsesfasen kan du derfor beslutte at lade eleverne gennemføre spørgeskemaet for rygning og alkohol samtidig. Resultaterne kan pege på, hvorvidt det er mest hensigtsmæssigt, at emnet i indsatsen er ryge- eller alkoholvaner.

Det anbefales kun at gennemføre indsatsen, hvis der eksisterer sociale overdrivelser blandt eleverne. Det skyldes, at der er risiko for, at indsatsen kan få modsatrettet effekt, hvis ikke eleverne har sociale overdrivelser.

VIDEN OM UNGES RISIKOADFÆRD

Der findes flere forskellige kommunale og nationale undersøgelser, der giver os viden om børn og unges risikoadfærd, herunder ryge- og alkoholvaner.

I **Faktaark** er elevundersøgelsen hjulpet på vej med de nyeste tal fra storbyerne København, Aalborg, Aarhus og Odense. I faktaarket finder du tal om 9. klassers ryge- og alkoholvaner. De nationale tal fremgår også. Faktaarket opdateres løbende af Det Kriminalpræventive Råd.

Ungeprofilundersøgelsen anvendes i mange af landets kommuner og rummer et stort talmateriale om elever i 7-9. klasse og unge på fx ungdomsuddannelser. Kommuner, der deltager i Ungeprofilundersøgelsen, kan trække lokale tal om unge i kommunen. Disse tal kan anvendes i elevundersøgelsen, der går forud for temadagen.

Læs mere om Ungeprofilundersøgelsen på www.skolesundhed.dk.

Ønskes nationale tal, leverer blandt andre Kræftens Bekæmpelse, Sundhedsstyrelsen, Børnerådet og Statens Institut for Folkesundhed viden om børn og unges adfærd.

Kontakt SSP i kommunen for mere information om lokale trivsels- og sundhedsundersøgelser.

BRUG AF KLIKKERE ELLER APPS

Når man arbejder med at afsøge forskellen mellem forestillingen om en social norm og virkeligheden, kan man bruge særligt udviklede klikkere eller apps. De giver den enkelte elev eller forælder mulighed for at give sin mening til kende gennem afstemning her og nu. Det fungerer ved,

at underviseren har formuleret et spørgsmål via det program, som klikker eller app er koblet sammen med. Deltagernes svar bliver synlige med det samme på skærmen. Disse svar kan holdes op mod tal fra klassens undersøgelser eller andre relevante undersøgelser.

I dette materiale kan du vælge at bruge klikkere eller apps, når eleverne skal besvare **Spørgeskema 1**. Det samme gør sig gældende på forældremødet til øvelserne med aktive vurderinger.

PRÆSENTATIONERNES NOTEVISNING ER DIN GUIDE

Noterne til hver slide i materialets præsentationer guider dig gennem temadagen og forældremødet.

I notevisningen til **Præsentation til temadagen** finder du følgende overskrifter:

MÅL: Fortæller om målet med den enkelte slide.

TID: Her står, hvor meget tid der er tænkt til instruktionen, gruppearbejdet, øvelsen, drøftelsen mv.

DET SKAL DU HAVE KLAR: Udgangspunktet for elevundersøgelser og gruppearbejder er **Spørgeskema 1 og 2** og **Arbejdsark 1-4**. Under dette punkt står, hvilket skema eller ark, du skal have printet på forhånd.

DET KAN DU SIGE: Teksten er ment som inspiration til, hvad du kan sige. Du finder også forslag til, hvilke spørgsmål du kan stille, når du samler op på øvelser og gruppearbejdsopgaver.

NOTER: Her finder du baggrundsviden og ekstra vejledning.

I notevisningen til **Præsentation til forældremødet** finder du en tekst, som du kan tage afsæt i, når du holder oplægget for forældrene.

SÅDAN GENNEMFØRER DU FORLØBET

TRIN FOR TRIN

Materialet lægger op til et nøje planlagt forløb. Det skaber rammerne for netop den progression, som metoden social pejling bygger på.

FORBEREDELSE

Afsættet for temadagen er elevsvar på nogle spørgeskemaer. Start forberedelsen et par uger før.

A. Kend dit materiale. Læs materialet grundigt igennem.

B. En eller to dage? Afgør om temadagen skal bestå af fem sammenhængende lektioner eller lektioner fordelt over to dage.

C. Forældreopbakning. Informér forældrene om temadagen. Invitér til forældremøde. **Forældrebrev.**

D. Emne? Beslut emnet for undersøgelsen: Ryge- eller alkoholvaner?

E. Pejlingsklasser og pejlingsby? Afgør hvilke klasser (jævnaldrende og 9. klasse(r)) og hvilken af de fire storbyer, som eleverne skal pejle mod. Se **Faktaark**.

F. Elevundersøgelse. Lad eleverne udfylde de personlige spørgeskemaer om ryge- eller alkoholvaner. Indsaml besvarelserne med det samme. **Spørgeskema 1.**

VIGTIGT: Eleverne skal kunne besvare spørgsmålene helt anonymt. Eleverne skal have tillid til, at svarene ikke kan spores og misbruges.

G. Inddrag andre klasser. **Spørgeskema 2** deles ud i de valgte pejlingsklasser. Saml skemaerne ind med det samme.

H. Resultat. Tæl resultaterne sammen og gør dem klar til fremlæggelse. Indsæt dem i slide 3-7 Resultatet af undersøgelsen i **Præsentation til temadagen**. Find tallet for den valgte pejlingsby i **Faktaark**.

I. Bordopstilling. Indret klasselokalet med gruppeborde, så alle elever kan se tavlen.

SÅDAN GENNEMFØRER DU FORLØBET

TRIN FOR TRIN

TEMADAGEN

Præsentation til temadagen er undervisningens omdrejningspunkt og guider dig gennem temadagens faser. Numrene refererer til slidenummeret i præsentationen.

- 1-2. **Opstart.** Introducér planen for dagen.
3. **Resultat.** Præsenter resultatet af undersøgelsen.
- 4-7. **Fra tal til diagram.** Præsenter cirkeldiagrammerne med resultaterne fra undersøgelsen.
Plenumdrøftelse.
8. **Gruppearbejde.** Eleverne reflekterer over den forskel, der er mellem forestilling og virkelighed.
Arbejdsark 1. Eleverne fremlægger.
- 9-11. **Undervisning.** Præsenter eleverne for begrebet 'sociale overdrivelser' med afsæt i deres gruppearbejde.
- 12-13. **Praktisk øvelse.** Lav den praktiske øvelse "Ja" - "Nej" - "Ved ikke" med eleverne.
14. **Sidemandssnak.** Hvordan opstår sociale overdrivelser? **Arbejdsark 2.**
- 15-19. **Opsamling i plenum.** Hvordan opstår sociale overdrivelser?
20. **Gruppearbejde.** Eleverne arbejder med, hvordan de kan undgå, at sociale overdrivelser om andre opstår.
Arbejdsark 3.
Opsamling i plenum. Snak med eleverne om deres forslag.
21. **Gruppearbejde.** Introducér til gruppearbejdet om **Klassens plan for det gode fællesskab.** Eleverne arbejder med, hvad de vil gøre for at skabe det gode fællesskab i klassen. **Arbejdsark 4.**
- 22-24. **Prioritering af klasseplan.** Bliv enige med klassens elever om at udvælge tre gode hensigter blandt klassens forslag fra hver af planens tre emner. Det udgør klassens plan.
25. **Klassens plan for det gode fællesskab.** Drøft med eleverne, hvordan de kan hjælpe hinanden med planens gode hensigter. **Mundtlig evaluering:** Hvad har eleverne lært om sociale overdrivelser?

EFTER TEMADAGEN

Forældrene inddrages, og der følges op på elevernes læring.

- A. **Forældremødet.** Afhold forældremødet om social pejling. Tag afsæt i **Præsentation til forældremødet.**
- B. **Opfølgning.** Efter seks uger og igen efter et år. Slide nummer 25 i **Præsentation til temadagen** guider opfølgningen.

HVORDAN HJÆLPER I JERES BARN BEDST IND I TEENAGEÅRENE?

FORÆLDREMØDE

Kære forældre

"Jamen, alle de andre må".

Denne sætning kender de fleste forældre. I hører den måske især, når jeres barn beder om lov til noget. Det kan handle om fester, sengetider, en tur med vennerne på egen hånd og mange andre ting.

Men hvem er "alle de andre"?

Hvad må de andre?

Hvad gør de andre egentlig, når det kommer til stykket?

Og hvorfor er dét, som de andre gør, så vigtigt?

Disse spørgsmål har jeres børn arbejdet med på en temadag med titlen Alle de andre gør det. Dét vil vi gerne fortælle jer mere om på dette forældremøde.

Klassen har lagt en plan for det gode fællesskab. Vi skal snakke om, hvordan I som forældre kan bakke den op. Det handler om, at jeres børn får en god start på teenageårene.

Vi glæder os til at se jer.

Forældremødet er den _____ fra kl. _____ – _____.

Med venlig hilsen

_____ og _____
SSP-konsulent/AKT-lærer Klasselærer

**ALLE DE
ANDRE
GØR DET**

FAKTAARK

KØBENHAVN

	7. klasse	8. klasse	9. klasse
Daglige rygere	4%	6%	13%
Har drukket flere end 5 genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned	14%	30%	49%

* Kilde: Københavnbarometeret, 2012

AALBORG

	7. klasse	8. klasse	9. klasse
Daglige rygere	1%	3%	8%
Har drukket flere end 5 genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned	4%	21%	66%

* Kilde: Rusmiddelundersøgelsen, 2015

AARHUS

	7. klasse	8. klasse	9. klasse
Daglige rygere (herunder også vandpipe)	1,1%	2,7%	5,3%
Har drukket flere end 5 genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned			

* Kilde: Elevtrivselsmåling Aarhus Kommune, 2017

ODENSE

	7. klasse	8. klasse	9. klasse
Daglige rygere	0,3%	0,9%	1,8%
Har drukket flere end 5 genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned	5%	16,5%	44,3%

* Kilde: Sundhedsprofil for Børn og Unge i Odense Kommune, 2017

NATIONALE TAL

	7. klasse	8. klasse	9. klasse
Daglige rygere	0,5%	1,75%	3,4%
Har drukket flere end 5 genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned	4%	15%	45%

* Kilde: Ungeprofilundersøgelsen, 2017

SPØRGESKEMA 1 - RYGNING

SPØRGESKEMA TIL KLASSEN

HVOR OFTE RYGER DU CIGARETTER?

Sæt ét kryds

Jeg har aldrig røget cigaretter.	
Jeg har kun røget cigaretter én gang.	
Jeg har kun røget cigaretter et par gange.	
Jeg ryger cigaretter, men kun til fester.	
Jeg ryger cigaretter hver dag.	

HVOR MANGE AF DE ANDRE RYGER CIGARETTER HVER DAG? HVAD TROR DU?

Skriv det antal elever, som du tror.

Fra din klasse?	
Fra en anden klasse – jævnaldrende fra skolen eller kommunen? Der er _____ elever i klassen.	
Fra skolens/kommunens 9. klasse(r)? Der er _____ elever i klassen/klasserne.	
Fra en 9. klasse i _____? Skriv den valgte by på linjen. Gå ud fra, at der er 25 elever i en klasse.	

SPØRGESKEMA TIL ANDRE KLASSER

Kære elev i _____. klasse

Vi er ved at forberede en temadag. Den skal bygge på en undersøgelse af rygevaner. Vi har derfor brug for, at du svarer helt ærligt på et spørgsmål om rygning.

På forhånd tak for hjælpen.

Venlig hilsen

HVOR OFTE RYGER DU CIGARETTER?

Sæt **ét** kryds

Jeg har aldrig røget cigaretter	☐
Jeg har kun røget cigaretter en gang	☐
Jeg har kun røget cigaretter et par gange	☐
Jeg ryger cigaretter, men kun til fester	☐
Jeg ryger cigaretter hver dag	☐

SPØRGESKEMA 1 - ALKOHOL

SPØRGESKEMA TIL KLASSEN

**HVOR MANGE GANGE HAR DU DRUKKET 5 ELLER FLERE GENSTANDE
VED SAMME LEJLIGHED INDEN FOR DEN SENESTE MÅNED?**

Sæt ét kryds

Ingen	
1 gang	
2 gange	
3-5 gange	
6-9 gange	
10 gange eller flere	

**HVOR MANGE AF DE ANDRE HAR DRUKKET 5 ELLER FLERE
GENSTANDE VED SAMME LEJLIGHED INDEN FOR DEN
SENESTE MÅNED? HVAD TROR DU?**

Skriv det antal elever, som du tror.

Fra din klasse?	
Fra en anden klasse – jævnaldrende fra skolen eller kommunen? Der er _____ elever i klassen.	
Fra skolens/kommunens 9. klasse(r)? Der er _____ elever i klassen/klasserne.	
Fra en 9. klasse i _____? Skriv den valgte by på linjen. Gå ud fra, at der er 25 elever i en klasse.	

ALLE DE
ANDRE
GØR DET

SPØRGESKEMA TIL ANDRE KLASSER

Kære elev i ____ . klasse

Vi er ved at forberede en temadag. Den skal bygge på en undersøgelse af alkoholvaner. Vi har derfor brug for, at du svarer helt ærligt på et spørgsmål om alkohol.

På forhånd tak for hjælpen.

Venlig hilsen

HVOR MANGE GANGE HAR DU DRUKKET 5 ELLER FLERE GENSTANDE VED SAMMELEJLIGHED INDEN FOR DEN SENESTE MÅNED?

Sæt **ét** kryds.

Ingen	
1 gang	
2 gange	
3-5 gange	
6-9 gange	
10 gange eller flere	

ALLE DE
ANDRE
GØR DET

Præsentation til temadagen med noter: Rygning

MÅL: At eleverne bliver introduceret til dagen.

TID: Ca. 1 minut.

DET KAN DU SIGE:

I dag har vi en temadag. Overskriften for temadagen er "Alle de andre gør det".

For nogle dage siden udfyldte I et spørgeskema om rygning.

Vi har også bedt... (nævn de valgte pejlingsklasser) om at udfylde et spørgeskema om deres rygevaner. I dag skal vi arbejde med, hvad svarene fra undersøgelsen kan fortælle os.

MÅL: At eleverne kender programmet for temadagen.

TID: Ca. 2 minutter.

Gennemgå planen for dagen punkt for punkt.

DET KAN DU SIGE:

AD 1: Vi starter dagen med at arbejde med resultaterne af undersøgelsen.

AD 2: I har svaret på spørgsmål, som handler om jer selv, og I har svaret på spørgsmål, som handler om, hvad I tror om de andre. De svar skal vi se på.

AD 3: Vi skal lave nogle opgaver og øvelser, som handler om, hvordan dét, vi tror om andre, kan smitte af på dét, vi selv gør.

AD 4: Til sidst skal I lægge en plan for det gode fællesskab.

RESULTAT AF UNDERSØGELSEN – RYGNING

Det tror I: Antal af jeres klassekammerater, som I tror, der ryger cigaretter hver dag.

Sådan er det: Antal af jer, som har svaret, at I ryger cigaretter hver dag.

Det tror I: Antal elever i en anden klasse – jævnaldrende fra skolen eller kommunen, som I tror, der ryger cigaretter hver dag.

Sådan er det: Antal elever fra en anden klasse – jævnaldrende fra skolen eller kommunen, som har svaret, at de ryger cigaretter hver dag.

Det tror I: Antal elever i 9. klasse fra skolen eller kommunen, som I tror, der ryger cigaretter hver dag. 9/16
56 %

Sådan er det: Antal elever i 9. klasse fra skolen eller kommunen, som har svaret, at de ryger cigaretter hver dag. 2/16
13 %

Det tror I: Antal elever i 9. klasse fra _____ som I tror, der ryger cigaretter hver dag (25 elever i en klasse). /25

MÅL: At eleverne får præsenteret resultatet af undersøgelsen.

TID: Ca. 10 minutter.

DET SKAL DU HAVE KLAR: Tæl resultaterne sammen fra **Spørgeskema 1** og **Spørgeskema 2** (se noter nedenfor). Sæt resultaterne ind på denne slide.

DET KAN DU SIGE:

Her ser I resultatet af undersøgelsen. Gennemgå resultaterne for eleverne.

Tallene står som brøktal øverst. De kan være svære at sammenligne. Når vi laver brøktallene om til procenttal og diagrammer, kan vi bedre sammenligne dem. Under brøktallet er de lavet om til procenttal.

NOTER:

Udgangspunktet for elevernes pejling er antal af elever, som ryger cigaretter hver dag.

Læg elevernes tal sammen for hvert spørgsmål. Dividér med antallet af svar fra eleverne. Dette gennemsnit er klassens svar. Gennemsnittet sætter du over brøkstregen. Under brøkstregen sætter du antallet af elever i den klasse, som I spørger til. Hvis antallet ikke er kendt, er udgangspunktet 25 elever i en klasse. Nedenunder brøktallet indsættes tallet omregnet til procent.

Eksempel: Der er 19 elever i din klasse. Alle eleverne har svaret på, hvor mange elever fra 9. klasse fra skolen eller kommunen, de tror, der ryger cigaretter hver dag.

Klassens elever har svaret: $(6 + 7 + 5 + 9 + 4 + 3 + 10 + 11 + 16 + 7 + 8 + 9 + 12 + 14 + 14 + 15 + 8 + 9 + 6) / 19 = 9$

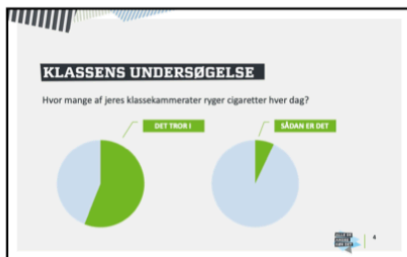
I den valgte 9. klasse fra skolen eller kommunen er der 16 elever.

De tror altså, at der er 9/16 elever i 9. klassen, der ryger cigaretter hver dag.

Sammentællingen af spørgeskemaerne fra 9. klassen viser, at to af klassens elever har svaret, at de ryger cigaretter hver dag: 2/16. Det svarer til 13 procent ($2/16 \cdot 100 = 13\%$)

Se eksemplerne i skemaet. Erstat eksemplerne med klassens tal.

Husk at skrive jeres valgte pejlingsby ind på den tomme linje i skemaet. I faktaarket finder du procenttallet for 9. klasse i den valgte pejlingsby.

MÅL: At eleverne bliver præsenteret for procenttal i cirkeldiagrammer og reflekterer over forskellen mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Her er der en cirkel for, hvor mange I tror, der ryger hver dag i denne klasse og en cirkel for, hvor mange der faktisk gør det.

- Er der forskel på de to cirkler? Altså er der forskel på, hvad I tror om jeres klassekammerater og virkeligheden?
- Hvorfor er der ingen eller næsten ingen forskel?

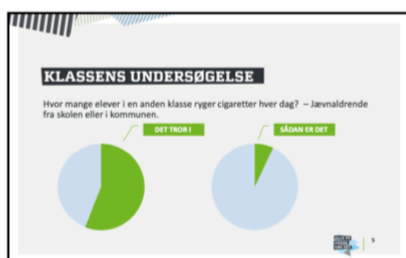
Typisk vil der være ingen eller næsten ingen forskel på de to cirkler, da klassens elever kender hinanden godt.

NOTER:

Denne slide kan du bruge som udgangspunkt for præsentationen af undersøgelsens tal.

Diagramværktøjet er hentet fra Excel. Cirklerne her er et eksempel.

Ved at højreklikke på cirklerne og vælge "Rediger data", kan du sætte klassens procenttal ind i cirklerne.

MÅL: At eleverne bliver præsenteret for procenttal i cirkeldiagrammer og reflekterer over forskellen mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Her er der en cirkel for, hvor mange elever på samme klassetrin som jer – fra skolen eller kommunen, I tror, der ryger cigaretter hver dag og en cirkel for, hvor mange der faktisk gør det.

- Er der forskel på de to cirkler? Altså er der forskel på, hvad I tror om de andre og virkeligheden?

Forskellen mellem forestilling og virkelighed er typisk større på disse cirkler i forhold til dem, der handler om elevernes egen klasse. Hvis det er tilfældet, så bed eleverne om at komme med forklaringer på det.

NOTER:

Denne slide kan du bruge som udgangspunkt for elevernes præsentation af undersøgelsens tal.

Diagramværktøjet er hentet fra Excel. Cirklerne her er et eksempel.

Ved at højreklikke på cirklerne og vælge "Rediger data", kan du sætte klassens procenttal ind i cirklerne.

MÅL: At eleverne bliver præsenteret for procenttal i cirkeldiagrammer og reflekterer over forskellen mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Her er en cirkel for, hvor mange elever i 9. klasse her fra skolen (eller fra kommunen), som I tror, der ryger hver dag. I har også en cirkel for, hvor mange der faktisk gør det.

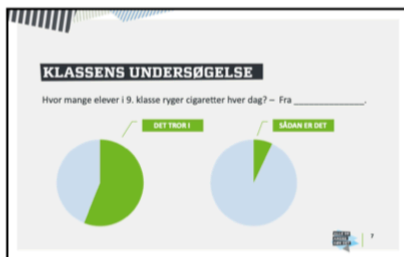
- Er der forskel på de to cirkler? Altså er der forskel på, hvad I tror om de andre og virkeligheden?

Forskellen mellem forestilling og virkelighed er typisk større på disse cirkler i forhold til dem, der handler om elevernes jævnaldrende. Hvis det er tilfældet, så bed eleverne om at komme med forklaringer på det.

NOTER:

Denne slide kan du eller eleverne bruge som udgangspunkt for elevernes præsentation af undersøgelsens tal. Diagramværktøjet er hentet fra Excel. Cirklerne her er et eksempel.

Ved at højreklikke på cirklerne og vælge "Rediger data", kan du sætte klassens procenttal ind i cirklerne.

MÅL: At eleverne bliver præsenteret for procenttal i cirkeldiagrammer og reflekterer over forskellen mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Her er en cirkel for, hvor mange elever i 9. klasse fra _____ (den valgte pejlingsby ind på sliden), som I tror, der ryger hver dag. Der er også en cirkel for, hvor mange der faktisk gør det. Procenttallet fra den valgte pejlingsby finder du i faktaarket.

- Er der forskel på de to cirkler? Altså er der forskel på, hvad I tror om de andre og virkeligheden?

Forskellen mellem forestilling og virkelighed er typisk større på disse cirkler i forhold til dem, der handler om 9. klasse på elevernes egen skole eller i kommunen. Hvis det er tilfældet, så bed eleverne om at komme med forklaringer på det.

NOTER:

Denne slide kan du bruge som udgangspunkt for elevernes præsentation af undersøgelsens tal. Diagramværktøjet er hentet fra Excel. Cirklerne her er et eksempel.

Ved at højreklikke på cirklerne og vælge "Rediger data", kan du sætte klassens procenttal ind i cirklerne.

MÅL: At eleverne reflekterer over klassens svar på, hvad de tror om de andre, og hvordan det er i virkeligheden.

TID: Gruppearbejde om **Arbejdsark 1**: Ca. 15 minutter.

DET SKAL DU HAVE KLAR: **Arbejdsark 1** i ét eksemplar pr. elev.

Sæt eleverne sammen i grupper på ca. 4 elever.

Introducér til gruppearbejdet.

Gå tilbage til den slide, hvor der er den største forskel mellem dét eleverne tror og virkeligheden.

DET KAN DU SIGE:

*I skal arbejde sammen i grupper. I skal snakke sammen om de spørgsmål, som står på **Arbejdsark 1**. Skriv jeres svar ned. I skal se på sliden her, hvor forskellen er størst mellem dét, I tror, og virkeligheden. I skal forberede jer på at fortælle de andre i klassen, hvad I har svaret.*

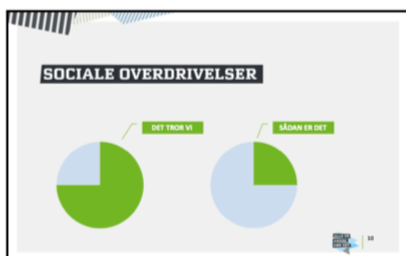

MÅL: At eleverne reflekterer over, hvorfor der ofte er forskel mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

- Hvordan vil I beskrive det, som sker på tegningen?
- Hvordan kan situationen på tegningen beskrive det, som I lige har fundet ud af gennem arbejdet med cirklerne?

MÅL: Brug elevernes nye viden om spændet mellem, hvad vi tror om andre og virkeligheden, som afsæt til at præsentere begrebet 'sociale overdrivelser'. Eleverne skal forstå, at der er tale om en generel tendens, som kan påvirke vores valg.

TID: Ca. 3 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Her ser I to cirkler. De viser, at der ofte kan være stor forskel på det, vi tror om andre, og på hvordan det er i virkeligheden. Af og til tror vi, at der er rigtig mange, som mener, siger og gør bestemte ting, mens det i virkeligheden kun er nogle få personer, som mener, siger eller gør det.

I har lige set, at I tror, at der er flere elever i x. klasse, der ryger hver dag, end der er i virkeligheden.

Det kalder man for en social overdrivelse.

Der er mange mennesker, som tror noget om andre, som ikke passer i virkeligheden.

Hvorfor er sådan? Det skal vi arbejde videre med og vi skal også snakke om, hvordan det, vi tror om andre, kan være med til at påvirke vores egne valg.

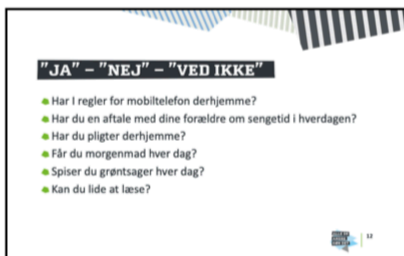

MÅL: At eleverne reflekterer over, hvorfor der kan være stor forskel mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

- Hvordan vil I beskrive det, som sker på tegningen?
- Er det en situation, som I kan genkende fra jeres hverdag?
- Siger I af og til 'alle de andre', når I faktisk kun har en, to eller tre af jeres kammerater i tankerne?
- Hvorfor tror I, at det er sådan?
- Hvordan påvirker det os, hvis vi tror, at alle de andre må noget?
- Kan det presse os til at gøre noget, som vi ellers ikke ville have gjort?

MÅL: Gennem en praktisk øvelse får eleverne mulighed for at reflektere over, hvordan kammeraternes svar kan påvirke deres egne svar.

TID: Ca. 10 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Vi skal lave en lille øvelse, som handler om at svare "ja", "nej" eller "ved ikke" til nogle spørgsmål. I skal svare med jeres arme. Og kun med armene. I skal stå i en rundkreds, så alle kan se hinanden. Jeg stiller jer nu seks spørgsmål, som I skal svare på.

Hvis I vil svare "ja", skal I række begge arme i vejret.

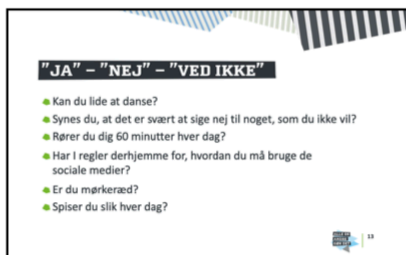
Hvis I vil svare "nej", skal I holde armene nede langs kroppen.

Hvis I vil svare "ved ikke", "måske" eller "nogle gange", skal I lægge armene over kors.

Stil spørgsmålene ét ad gangen. Lad spørgsmålene komme ind på sliden ét ad gangen. Det kræver, at du viser præsentationen via "Diasshow".

Registrér, hvad der sker mellem eleverne, når du har stillet et spørgsmål. Kigger de på hinanden? Har de øjenkontakt? Taler de med hinanden gennem mimik og kropssprog? Inddrag dine iagttagelser, når du snakker med eleverne om deres oplevelse. Spørg herefter eleverne:

- Var det let at svare?
- Var I usikre på nogle af svarene?
- Hvad gjorde I, hvis I var usikre?

MÅL: Gennem en praktisk øvelse får eleverne mulighed for at reflektere over, hvordan kammeraternes svar kan påvirke deres egne svar.

TID: Ca. 10 minutter.

DET KAN DU SIGE:

I skal nu igen stille jer i en rundkreds. Denne gang foregår øvelsen med lukkede øjne. I må først åbne øjnene, når jeg beder jer om det (måske er det nødvendigt med bind for øjnene). Jeg stiller jer nu seks nye spørgsmål, som I skal svare "ja", "nej" eller "ved ikke" til på samme måde som før – MEN I skal holde øjnene lukkede hele tiden. I skal igen svare ved at bevæge armene.

Stil spørgsmålene ét ad gangen. Lad spørgsmålene komme ind på sliden ét ad gangen. Det kræver, at du viser præsentationen via "Diasshow".

Registrér igen, hvad der sker mellem eleverne, når du stiller et spørgsmål. Registrér også, hvis der er en eller flere, som smugkigger. Her er det især kropsbevægelser, tøven og den tid, der går, før eleverne svarer, som er interessant at inddrage i den efterfølgende dialog:

- Var det lettere eller sværere at svare med lukkede øjne? Prøv at forklare forskellen.
 - Var I usikre på nogle af svarene?
 - Hvad gjorde I, hvis I var usikre?
 - Hvad sker der, når vi ikke har de andre at pejle efter?
 - Hvordan lader vi os påvirke af andre?
 - Kan I komme med nogle eksempler? (Eksempler: Særlige tøjmærker, mobiltelefon, Nintendo, Play Station, Wii, m.m.)
 - Hvordan kan det være, at vi lader os påvirke af det, som andre gør og siger?
- Alle mennesker bliver påvirket af andre mennesker. Det kan være positivt og negativt.
- Hvornår kan det være positivt?
 - Hvornår kan det være negativt?
 - Hvordan kan man lade være med at lade sig påvirke negativt?
 - Hvordan kan man undgå at blive presset til noget, som man godt ved, er dumt eller forkert?

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår. Afsættet er en sidemandssnak mellem eleverne om nogle små historier, som de vil kunne genkende fra deres hverdag.

TID: Intro til sidemandssnakken: Ca. 3 minutter. Sidemandssnakken: Ca. 20 minutter.

DET SKAL DU HAVE KLAR: Arbejdsark 2 i ét eksemplar pr. elev.

DET KAN DU SIGE:

Her ser I Arbejdsark 2. Det deler jeg ud om lidt. På arket finder I fem små historier. I skal være sammen med jeres sidemand (Fortæl med det samme, hvem der er sammen med hvem, så de kan koncentrere sig om at lytte til instruktionen).

I skal læse historierne højt for hinanden – én historie ad gangen. I skal snakke om de spørgsmål, som står under historien. I har 20 minutter til opgaven. Herefter snakker vi sammen i klassen om historierne.

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår (opsamling på sidemandssnakken).

TID: 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Denne tegning er en illustration af den første historie. Den handler om Ellen.

- Hvordan vil I beskrive det, som sker på tegningen?
- Er det en situation, som I kan genkende fra jeres hverdag?
- Hvilke slags billeder lægger I på de sociale medier (Facebook, Instagram, Snapchat)?
- Hvorfor lægger vi ofte kun de pæne ting ud?
- Hvad kan det betyde for, hvordan vi opfatter hinanden?

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår (opsamling på sidemandssnakken).

TID: 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Denne historie handler om August.

- Hvordan har Augusts søndag været?
- Hvorfor vælger August at fortælle på Facebook, at hans søndag har været mega fed?
- Hvad ville der ske, hvis han fortalte, at han virkelig har kedet sig?
- Kan man sige, at August "pynter" på sit liv?
- Tror I, at vi alle sammen "pynter" på vores liv?
- Hvad kan det betyde for, hvordan vi opfatter hinanden?

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår (opsamling på sidemandssnakken).

TID: 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Denne historie handler om, hvad vi læser i medierne.

- *Hvad handler historien om?*
- *Hvor mange kører på ulovlige knallert på skolens 10. klassecenter?*
- *Er det de fleste eller de færreste, som kører på ulovlig knallert?*
- *Hvad tror vi, når vi læser om razziaen i avisen?*
- *Hvad betyder mediernes overskrifter og historier for, hvad vi tror om de andre?*

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår (opsamling på sidemandssnakken).

TID: 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Denne historie handler om Emil, som har overnattet hos en kammerat.

- *Hvad handler historien om?*
- *Hvorfor tror I, at Emil ikke siger til sin kammerat, at han fortæller en løgn?*
- *Hvorfor kan det være svært at sige fra overfor en kammerat?*
- *Hvad tror I, at de andre fra klassen går hjem og siger til deres forældre nu?*
- *Hvad kan pralerier og løgne betyde for, hvad vi tror om andre?*

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår (opsamling på sidemandssnakken).

TID: 5 minutter.

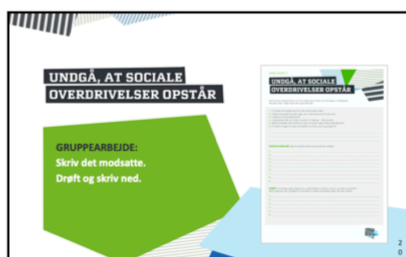
DET KAN DU SIGE:

Denne historie handler om tre veninder.

- *Hvad handler historien om?*
- *Hvorfor siger Emma til sine forældre, at alle de andre må?*
- *Lyver hun, eller tror hun det faktisk?*
- *Siger I af og til 'alle de andre', når I faktisk kun har en, to eller tre af jeres kammerater i tankerne?*
- *Hvorfor tror I, at det er sådan?*
- *Hvordan påvirker det os, hvis vi tror, at alle de andre må noget?*

Opsamling:

Vi har snakket om nogle ting, som kan betyde meget for, hvad vi tror om andre. Vi har snakket om de sociale medier og avisernes overskrifter. Vi har også snakket om, hvad vi vælger at fortælle om os selv til andre og om, hvad andre fortæller os om sig selv. Vi skal nu se på, hvad vi kan gøre for at undgå, at sociale overdrivelser opstår.

MÅL: At eleverne bliver klar over, hvad de selv kan gøre for at forhindre, at sociale overdrivelser opstår.

TID: Intro: Ca. 5 minutter. Gruppearbejde: Ca. 20 minutter. Opsamling: Ca. 10 minutter.

DET SKAL DU HAVE KLAR: Arbejdsark 3 i ét eksemplar pr. elev.

DET KAN DU SIGE:

Vi har snakket om fem historier. De giver nogle forklaringer på, hvorfor vi ofte tror nogle ting om andre, som ikke passer i virkeligheden. På dette arbejdsark, som I ser her, og som jeg deler ud til jer om lidt, står også nogle af årsagerne.

I skal nu arbejde i grupper igen. I grupperne skal I tage hver sætning og formulere den, så den får den modsatte betydning.

Bagefter skal I snakke sammen om de nye sætninger i gruppen. Til sidst skal I finde frem til nogle ting, som I kan gøre for at forhindre, at sociale overdrivelser opstår.

Opsamling:

- Hvordan kommer sætningerne til at lyde, når I skal skrive hver sætning, så den får modsat betydning?
- Giver sætningerne mening?
- Kan I bruge dem til noget, når I skal finde på nogle ting, der kan forhindre, at vi tror noget forkert om hinanden?
- Hvad kan påvirke, hvad man vil være med til og ikke være med til? Forholdet til kammerater? Hvem man er venner med? Forældre?

- Er det lettere eller sværere at sige nej til noget, hvis der er mange, som man har det rart sammen med i klassen?

MÅL: Gennem arbejdet med **Arbejdsark 4** skal klassens elever finde frem til, hvad de selv kan gøre for at fremme det gode fællesskab i klassen.

TID: Instruktion: Ca. 5 minutter. Gruppearbejde: Ca. 25 minutter.

DET SKAL DU HAVE KLAR: **Arbejdsark 4** i ét eksemplar pr. gruppe.

Sæt eleverne i grupper (ca. 4 pr. gruppe). Del **Arbejdsark 4** ud. Bed grupperne om at finde frem til tre ting inden for hvert tema. De kan selv formulere tre sætninger eller de kan vælge/supplere fra inspirationslisten. De skal kunne begrunde valg og fravalg.

DET KAN DU SIGE:

Vi har nu arbejdet med, at der kan være forskel på, hvad vi tror om andre og hvordan det er i virkeligheden. Vi har også snakket om, hvad andres valg kan betyde for vores egne valg. Hvis vi tror, at de andre må mere, tager flere chancer, opfører sig frækkere, ryger eller drikker alkohol, så overskrider vi måske det, som vi selv vil være med til.

Vi skal nu bruge den nye viden til at lægge en plan for det gode fællesskab i klassen.

*På dette ark er der tre emner: Læs emnerne op fra **Arbejdsark 4**.*

Under hvert emne skal I skrive tre gode ting, som I kan gøre. Man kan kalde det for nogle gode hensigter. I kan også vælge et eller flere af forslagene fra inspirationslisten. Det har I 25 minutter til. Bagefter skal vi blive enige om, hvilke tre hensigter fra hvert emne, som skal være klassens plan.

KLASSENS PLAN FOR
DET GODE FÆLLESSKAB

UNDGÅ, AT SOCIALE OVERDRIVELSER OPSTÅR – DET VIL JEG GØRE:

1

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

MÅL: At eleverne omsætter deres nye viden til konkrete fremadrettede hensigter, som fremmer det gode fællesskab i klassen.

TID: Ca. 25 minutter til processen med at komme frem til klassens plan (slide 22-24).

I plenum beder du en fra hver gruppe begrunde deres tre valg. Hver gruppes tre gode hensigter skrives ind i skemaet. Indsæt eventuelt ekstra linjer.

Snak med klassen om hensigterne til dette emne og vælg de tre ud, som klassen mener vil hjælpe dem bedst i forhold til **at undgå, at sociale overdrivelser opstår**.

Det vigtige i arbejdet med "Klassens plan for det gode fællesskab" er processen med at komme frem til de gode hensigter. Udvælgelsen sker for at gøre planen nem at huske og arbejde efter for klassens elever.

Skriv klassens udvalgte tre hensigter for hvert emne ind i slide 25. Den udgør "klassens plan for det gode fællesskab". Print den i A3-format og hæng den op i klassen.

Planen skal også formidles til forældrene.

KLASSENS PLAN FOR
DET GODE FÆLLESSKAB

SIG FRA, NÅR DU IKKE VIL VÆRE MED – DET VIL JEG GØRE:

2

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

MÅL: At eleverne omsætter deres nye viden til konkrete fremadrettede hensigter, som fremmer det gode fællesskab i klassen.

TID: Ca. 25 minutter til processen med at komme frem til klassens plan (slide 22-24).

I plenum beder du en fra hver gruppe begrunde deres tre valg. Hver gruppes tre gode hensigter skrives ind i skemaet. Indsæt eventuelt ekstra linjer.

Snak med klassen om hensigterne til dette emne og vælg de tre ud, som klassen mener vil hjælpe dem bedst i forhold til **at sige fra, når de ikke vil være med**.

Det vigtige i arbejdet med "Klassens plan for det gode fællesskab" er processen med at komme frem til de gode hensigter. Udvælgelsen sker for at gøre planen nem at huske og arbejde efter for klassens elever.

Skriv klassens udvalgte tre hensigter for hvert emne ind i slide 25. Den udgør "klassens plan for det gode fællesskab". Print den i A3-format og hæng den op i klassen.

Planen skal også formidles til forældrene.

**KLASSENS PLAN FOR
DET GODE FÆLLESSKAB**

SKAB DET GODE FÆLLESSKAB - DET VIL JEG GØRE:

3

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

MÅL: At eleverne omsætter deres nye viden til konkrete fremadrettede hensigter, som fremmer det gode fællesskab i klassen.

TID: Ca. 25 minutter til processen med at komme frem til klassens plan (slide 22-24).

I plenum beder du en fra hver gruppe begrunde deres tre valg. Hver gruppes tre gode hensigter skrives ind i skemaet. Indsæt eventuelt ekstra linjer.

Snak med klassen om hensigterne til dette emne og vælg de tre ud, som klassen mener vil hjælpe dem bedst i forhold til **at skabe det gode fællesskab**.

Det vigtige i arbejdet med "Klassens plan for det gode fællesskab" er processen med at komme frem til de gode hensigter. Udvælgelsen sker for at gøre planen nem at huske og arbejde efter for klassens elever.

Skriv klassens udvalgte tre hensigter for hvert emne ind i slide 25. Den udgør "klassens plan for det gode fællesskab". Print den i A3-format og hæng den op i klassen.

Planen skal også formidles til forældrene.

Udfyld planen.

DET KAN DU SIGE:

Med jeres hjælp har vi nu en plan for det gode fællesskab her i klassen.

- Hvad kan I gøre for at hjælpe hinanden med at følge den fine plan, så vi alle herinde kan blive ved med at have det godt sammen og være sammen om nogle gode ting?

Kort mundtlig evaluering:

- Fortæl kort om, hvad I har lært om jer selv og om hinanden og om de andre i løbet af i dag?

Print planen, og hæng den op i klassen.

OPSAMLING EFTER 6 UGER

Klasselæreren bruger en klassens time på at snakke om planen med eleverne.

DET KAN DU SIGE:

Klassens plan for det gode fællesskab hænger på vores væg. Jeg har også fundet den frem her. Det har jeg, fordi vi skal bruge klassens time i dag på at snakke om, hvordan det går med at gøre de gode ting, som I har fundet frem til. Det kan være, at der er nogle ting, som I synes, der ikke fungerer eller et punkt, som måske skal erstattes af et andet.

- Har det været let eller svært at gøre det, som står på planen?

- Hvad har været svært?

- Hvad kan gøre det lettere?

Gennemgå planens hensigter for hvert tema. Spørg fx:

1. Undgå, at sociale overdrivelser opstår:

- Er I blevet bedre til ikke at tro noget forkert om de andre? Hvorfor? Hvorfor ikke?

- Er der noget fra jeres plan, som har hjulpet jer med at få et mere realistisk billede af jeres jævnaldrende og 9. klasse?

- Er der noget, som kan hjælpe jer mere eller bedre?

2. Sig fra, når du ikke vil være med:

- Synes I, at I er blevet bedre til at sige fra over for noget, som I ikke vil være med til? Hvorfor? Hvorfor ikke?

- Er der noget fra jeres plan, som har hjulpet jer med at få sagt fra på en god måde?

- Kan I komme på noget, som kan hjælpe jer mere eller bedre?

3. Skab det gode fællesskab i klassen:

- Synes I, at det gode fællesskab i klassen er blevet bedre? Hvorfor? Hvorfor ikke?

- Er der noget fra jeres plan, som har hjulpet jer til, at fællesskabet er blevet bedre?

- Kan I komme på noget, som kan hjælpe jer mere eller bedre?

Klassens justerede plan hænges op i klassen, og forældrene orienteres om ændringerne.

OPSAMLING EFTER ET ÅR

I en klassens time sættes eleverne sammen i grupper for at snakke om "Klassens plan for det gode fællesskab".

Kopier planen, så hver gruppe har en.

Bed eleverne om at tage stilling til hvert enkelt punkt: Skal det bevares, ændres eller erstattes?

Eleverne skal begrunde deres valg. Hvis et punkt ikke fungerer, så skal eleverne prøve at finde frem til noget andet og bedre. Lad eleverne bruge 25 minutter på gruppearbejdet.

Del eventuelt **Arbejdsark 4** ud igen: Inspirationslisten kan måske inspirere.

Brug igen denne slide 25 til at skrive klassens nye plan ind i. Kopier den, og hæng den nye plan op i klassen. Orientér forældrene.

Præsentation til temadagen med noter: Alkohol

MÅL: At eleverne bliver introduceret til dagen.

TID: Ca. 1 minut.

DET KAN DU SIGE:

I dag har vi en temadag. Overskriften for temadagen er "Alle de andre gør det".

For nogle dage siden udfyldte I et spørgeskema om alkohol.

Vi har også bedt... (nævn de valgte pejlingsklasser) om at udfylde et spørgeskema om deres alkoholvaner. I dag skal vi arbejde med, hvad svarene fra undersøgelsen kan fortælle os.

MÅL: At eleverne kender programmet for temadagen.

TID: Ca. 2 minutter.

Gennemgå planen for dagen punkt for punkt.

DET KAN DU SIGE:

AD 1: Vi starter dagen med at arbejde med resultaterne af undersøgelsen.

AD 2: I har svaret på spørgsmål, som handler om jer selv, og I har svaret på spørgsmål, som handler om, hvad I tror om de andre. De svar skal vi se på.

AD 3: Vi skal lave nogle opgaver og øvelser, som handler om, hvordan dét, vi tror om andre, kan smitte af på dét, vi selv gør.

AD 4: Til sidst skal I lægge en plan for det gode fællesskab.

RESULTAT AF UNDERSØGELSEN – ALKOHOL	
Spørgsmål 1	Det tror i Antal af jeres klassekammerater, som i tror, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.
Sådan er det:	Antal af jeres klassekammerater, som har svaret, at i har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.
Spørgsmål 2	Det tror i Antal elever i en anden klasse – jævnaldrende fra skolen eller kommunen, som i tror, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.
Sådan er det:	Antal elever fra en anden klasse – jævnaldrende fra skolen eller kommunen, som har svaret, at de har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.
Spørgsmål 3	Det tror i Antal elever i 9. klasse fra skolen eller kommunen, som i tror, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.
Sådan er det:	Antal elever i 9. klasse fra skolen eller kommunen, som har svaret, at de har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.
Spørgsmål 4	Det tror i Antal elever i 9. klasse fra skolen eller kommunen, som i tror, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.
Sådan er det:	Antal elever i 9. klasse fra skolen eller kommunen, som har svaret, at de har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.

MÅL: At eleverne får præsenteret resultatet af undersøgelsen.

TID: Ca. 10 minutter.

DET SKAL DU HAVE KLAR: Tæl resultaterne sammen fra **Spørgeskema 1** og **Spørgeskema 2** (se noter nedenfor). Sæt resultaterne ind på denne slide.

DET KAN DU SIGE:

Her ser I resultatet af undersøgelsen. Gennemgå resultaterne for eleverne.

Tallene står som brøktal. De kan være svære at sammenligne. Når vi laver brøktallene om til procenttal og diagrammer, kan vi bedre sammenligne dem. Under brøktallet er de lavet om til procenttal.

NOTER:

Udgangspunktet for elevernes pejling er antal af elever, som har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.

Læg elevernes tal sammen for hvert spørgsmål. Divider med antallet af svar fra eleverne. Dette gennemsnit er klassens svar. Gennemsnittet sætter du over brøkstregen. Under brøkstregen sætter du antallet af elever i den klasse, som I spørger til. Hvis antallet ikke er kendt, er udgangspunktet 25 elever i en klasse. Nedenunder brøktallet indsættes tallet omregnet til procent.

Eksempel: Der er 19 elever i din klasse. Alle eleverne har svaret på, hvor mange elever fra 9. klasse fra skolen eller i kommunen, de tror, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.

Klassens elever har svaret: $(6 + 7 + 5 + 9 + 4 + 3 + 10 + 11 + 16 + 7 + 8 + 9 + 12 + 14 + 14 + 15 + 8 + 9 + 6)/19 = 9$

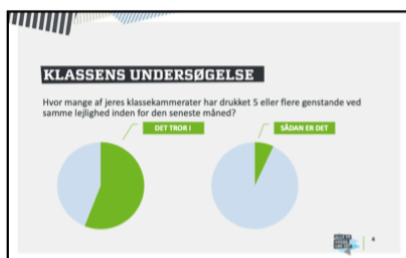
I den valgte 9. klasse fra skolen eller i kommunen er der 16 elever.

De tror altså, at der er 9/16 elever i 9. klassen, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned.

Sammentællingen af spørgeskemaerne fra 9. klassen viser, at to af klassens elever har svaret, at de har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned: 2/16. Det svarer til 13 procent $(2/16 \cdot 100 = 13 \%)$

Se eksemplerne i skemaet. Erstat eksemplerne med klassens tal.

Husk at skrive jeres valgte pejlingsby ind på den tomme linje i skemaet. I faktaarket finder du procenttallet for 9. klasse i den valgte pejlingsby.

MÅL: At eleverne bliver præsenteret for procenttal i cirkeldiagrammer og reflekterer over forskellen mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Her er der en cirkel for, hvor mange I tror, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned i denne klasse og en cirkel for, hvor mange der faktisk gør det.

- Er der forskel på de to cirkler? Altså er der forskel på, hvad I tror om jeres klassekammerater og virkeligheden?
- Hvorfor er der ingen eller næsten ingen forskel?

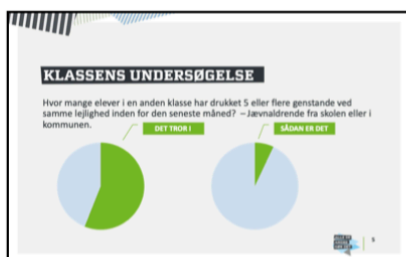
Typisk vil der være ingen eller næsten ingen forskel på de to cirkler, da klassens elever kender hinanden godt.

NOTER:

Denne slide kan du bruge som udgangspunkt for præsentationen af undersøgelsens tal.

Diagramværktøjet er hentet fra Excel. Cirklerne her er et eksempel.

Ved at højreklikke på cirklerne og vælge "Rediger data", kan du sætte klassens procenttal ind i cirklerne.

MÅL: At eleverne bliver præsenteret for procenttal i cirkeldiagrammer og reflekterer over forskellen mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Her er der en cirkel for, hvor mange elever på samme klassetrin som jer - fra skolen eller kommunen, I tror, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned og en cirkel for, hvor mange der faktisk gør det.

- Er der forskel på de to cirkler? Altså er der forskel på, hvad I tror om de andre og virkeligheden?

Forskellen mellem forestilling og virkelighed er typisk større på disse cirkler i forhold til dem, der handler om elevernes egen klasse. Hvis det er tilfældet, så bed eleverne om at komme med forklaringer på det.

NOTER:

Denne slide kan du bruge som udgangspunkt for elevernes præsentation af undersøgelsens tal.

Diagramværktøjet er hentet fra Excel. Cirklerne her er et eksempel.

Ved at højreklikke på cirklerne og vælge "Rediger data", kan du sætte klassens procenttal ind i cirklerne.

MÅL: At eleverne bliver præsenteret for procenttal i cirkeldiagrammer og reflekterer over forskellen mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

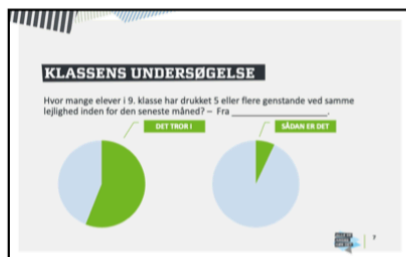
Her er en cirkel for, hvor mange elever i 9. klasse her fra skolen (eller fra kommunen), som I tror, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned. I har også en cirkel for, hvor mange der faktisk gør det.

- Er der forskel på de to cirkler? Altså er der forskel på, hvad I tror om de andre og virkeligheden?

Forskellen mellem forestilling og virkelighed er typisk større på disse cirkler i forhold til dem, der handler om elevernes jævnaldrende. Hvis det er tilfældet, så bed eleverne om at komme med forklaringer på det.

NOTER:

Denne slide kan du eller eleverne bruge som udgangspunkt for elevernes præsentation af undersøgelsens tal. Diagramværktøjet er hentet fra Excel. Cirklerne her er et eksempel. Ved at højreklikke på cirklerne og vælge "Rediger data", kan du sætte klassens procenttal ind i cirklerne.

MÅL: At eleverne bliver præsenteret for procenttal i cirkeldiagrammer og reflekterer over forskellen mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Her er en cirkel for, hvor mange elever i 9. klasse fra _____ (skriv den valgte pejlingsby ind på sliden), som I tror, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned. Der er også en cirkel for, hvor mange der faktisk gør det.

Procenttallet fra den valgte pejlingsby finder du i faktaarket.

- Er der forskel på de to cirkler? Altså er der forskel på, hvad I tror om de andre og virkeligheden?

Forskellen mellem forestilling og virkelighed er typisk større på disse cirkler i forhold til dem, der handler om 9. klasse på elevernes egen skole eller i kommunen. Hvis det er tilfældet, så bed eleverne om at komme med forklaringer på det.

NOTER:

Denne slide kan du bruge som udgangspunkt for elevernes præsentation af undersøgelsens tal.

Diagramværktøjet er hentet fra Excel. Cirklerne her er et eksempel.

Ved at højreklikke på cirklerne og vælge "Rediger data", kan du sætte klassens procenttal ind i cirklerne.

MÅL: At eleverne reflekterer over klassens svar på, hvad de tror om de andre, og hvordan det er i virkeligheden.

TID: Gruppearbejde om **Arbejdsark 1**: Ca. 15 minutter.

DET SKAL DU HAVE KLAR: **Arbejdsark 1** i ét eksemplar pr. elev.

Sæt eleverne sammen i grupper på ca. 4 elever.

Introducér til gruppearbejdet.

Gå tilbage til den slide, hvor der er den største forskel mellem dét eleverne tror og virkeligheden.

DET KAN DU SIGE:

*I skal arbejde sammen i grupper. I skal snakke sammen om de spørgsmål, som står på **Arbejdsark 1**. Skriv jeres svar ned. I skal se på sliden her, hvor forskellen er størst mellem dét, I tror, og virkeligheden. I skal forberede jer på at fortælle de andre i klassen, hvad I har svaret.*

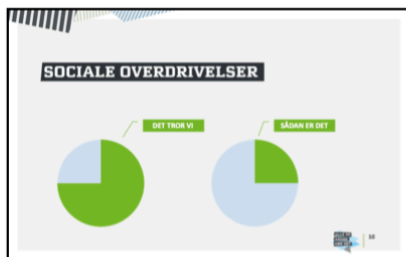

MÅL: At eleverne reflekterer over, hvorfor der ofte er forskel mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

- Hvordan vil I beskrive det, som sker på tegningen?
- Hvordan kan situationen på tegningen beskrive det, som I lige har fundet ud af gennem arbejdet med cirklerne?

MÅL: Brug elevernes nye viden om spændet mellem, hvad vi tror om andre og virkeligheden, som afsæt til at præsentere begrebet 'sociale overdrivelser'. Eleverne skal forstå, at der er tale om en generel tendens, som kan påvirke vores valg.

TID: Ca. 3 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Her ser I to cirkler. De viser, at der ofte kan være stor forskel på det, vi tror om andre, og på hvordan det er i virkeligheden. Af og til tror vi, at der er rigtig mange, som mener, siger og gør bestemte ting, mens det i virkeligheden kun er nogle få personer, som mener, siger eller gør det.

I har lige set, at I tror, at der er flere elever i x. klasse, der har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed inden for den seneste måned, end der er i virkeligheden.

Det kalder man for en social overdrivelse.

Der er mange mennesker, som tror noget om andre, som ikke passer i virkeligheden.

Hvorfor er sådan? Det skal vi arbejde videre med og vi skal også snakke om, hvordan det, vi tror om andre, kan være med til at påvirke vores egne valg.

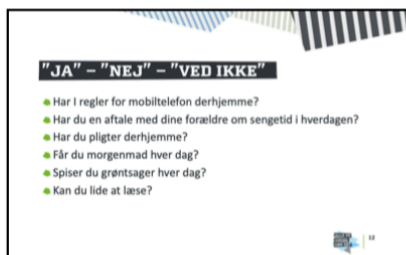

MÅL: At eleverne reflekterer over, hvorfor der kan være stor forskel mellem forestilling og virkelighed.

TID: Ca. 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

- Hvordan vil I beskrive det, som sker på tegningen?
- Er det en situation, som I kan genkende fra jeres hverdag?
- Siger I af og til 'alle de andre', når I faktisk kun har en, to eller tre af jeres kammerater i tankerne?
- Hvorfor tror I, at det er sådan?
- Hvordan påvirker det os, hvis vi tror, at alle de andre må noget?
- Kan det presse os til at gøre noget, som vi ellers ikke ville have gjort?

MÅL: Gennem en praktisk øvelse får eleverne mulighed for at reflektere over, hvordan kammeraternes svar kan påvirke deres egne svar.

TID: Ca. 10 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Vi skal lave en lille øvelse, som handler om at svare "ja", "nej" eller "ved ikke" til nogle spørgsmål. I skal svare med jeres arme. Og kun med armene. I skal stå i en rundkreds, så alle kan se hinanden. Jeg stiller jer nu seks spørgsmål, som I skal svare på.

Hvis I vil svare "ja", skal I række begge arme i vejret.

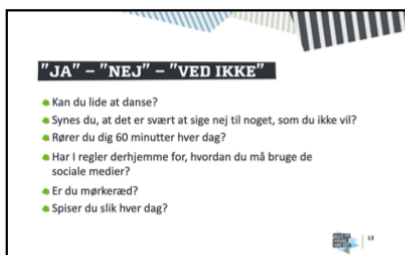
Hvis I vil svare "nej", skal I holde armene nede langs kroppen.

Hvis I vil svare "ved ikke", "måske" eller "nogle gange", skal I lægge armene over kors.

Stil spørgsmålene ét ad gangen. Lad spørgsmålene komme ind på sliden ét ad gangen. Det kræver, at du viser præsentationen via "Diasshow".

Registrér, hvad der sker mellem eleverne, når du har stillet et spørgsmål. Kigger de på hinanden? Har de øjenkontakt? Taler de med hinanden gennem mimik og kropssprog? Inddrag dine iagttagelser, når du snakker med eleverne om deres oplevelse. Spørg herefter eleverne:

- Var det let at svare?
- Var I usikre på nogle af svarene?
- Hvad gjorde I, hvis I var usikre?

MÅL: Gennem en praktisk øvelse får eleverne mulighed for at reflektere over, hvordan kammeraternes svar kan påvirke deres egne svar.

TID: Ca. 10 minutter.

DET KAN DU SIGE:

I skal nu igen stille jer i en rundkreds. Denne gang foregår øvelsen med lukkede øjne. I må først åbne øjnene, når jeg beder jer om det (måske er det nødvendigt med bind for øjnene). Jeg stiller jer nu seks nye spørgsmål, som I skal svare "ja", "nej" eller "ved ikke" til på samme måde som før – MEN I skal holde øjnene lukkede hele tiden. I skal igen svare ved at bevæge armene.

Stil spørgsmålene ét ad gangen. Lad spørgsmålene komme ind på sliden ét ad gangen. Det kræver, at du viser præsentationen via "Diasshow".

Registrér igen, hvad der sker mellem eleverne, når du stiller et spørgsmål. Registrér også, hvis der er en eller flere, som smugkigger. Her er det især kropsbevægelser, tøven og den tid, der går, før eleverne svarer, som er interessant at inddrage i den efterfølgende dialog:

- Var det lettere eller sværere at svare med lukkede øjne? Prøv at forklare forskellen.
 - Var I usikre på nogle af svarene?
 - Hvad gjorde I, hvis I var usikre?
 - Hvad sker der, når vi ikke har de andre at pejle efter?
 - Hvordan lader vi os påvirke af andre?
 - Kan I komme med nogle eksempler? (Eksempler: Særlige tøjmærker, mobiltelefon, Nintendo, Play Station, Wii, m.m.)
 - Hvordan kan det være, at vi lader os påvirke af det, som andre gør og siger?
- Alle mennesker bliver påvirket af andre mennesker. Det kan være positivt og negativt.
- Hvornår kan det være positivt?
 - Hvornår kan det være negativt?
 - Hvordan kan man lade være med at lade sig påvirke negativt?
 - Hvordan kan man undgå at blive presset til noget, som man godt ved, er dumt eller forkert?

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår. Afsættet er en sidemandssnak mellem eleverne om nogle små historier, som de vil kunne genkende fra deres hverdag.

TID: Intro til sidemandssnakken: Ca. 3 minutter. Sidemandssnakken: Ca. 20 minutter.

DET SKAL DU HAVE KLAR: Arbejdsark 2 i ét eksemplar pr. elev.

DET KAN DU SIGE:

Her ser I Arbejdsark 2. Det deler jeg ud om lidt. På arket finder I fem små historier. I skal være sammen med jeres sidemand (Fortæl med det samme, hvem der er sammen med hvem, så de kan koncentrere sig om at lytte til instruktionen).

I skal læse historierne højt for hinanden – én historie ad gangen. I skal snakke om de spørgsmål, som står under historien. I har 20 minutter til opgaven. Herefter snakker vi sammen i klassen om historierne.

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår (opsamling på sidemandssnakken).

TID: 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Denne tegning er en illustration af den første historie. Den handler om Ellen.

- Hvordan vil I beskrive det, som sker på tegningen?
- Er det en situation, som I kan genkende fra jeres hverdag?
- Hvilke slags billeder lægger I på de sociale medier (Facebook, Instagram, Snapchat)?
- Hvorfor lægger vi ofte kun de pæne ting ud?
- Hvad kan det betyde for, hvordan vi opfatter hinanden?

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår (opsamling på sidemandssnakken).

TID: 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Denne historie handler om August.

- Hvordan har Augusts søndag været?
- Hvorfor vælger August at fortælle på Facebook, at hans søndag har været mega fed?
- Hvad ville der ske, hvis han fortalte, at han virkelig har kedet sig?
- Kan man sige, at August "pynter" på sit liv?
- Tror I, at vi alle sammen "pynter" på vores liv?
- Hvad kan det betyde for, hvordan vi opfatter hinanden?

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår (opsamling på sidemandssnakken).

TID: 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Denne historie handler om, hvad vi læser i medierne.

- *Hvad handler historien om?*
- *Hvor mange kører på ulovlige knallert på skolens 10. klassecenter?*
- *Er det de fleste eller de færreste, som kører på ulovlig knallert?*
- *Hvad tror vi, når vi læser om razziaen i avisen?*
- *Hvad betyder mediernes overskrifter og historier for, hvad vi tror om de andre?*

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår (opsamling på sidemandssnakken).

TID: 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Denne historie handler om Emil, som har overnattet hos en kammerat.

- Hvad handler historien om?
- Hvorfor tror I, at Emil ikke siger til sin kammerat, at han fortæller en løgn?
- Hvorfor kan det være svært at sige fra overfor en kammerat?
- Hvad tror I, at de andre fra klassen går hjem og siger til deres forældre nu?
- Hvad kan pralerier og løgne betyde for, hvad vi tror om andre?

MÅL: At eleverne får forståelse for, hvordan sociale overdrivelser opstår (opsamling på sidemandssnakken).

TID: 5 minutter.

DET KAN DU SIGE:

Denne historie handler om tre veninder.

- Hvad handler historien om?
- Hvorfor siger Emma til sine forældre, at alle de andre må?
- Lyver hun, eller tror hun det faktisk?
- Siger I af og til 'alle de andre', når I faktisk kun har en, to eller tre af jeres kammerater i tankerne?
- Hvorfor tror I, at det er sådan?
- Hvordan påvirker det os, hvis vi tror, at alle de andre må noget?

Opsamling:

Vi har snakket om nogle ting, som kan betyde meget for, hvad vi tror om andre. Vi har snakket om de sociale medier og avisernes overskrifter. Vi har også snakket om, hvad vi vælger at fortælle om os selv til andre og om, hvad andre fortæller os om sig selv. Vi skal nu se på, hvad vi kan gøre for at undgå, at sociale overdrivelser opstår.

MÅL: At eleverne bliver klar over, hvad de selv kan gøre for at forhindre, at sociale overdrivelser opstår.

TID: Intro: Ca. 5 minutter. Gruppearbejde: Ca. 20 minutter. Opsamling: Ca. 10 minutter.

DET SKAL DU HAVE KLAR: Arbejdsark 3 i ét eksemplar pr. elev.

DET KAN DU SIGE:

Vi har snakket om fem historier. De giver nogle forklaringer på, hvorfor vi ofte tror nogle ting om andre, som ikke passer i virkeligheden. På dette arbejdsark, som I ser her, og som jeg deler ud til jer om lidt, står også nogle af årsagerne.

I skal nu arbejde i grupper igen. I grupperne skal I tage hver sætning og formulere den, så den får den modsatte betydning.

Bagefter skal I snakke sammen om de nye sætninger i gruppen. Til sidst skal I finde frem til nogle ting, som I kan gøre for at forhindre, at sociale overdrivelser opstår.

Opsamling:

- Hvordan kommer sætningerne til at lyde, når I skal skrive hver sætning, så den får modsat betydning?
- Giver sætningerne mening?
- Kan I bruge dem til noget, når I skal finde på nogle ting, der kan forhindre, at vi tror noget forkert om hinanden?
- Hvad kan påvirke, hvad man vil være med til og ikke være med til? Forholdet til kammerater? Hvem man er venner med? Forældre?
- Er det lettere eller sværere at sige nej til noget, hvis der er mange, som man har det rart sammen med i klassen?

MÅL: Gennem arbejdet med **Arbejdsark 4** skal klassens elever finde frem til, hvad de selv kan gøre for at fremme det gode fællesskab i klassen.

TID: Instruktion: Ca. 5 minutter. Gruppearbejde: Ca. 25 minutter.

DET SKAL DU HAVE KLAR: **Arbejdsark 4** i ét eksemplar pr. gruppe.

Sæt eleverne i grupper (ca. 4 pr. gruppe). Del **Arbejdsark 4** ud. Bed grupperne om at finde frem til tre ting inden for hvert tema. De kan selv formulere tre sætninger eller de kan vælge/supplere fra inspirationslisten. De skal kunne begrunde valg og fravalg.

DET KAN DU SIGE:

Vi har nu arbejdet med, at der kan være forskel på, hvad vi tror om andre og hvordan det er i virkeligheden. Vi har også snakket om, hvad andres valg kan betyde for vores egne valg.

Hvis vi tror, at de andre må mere, tager flere chancer, opfører sig frækkere, ryger eller drikker alkohol, så overskrider vi måske det, som vi selv vil være med til.

Vi skal nu bruge den nye viden til at lægge en plan for det gode fællesskab i klassen.

*På dette ark er der tre emner: Læs emnerne op fra **Arbejdsark 4**.*

Under hvert emne skal I skrive tre gode ting, som I kan gøre. Man kan kalde det for nogle gode hensigter. I kan også vælge et eller flere af forslagene fra inspirationslisten. Det har I 25 minutter til. Bagefter skal vi blive enige om, hvilke tre hensigter fra hvert emne, som skal være klassens plan.

**KLASSENS PLAN FOR
DET GODE FÆLLESSKAB**

UNDGÅ, AT SOCIALE OVERDRIVELSER OPSTÅR – DET VIL JEG GØRE:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

MÅL: At eleverne omsætter deres nye viden til konkrete fremadrettede hensigter, som fremmer det gode fællesskab i klassen.

TID: Ca. 25 minutter til processen med at komme frem til klassens plan (slide 22-24).

I plenum beder du en fra hver gruppe begrunde deres tre valg. Hver gruppes tre gode hensigter skrives ind i skemaet. Indsæt eventuelt ekstra linjer.

Snak med klassen om hensigterne til dette emne og vælg de tre ud, som klassen mener vil hjælpe dem bedst i forhold til **at undgå, at sociale overdrivelser opstår**.

Det vigtige i arbejdet med "Klassens plan for det gode fællesskab" er processen med at komme frem til de gode hensigter. Udvælgelsen sker for at gøre planen nem at huske og arbejde efter for klassens elever.

Skriv klassens udvalgte tre hensigter for hvert emne ind i slide 25. Den udgør "klassens plan for det gode fællesskab". Print den i A3-format og hæng den op i klassen.

Planen skal også formidles til forældrene.

**KLASSENS PLAN FOR
DET GODE FÆLLESSKAB**

SIG FRA, NÅR DU IKKE VIL VÆRE MED – DET VIL JEG GØRE:

2

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

MÅL: At eleverne omsætter deres nye viden til konkrete fremadrettede hensigter, som fremmer det gode fællesskab i klassen.

TID: Ca. 25 minutter til processen med at komme frem til klassens plan(slide 22-24).

I plenum beder du en fra hver gruppe begrunde deres tre valg. Hver gruppes tre gode hensigter skrives ind i skemaet. Indsæt eventuelt ekstra linjer.

Snak med klassen om hensigterne til dette emne og vælg de tre ud, som klassen mener vil hjælpe dem bedst i forhold til **at sige fra, når de ikke vil være med**.

Det vigtige i arbejdet med "Klassens plan for det gode fællesskab" er processen med at komme frem til de gode hensigter. Udvælgelsen sker for at gøre planen nem at huske og arbejde efter for klassens elever.

Skriv klassens udvalgte tre hensigter for hvert emne ind i slide 25. Den udgør "klassens plan for det gode fællesskab". Print den i A3-format og hæng den op i klassen.

Planen skal også formidles til forældrene.

**KLASSENS PLAN FOR
DET GODE FÆLLESSKAB**

SKAB DET GODE FÆLLESSKAB - DET VIL JEG GØRE:

3

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

MÅL: At eleverne omsætter deres nye viden til konkrete fremadrettede hensigter, som fremmer det gode fællesskab i klassen.

TID: Ca. 25 minutter til processen med at komme frem til klassens plan (slide 22-24).

I plenum beder du en fra hver gruppe begrunde deres tre valg. Hver gruppes tre gode hensigter skrives ind i skemaet. Indsæt eventuelt ekstra linjer.

Snak med klassen om hensigterne til dette emne og vælg de tre ud, som klassen mener vil hjælpe dem bedst i forhold til **at skabe det gode fællesskab**.

Det vigtige i arbejdet med "Klassens plan for det gode fællesskab" er processen med at komme frem til de gode hensigter. Udvælgelsen sker for at gøre planen nem at huske og arbejde efter for klassens elever.

Skriv klassens udvalgte tre hensigter for hvert emne ind i slide 25. Den udgør "klassens plan for det gode fællesskab". Print den i A3-format og hæng den op i klassen.

Planen skal også formidles til forældrene.

Udfyld planen.

DET KAN DU SIGE:

Med jeres hjælp har vi nu en plan for det gode fællesskab her i klassen.

- Hvad kan I gøre for at hjælpe hinanden med at følge den fine plan, så vi alle herinde kan blive ved med at have det godt sammen og være sammen om nogle gode ting?

Kort mundtlig evaluering:

- Fortæl kort om, hvad I har lært om jer selv og om hinanden og om de andre i løbet af i dag?

Print planen, og hæng den op i klassen.

OPSAMLING EFTER 6 UGER

Klasselæreren bruger en klassens time på at snakke om planen med eleverne.

DET KAN DU SIGE:

Klassens plan for det gode fællesskab hænger på vores væg. Jeg har også fundet den frem her. Det har jeg, fordi vi skal bruge klassens time i dag på at snakke om, hvordan det går med at gøre de gode ting, som I har fundet frem til. Det kan være, at der er nogle ting, som I synes, der ikke fungerer eller et punkt, som måske skal erstattes af et andet.

- Har det været let eller svært at gøre det, som står på planen?

- Hvad har været svært?

- Hvad kan gøre det lettere?

Gennemgå planens hensigter for hvert tema. Spørg fx:

1. Undgå, at sociale overdrivelser opstår:

- Er I blevet bedre til ikke at tro noget forkert om de andre? Hvorfor? Hvorfor ikke?

- Er der noget fra jeres plan, som har hjulpet jer med at få et mere realistisk billede af jeres jævnaldrende og 9. klasse?

- Er der noget, som kan hjælpe jer mere eller bedre?

2. Sig fra, når du ikke vil være med:

- Synes I, at I er blevet bedre til at sige fra over for noget, som I ikke vil være med til? Hvorfor? Hvorfor ikke?

- Er der noget fra jeres plan, som har hjulpet jer med at få sagt fra på en god måde?

- Kan I komme på noget, som kan hjælpe jer mere eller bedre?

3. Skab det gode fællesskab i klassen:

- Synes I, at det gode fællesskab i klassen er blevet bedre? Hvorfor? Hvorfor ikke?

- Er der noget fra jeres plan, som har hjulpet jer til, at fællesskabet er blevet bedre?

- Kan I komme på noget, som kan hjælpe jer mere eller bedre?

Klassens justerede plan hænges op i klassen, og forældrene orienteres om ændringerne.

OPSAMLING EFTER ET ÅR

I en klassens time sættes eleverne sammen i grupper for at snakke om "Klassens plan for det gode fællesskab".

Kopier planen, så hver gruppe har en.

Bed eleverne om at tage stilling til hvert enkelt punkt: Skal det bevares, ændres eller erstattes?
Eleverne skal begrunde deres valg. Hvis et punkt ikke fungerer, så skal eleverne prøve at finde frem til noget andet og bedre. Lad eleverne bruge 25 minutter på gruppearbejdet.

Del eventuelt **Arbejdsark 4** ud igen: Inspirationslisten kan måske inspirere.
Brug igen denne slide 25 til at skrive klassens nye plan ind i. Kopier den, og hæng den nye plan op i klassen.
Orientér forældrene.

DET TROR VI – SÅDAN ER DET FORKLAR FORSKELLEN

1.

Hvad viser cirklerne? Er der forskel på det, klassen tror om de andre og virkeligheden. Sæt ord på forskellen.

2.

Hvorfor er forskellen størst på netop de to cirkeldiagrammer?

ALLE DE
ANDRE
GØR DET

HVORDAN OPSTÅR SOCIALE OVERDRIVELSER?

LÆS, OG SNAK MED SIDEMANDEN

Der kan være stor forskel på, hvad vi tror om andre, og hvordan virkeligheden er. Det kan der være flere grunde til. I de fem små historier her på siden, kan I måske finde nogle af årsagerne.

1.

Ellen er på ferie i Italien. Hun bor på en campingplads, som ligger lige ud til stranden. Bag ved campingpladsen er der et fabriksområde og mange tomme og gamle huse. Hun tager en selfie med udsigt over vandet. Hun sætter det på Instagram og skriver: #Ferie #Sol #Strand #Detbliverikkebedre

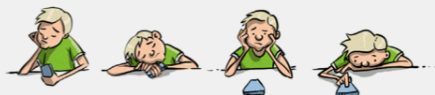
Hvad siger det om Ellens ferie? Kunne hun have fortalt en anden historie?

2.

Det er søndag. August keder sig. Han vil gerne være sammen med nogle kammerater. Der er ingen, der kan. Om aftenen går han over på boldbanen ved skolen for at spille lidt fodbold med sig selv. Der kommer en forbi, som han kender fra skolen. Han spiller lidt med ham. Han tager et foto med sin mobil og poster det på Facebook. Han skriver: Mega fed dag.

Hvilket indtryk giver det af Augusts søndag? Kunne han have fortalt noget andet om sin søndag?

ALLE DE
ANDRE
GØR DET

HVORDAN OPSTÅR SOCIALE OVERDRIVELSER?

3.

Politiet laver en razzia på et 10. klassecenter. De finder ud af, at 75 % af de unge kører på lovlige knallerter. Politiet fortæller om resultatet til en journalist på lokalavisen. I avisen bliver overskriften: Unge kører på ulovlige knallerter.

Hvad tror man om unge, når man læser overskriften?
Hvad er den rigtige historie?

4.

Emil har overnattet hos en god klassekammerat i weekenden. De hyggede sig bl.a. med film og popcorn. Om mandagen fortæller Emils klassekammerat, at de så en gyserfilm, som mange fra klassen gerne vil se. Men de så ikke den film. Man skal være over 15 år for at se den, og de fik ikke lov. Emil siger ingenting.

Hvorfor siger Emil ingenting?

5.

Aisha har en aftale med Laura om at tage til byfest om fredagen. Emma vil gerne med. Hun går hjem og spørger sine forældre om lov. Men de vil ikke have, at hun tager til byfesten. Hun bliver ked af det og siger, at alle de andre fra klassen må.

Hvorfor siger Emma, at alle de andre må?

**"JAMEN, ALLE
DE ANDRE MÅ
TAGE TIL FEST"**

**ALLE DE
ANDRE
GØR DET**

UNDGÅ, AT SOCIALE OVERDRIVELSER OPSTÅR

Der kan være mange grunde til, at vi tror nogle ting om andre, som ikke passer i virkeligheden. Herunder finder I nogle af dem (skriv gerne flere på):

1. Vi fortæller kun de gode ting om os selv på de sociale medier.
2. Vi føler os pressede til at gøre noget, som vi ikke har lyst til for at være seje.
3. Vi praler for at få opmærksomhed.
4. Vi generaliserer ofte, når vi taler om andre. Fx: Unge gør..., Alle de andre...
5. Medierne fortæller mest historier om unge, når de gør noget ulovligt, farligt eller dumt.
6. TV sender tit noget om unge, som handler om at have succes og se godt ud.

GRUPPEARBEJDE: Tag hver sætning ovenfor og formulér det modsatte:

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

DRØFT: Vil det gøre nogen forskel, hvis vi også fortæller om alt det i vores liv, som ikke er så perfekt? Nævn nogle ting, som I kan gøre for at forhindre, at sociale overdrivelser opstår. Skriv dem ned her:

1.

2.

3.

4.

5.

6.

ALLE DE
ANDRE
GØR DET

KLASSENS PLAN FOR DET GODE FÆLLESSKAB

GRUPPEØVELSE

Find på tre gode ting, I kan gøre – eller vælg fra inspirationslisten.

1. UNDGÅ, AT SOCIALE OVERDRIVELSER OPSTÅR – DET VIL JEG GØRE:

1. _____
2. _____
3. _____

Inspiration:

- Jeg siger ikke "alle de andre", når det kun er nogle få, jeg mener.
- Jeg overdriver ikke, når jeg fortæller om ting, jeg har lavet.
- Jeg er kritisk, når medierne siger noget om en gruppe.
- Jeg fortæller både om det gode og det dårlige i mit liv.
- Jeg undersøger, hvad de stille fra klassen mener.
- Jeg spørger mine kammerater, hvem de mener, hvis de siger "de andre".

2. SIG FRA, NÅR DU IKKE VIL VÆRE MED – DET VIL JEG GØRE:

1. _____
2. _____
3. _____

Inspiration:

- Jeg går min vej, hvis der er nogle, som presser mig.
- Jeg undgår dem, som presser mig til noget, som jeg ikke vil være med til.
- Jeg fortæller mine venner, at jeg ikke vil være med til at tale dårligt om andre.
- Jeg siger, at jeg først skal hjem og snakke med mine forældre.
- Jeg øver mig i at sige "nej" på en god måde.
- Jeg foreslår, at vi kan gøre noget andet sammen.

3. SKAB DET GODE FÆLLESSKAB I KLASSEN – DET VIL JEG GØRE:

1. _____
2. _____
3. _____

Inspiration:

- Jeg spørger mange forskellige fra min klasse, om de vil være sammen.
- Jeg taler ordentligt til alle.
- Jeg spørger dem fra klassen, som bor i nærheden af mig, om vi skal følges i skole.
- Jeg siger "hej" til alle i min klasse, når jeg kommer og går.
- Jeg snakker også med dem i min klasse, som ikke siger så meget.
- Jeg foreslår aktiviteter i frikvarteret, som mange kan være med til.

**ALLE DE
ANDRE
GØR DET**

Præsentation til brug for forældremøde

DET KAN DU SIGE:

Her i hjørnet ser I nogle unge mennesker. De er midt i skoleforløbet - ligesom jeres børn.

Teenageårene og ungdomslivet er lige foran dem. Og både I og jeres børn kommer til at stå overfor en masse valg, som kan være svære at tage stilling til. Fx:

Hvad er en rimelig sengetid, når man skal passe sin skole?

Hvornår er det ok, at min datter eller søn deltager i byfesten om aftenen sammen med kammerater?

Hvad gør jeg, hvis mit barns kammerater begynder at ryge?

Fælles for alle forældre er, at vi rigtig gerne vil, at vores børn trives og er trygge i de fællesskaber, som de er en del af.

Vi vil også gerne forhindre, at de søger fællesskaber, hvor de er sammen om mindre heldige ting. Som fx at ryge, at drikke, at mobbe, at stjæle osv. Alt det, som vi kalder for risikoadfærd.

På dette forældremøde skal vi bl.a. snakke om, hvad vi kan gøre for at fremme trivsel og tryghed og dermed forebygge risikoadfærd. Vi skal med andre ord hjælpe børnene med at få en god start på teenageårene.

DET KAN DU SIGE:

Her ser I programmet for mødet.

Ad 1: Først skal vi snakke om, hvad vi definerer som risikoadfærd.

Ad 2: Risikoadfærd er noget, som vi gerne vil, at vores børn styrer udenom. Heldigvis ved vi meget om, hvad vi kan gøre for at forebygge risikoadfærd.

Ad 3: Risikoadfærd kan man forebygge på flere måder. En af måderne er at arbejde med social pejling. Jeg vil fortælle jer mere om social pejling her på mødet. Jeres børn har lige haft en hel temadag om social pejling, så måske har I allerede hørt lidt om dagen derhjemme?

Ad 4: Jeres børn afsluttede temadagen med at lægge en plan for det gode fællesskab. Med udgangspunkt i den skal I senere drøfte, hvad I kan gøre for at bakke planen op. På den måde kan I være med til at forebygge risikoadfærd blandt jeres børn.

DET KAN DU SIGE:

Læs definitionen på sliden op.

Risikoadfærd kan være mange ting, fx:

Mobning kan give store psykiske mén for den enkelte og give dårlig kultur i klassen.

Rygning har sundhedsskadelige virkninger på både dem, der ryger og på omgivelserne.

At køre for stærkt kan være farligt for både os selv og andre.

Det er altså en adfærd, der kan skade os selv og/eller andre.

Vi ved, at risikoadfærd, der starter tidligt, varer længe. Vi ved også, at der er en sammenhæng mellem forskellige former for risikoadfærd. Det vil sige, at hvis de unge bliver en del af et fællesskab, hvor de er sammen om fx at ryge, er der en sandsynlighed for, at det også kan føre andre former for risikoadfærd med sig som fx druk, hærværk osv.

Selvom jeres børn ikke viser tegn på risikoadfærd, så handler det om at forebygge inden en bestemt uønsket adfærd begynder. Det handler med andre ord om at finde frem til, hvad der beskytter vores børn mod risikoadfærd.

Det har jeres børn arbejdet med på temadagen "Alle de andre gør det". Og det vil jeg fortælle jer om i aften.

KILDE:

(Balvig & Holmberg 2014), se reference i lærervejledning.

DET KAN DU SIGE:

Jeg kunne godt tænke mig, at I kommer ud på gulvet og stiller jer på en række bag hinanden.

Jeg stiller jer et spørgsmål. I skal svare ved enten at gå et skridt til højre, blive stående eller gå et skridt til venstre.

Jeg spørger til en udvikling.

Hvis I tror, at udviklingen har været faldende, går I til jeres højre side. Supplér med at vise retningen.

Hvis I tror udviklingen har været den samme, bliver I stående.

Hvis I tror, at udviklingen har været stigende, går I til jeres venstre side.

I skal svare hurtigt.

Nu kommer spørgsmålet:

Klik så spørgsmålet kommer frem på sliden. Det kræver, at du viser præsentationen via "Diasshow". Læs spørgsmålet op og afvent forældrenes reaktion.

Jeg kan fortælle jer, at det rigtige svar er, at ungdomskriminaliteten for de 10-17-årige er faldende.

Fra 2006 til 2016 er der sket et samlet fald på 54 %.

Jeg vil spørge jer om et spørgsmål mere: Gå til næste slide.

KILDE:

Kyvsgaard, B (2017). *Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet 2006-2016*. København. Justitsministeriets forskningskontor.

DET KAN DU SIGE:

I stiller jer ind på rækken igen. Proceduren er den samme. Husk at svare hurtigt. Nu kommer spørgsmålet: Læs spørgsmålet op.

Det rigtige svar er, at der er sket et markant fald.

I 2002 svarede 45 % af de 15-årige, at de drak alkohol mindst en gang om ugen – i 2014 var det kun 17 %, som svarede, at de drak alkohol mindst en gang om ugen.

I var ikke helt enige om svarene. Flere af jer gav et svar, som gør de unge værre, end de er. Det er der en generel tendens til. De historier, som medierne bringer om de unge, kan spille en rolle: Gå til næste slide.

KILDER:

Due, P & Holstein, B.E. *Skolebørnsundersøgelsen 2002*. København: Statens Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet, 2003.

Rasmussen, M., Pedersen, TP., Due, P., red. *Skolebørnsundersøgelsen 2014*. København: Statens Institut for Folkesundhed, 2015.

DET KAN DU SIGE:

Lad overskrifterne komme ind på sliden én ad gangen. Det kræver, at du viser præsentationen via "Diasshow". Læs overskrifterne op.

Overskrifterne her er eksempler fra tre tilfældige aviser. De signalerer, at de unge lever et risikofyldt liv.

Bag overskrifterne ligger ofte nogle undersøgelser. Ser man nærmere på undersøgelsesnes tal, så kunne overskrifterne måske have været nogle helt andre.

DET KAN DU SIGE:

Vis ét punkt ad gangen. Det kræver, at du viser præsentationen via "Diasshow".

En undersøgelse om unges holdninger og adfærd i trafikken viste fx, at: Læs første sætning op.

Det tal kan nogen finde på at vende om til, at: Læs anden sætning op.

Og måske ville overskriften i avisen blive til: Klik en ekstra gang og læs overskriften op.

Vi har ofte et forkert billede af de unge. Det kan måske hænge sammen med den forenkling, som vi bl.a. møder i medierne. Især i overskrifterne.

Men ser vi på tallene bag overskrifterne, så tegner der sig et helt andet billede af de unge, fx: Skift til næste slide.

KILDE:

Balvig, F.; Holmberg, L; Gillman, K. M. (2011) *Unge trafikanter: En undersøgelse af unges holdninger og adfærd i trafikken*. København: Det Juridiske Fakultet.

DET KAN DU SIGE:

Vis ét punkt ad gangen. Det kræver, at du viser præsentationen via "Diasshow". Læs slidens punkter op ét for ét.

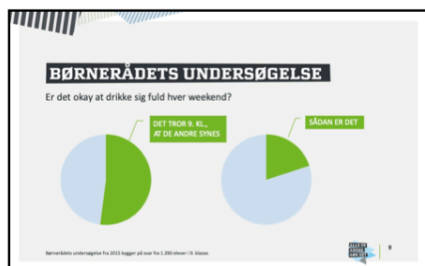
Så alt i alt går det jo meget godt med de danske unge.

Men de unge selv har også en tendens til at tro, at de andre er vildere, modigere, må mere, drikker mere osv., end det er tilfældet.

Her er et eksempel fra en undersøgelse fra Børnerådet: Gå til næste slide.

KILDE:

Ungeprofilundersøgelsen 2017

DET KAN DU SIGE:

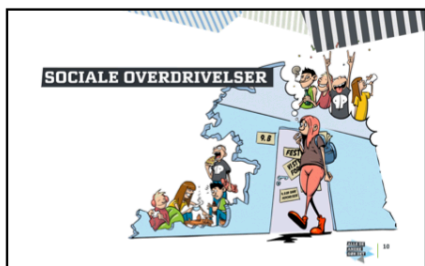
Børnerådet har spurgt 1.390 elever i 9. klasse, om de tror, at deres jævnaldrende synes, at det er ok at drikke sig fuld hver weekend. Det tror mere end halvdelen (54 %), at deres kammerater synes.

Men i virkeligheden er det kun 20 %, som har svaret, at de synes, at det er ok at drikke sig fuld hver weekend.

Hvis man tror noget fejlagtigt om sine venner, så er der en tendens til, at man gør noget, som man egentlig ikke har lyst til, for at være en del af gruppen.

KILDE:

Undersøgelsen er beskrevet i *Børneindblik. Analysenotat fra Børnerådet. Nr. 9/2016. 3. årgang. December 2016.*

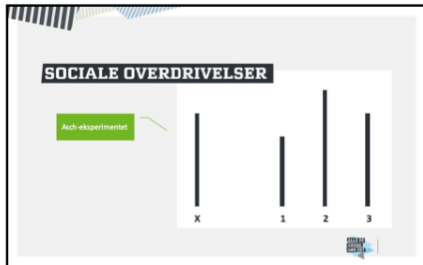
DET KAN DU SIGE:

Man efterligner med andre ord det, som man tror, er normen. Det har jeres børn arbejdet med på temadagen.

Tegningen her illustrerer, at der kan være stor forskel på forestilling og virkelighed. Pigens forestilling om 9. klasse er væsentlig anderledes, end den virkelighed hun vil se, hvis hun åbner døren ind til klasselokalet. Og vi har ofte overdrevne forestillinger om de andre.

Der er vigtig viden, fordi det, vi tror, at andre gør, har indflydelse på, hvad vi selv gør.

Hvis de unge fx tror, at de andre ryger og drikker mere, end de gør i virkeligheden, så kan de føle sig mere eller mindre presset til også at drikke og ryge. Måske fordi de tror, at det er adgangsbilletten til fællesskabet.

DET KAN DU SIGE:

Vi mennesker pejler efter, hvad vi tror, der forventes af os, og hvad de andre gør. Det gør vi i en bestræbelse efter at høre til og være en del af gruppen. Det gør vi og det gør vores børn.

For år tilbage var der en psykolog ved navn Asch, som gennemførte et interessant eksperiment.

I eksperimentet skulle deltagerne vurdere, hvilken af tre linjer 1, 2 eller 3, der havde samme længde som x.

Her ser I en af opgaverne. Ræk hånden op, hvis I mener, at det er linje nummer 1, som har samme længde som x. Hvem siger linje 2? Og linje 3?

I var slet ikke i tvivl. Og det kan være svært at forestille sig, at man kan svare andet end linje 3.

Det var ikke desto mindre det, der skete under Asch's forsøg. Han inviterede en gruppe mennesker ind i et forsøgsrum med kamera. De blev præsenteret for en række tegninger med nogle linjestykker. Præcis som på denne tegning. Alle deltagerne – med undtagelse af forsøgspersonen – var på forhånd instrueret i at svare rigtigt første gang. Men herefter skulle deltagerne konsekvent nævne en bestemt forkert linje hver gang.

Forsøgspersonen, som gav sit svar til sidst, valgte at svare det samme som de andre: Altså forkert.

Eksperimentet viser, at mennesker generelt vil sige det samme som gruppen, selvom gruppen tydeligvis svarer forkert.

Mennesker har en meget stærk tendens til at følge gruppen, også selvom det er tydeligt, at det er forkert.

KILDE:

Eksperimentet blev gennemført af den polsk-amerikanske psykolog Salomon Asch.

Filmen om Asch-eksperimentet ligger på YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=qA-gbpt7Ts8>.

DET KAN DU SIGE:

Teorien om social pejling handler altså om, at: Læs teksten på sliden op.

Hvad andre gør, har meget stor indflydelse på, hvad vi selv vil gøre.

Det kan være godt, hvis de andre gør det "rigtige" – og det kan få uheldige konsekvenser, hvis de andre gør noget dumt, farligt eller ulovligt.

Og det kan få uheldige konsekvenser, hvis det, vi gør, bunder i nogle forkerte forestillinger om de andre: Næste slide forklarer dette.

DET KAN DU SIGE:

Sociale overdrivelser kan meget hurtigt udvikle sig til at blive selvopfyldende profetier: Et eksempel kan være, at X ikke er normen. Men hvis mange tror, at X er normen, så efterligner de X, og det bliver normen.

Du kan sige følgende som forklaring til sliden: *Her har vi en situation, hvor alle de andre IKKE må. Men vi tror, at alle de andre MÅ. Så hvis vi forældre ikke giver lov, kan vi være bange for, at vores barn ikke er en del af fællesskabet. Derfor vi giver lov, og det gør de andre forældre måske også. Derfor ender det med, at de fleste får lov. Men udgangspunktet var faktisk, at alle de andre ikke måtte.*

Et eksempel:

*"Anders får lov til at drikke tidligere til fester, fordi forældrene fejlagtigt tror, at dette er det normale – og måske på trods af hvad Anders, og med ham de fleste af hans venner, selv ønsker. Et nej fra forældrene kunne måske have været det "påskud", der gjorde det "legitimt", at nøjes med cola."**

De voksnes fejlagtige forestillinger om de unge kan også være med til at skubbe til normen. Og af og til vil de unge faktisk gerne have, at forældrene siger nej.

KILDE:

*(Balvig & Holmberg 2014: 53), se reference i lærervejledning.

DET KAN DU SIGE:

Teorien om social pejling går altså ud på, at: Læs teksten på sliden op.

DET KAN DU SIGE:

Læs teksten fra sliden op.

DET KAN DU SIGE:

På temadagen, som jeres børn har deltaget i, arbejdede vi netop med at finde frem til, at der ofte er forskel mellem forestilling og virkelighed. Det bygger på metoden social pejling, der bl.a. er dokumenteret i Ringstedforsøget.

Omdrejningspunktet for forsøget var et undervisningsforløb, hvor elever i femte og sjette klasse blev konfronteret med deres egne overdrevne forestillinger om de andres rygeadfærd. De diskuterede årsagerne til disse overdrivelser. De diskuterede også, hvad de kunne gøre for at få et mere realistisk billede af de andre.

Resultaterne fra forsøget ser I her: Vis ét punkt ad gangen. Det kræver, at du viser præsentationen via "Diasshow". Læs teksten fra sliden op punkt for punkt.

DET KAN DU SIGE:

Brug illustrationerne på de følgende fem slides til at fortælle om, hvad klassen har snakket om på temadagen. Inddrag gerne gode eksempler fra klassens drøftelser.

På temadagen har jeres børn snakket om, hvordan sociale overdrivelser opstår.

1. Vi har fx snakket om, hvad det, som vi fortæller om os selv på de sociale medier, kan betyde for, at vi tror noget forkert om de andre.

På tegningen her ser I Ellen.

Ellen er på ferie i Italien. Hun bor på en campingplads, som ligger lige ud til stranden. Bag ved campingpladsen er der et fabriksområde og mange tomme og gamle huse. Hun tager en selfie med udsigt over vandet. Hun sætter det på Instagram og skriver: #Ferie #Sol #Strand #Detbliverikkebedre.

I klassen snakkede vi om, hvad det, som Ellen sætter på Instagram, fortæller om hendes ferie. Vi snakkede også om, at hun kunne have fortalt en anden historie.

DET KAN DU SIGE:

2. Vi har snakket om, hvordan vi pynter på vores liv. På tegningen ser I August.

Det er søndag. August keder sig. Han vil gerne være sammen med nogle kammerater. Der er ingen, der kan. Om aftenen går han over på boldbanen ved skolen for at spille lidt fodbold med sig selv. Der kommer en forbi, som han kender fra skolen. Han spiller lidt med ham. Han tager et foto med sin mobil og poster det på Facebook. Han skriver: Mega fed dag.

I klassen snakkede vi om, hvilket indtryk opslaget giver af Augusts søndag. Vi snakkede også om, at han kunne have valgt at fortælle noget andet om sin søndag.

DET KAN DU SIGE:

3. Vi har snakket om, hvad medierne fx fortæller om unge. På tegningen ser I en politirazzia på en skole.

Politiet laver en razzia på et 10. klassecenter. De finder ud af, at 75 % af de unge på kører på lovlige knallerter. Politiet fortæller om resultatet til en journalist på lokalavisen. I avisen bliver overskriften: "Unge kører på ulovlige knallerter".

I klassen snakkede vi om, hvad tror man om unge, når man læser overskriften. En mere korrekt overskrift ville jo være at skrive, at flertallet af de unge kører på lovlige knallerter.

DET KAN DU SIGE:

4. Vi har snakket om, at vi overdriver, lyver og praler af og til. På tegningen ser I Emil.

Emil har overnattet hos en god klassekammerat i weekenden. De hyggede sig bl.a. med film og popcorn. Om mandagen fortæller Emils klassekammerat, at de så en gyserfilm, som mange fra klassen gerne vil se. Men de så ikke den film. Man skal være over 15 år for at se den, og de fik ikke lov. Emil siger ingenting.

Vi snakkede i klassen om, hvorfor Emil ikke griber ind.

DET KAN DU SIGE:

5. Vi har snakket om, hvorfor man af og til siger alle de andre, når man kun tænker på et par stykker. Som fx historien om Emma.

Aisha har en aftale med Laura om at tage til byfest om fredagen. Emma vil gerne med. Hun går hjem og spørger sine forældre om lov. Men de vil ikke have, at hun tager til byfesten. Hun bliver ked af det og siger, at alle de andre fra klassen må.

Alt dette kan have indflydelse på, at vi tror noget fejlagtigt om de andre.

DET KAN DU SIGE:

Se på denne tegning. Jeg tror, at det er en situation, som de fleste forældre kan genkende. Sætningen "Jamen, alle de andre må" hører vi ofte, når børnene gerne vil bede om lov til noget, som fx at være længere oppe. Men det kan også handle om rigtig mange andre ting.

Måske bliver det fremover nemmere for jer at holde fast i, hvad I finder rigtigt, når I nu ved, at mange af de andre heller ikke må så meget, når det kommer til stykket.

I hvert fald er det vigtigt, at I har en holdning til, hvad jeres barn må og ikke må. Der er flere undersøgelser, der peger på, at unge lytter rigtig meget til, hvad deres forældre siger.

Derfor er det så vigtigt, at I som forældre får snakket sammen, om hvordan reglerne er hos jer, og om hvordan I bedst hjælper jeres børn uden om risikoadfærd.

KILDER:

Behrens, C.L., Mortensen, J.H. & Schiøth, C. (2016). *Forældres holdninger til unges alkoholvaner 2015*. København: Kræftens Bekæmpelse og TrygFonden smba.

Rådet for Sikker Trafik (2012). *Analyse om forældres indflydelse på de 13 – 17-åriges trafikadfærd*. København: Analysebureauet Promonitor.

DET KAN DU SIGE:

De tre ord "rammer", "retning" og "relation" beskriver rigtig godt, hvad rollen som forældre indebærer.

Rammer handler om, at vi skal være meget tydelige i forhold til at fortælle vores børn, hvad de må og ikke må.

Retning handler om, at vi voksne bestræber os på at give vores børn nogle gode rollemodeller at spejle sig i. De spejler vores adfærd på godt og ondt.

Relation handler om, at vi bliver ved med at engagere og interessere os for vores børn, men vi skal holde fast i, at vi er forældrene. Vi er dem, der i sidste ende bestemmer.

DET KAN DU SIGE:

Sæt **Klassens plan for det gode fællesskab** ind her.

Jeres børn har lavet en plan, for hvad de vil gøre for det gode fællesskab i klassen: Gennemgå planens overskrifter og indhold.

Jeres opgave er nu at snakke sammen i mindre grupper. I skal snakke om, hvad I kan gøre for at hjælpe jeres børn med at holde fast i de gode hensigter, som udgør klassens plan.

DET SKAL DU HAVE KLAR:

Alle forældrene skal have et eksemplar af **Klassens plan for det gode fællesskab**.

Hver gruppe skal have en kopi af slide nummer 25.

NOTER:

Det kan være en god ide at blande forældrene ved at nummerere dem fra 1- 4 eller 5.

FORÆLDRENS OPBÅKNING TIL KLASSENS PLAN	
1	HJÆLP DE UNGE MED AT FÅ ET REALISTISK BILLEDE AF DE ANDRE. HVAD KAN I GØRE?
1	
2	
3	
2	HJÆLP DE UNGE MED AT SIGE FRA. HVAD KAN I GØRE?
1	
2	
3	
3	HJÆLP DE UNGE MED AT SKABE ET GODT FÆLLESSKAB I KLASSEN. HVAD KAN I GØRE?
1	
2	
3	

DET KAN DU SIGE:

Jeg vil gerne høre lidt om, hvad I er kommet frem til i grupperne. Hvordan kan I hjælpe jeres børn med at:

- 1) *få et realistisk billede af andre.*
- 2) *sige fra overfor ting, som de ikke vil være med til*
- 3) *skabe det gode fællesskab i klassen*

Jeg samler jeres gode ideer og sender det ud til jer via ... (fx skolens intranet til forældrene).

Jeg håber, at I har fået viden og ideer med jer fra i aften, så vi sammen kan arbejde på, at alle i klassen trives og føler sig trygge og oplever et mindre forventningspres. På den måde kan vi hjælpe vores børn til at få den bedst mulige start på teenageårene.

Tak for i aften.

BILAG B. Elektronisk spørgeskema anvendt ved førmålingen

Spørgsmål, der vedrører hash og lattergas er ikke blevet stillet til eleverne i 5. klasse.

Det fremgår ikke af skemaet, men der er i en række tilfælde indlagt såkaldte 'spring' i besvarelsen, så fx en elev, der har svaret, at vedkommende aldrig har drukket alkohol, ikke bliver stillet over for fx et spørgsmål om, hvor ofte de drikker sig fulde.

Ungdomsundersøgelse i Ringsted Kommune

Spørgeskemaet skal bruges til en statistisk undersøgelse af unges holdning til skolen og forestillinger om hinanden i Ringsted kommune.

Den besvarelse, du afgiver, er fortrolig og oplysningerne vil kun blive brugt statistisk.

Spørg din lærer, hvis der er noget, du er i tvivl om.

Med venlig hilsen

Flemming Balvig og Lars Holmberg

Er du dreng eller pige?

☐ Dreng

☐ Pige

Hvor gammel er du?

—

Er du født i Danmark?

☐ Ja

☐ Nej

Er dine forældre født i Danmark?

☐ Ja, både min far og min mor

☐ Kun min mor

☐ Kun min far

☐ Nej, ingen af dem

Hvilket sprog taler I mest i din familie?

☐ Dansk

☐ Andet end dansk

Hvor længe har du boet i Ringsted Kommune?

☐ Mindre end 1 år

☐ 1-3 år

☐ 4 år eller flere

☐ Altid, jeg er født her

Hvor længe har du gået på den skole, hvor du går nu?

- ☐ Mindre end 1 år
- ☐ 1-3 år
- ☐ 4 år eller flere
- ☐ Altid, så længe jeg har gået i skole

Hvad synes du om at gå i skole?

- ☐ Vældig godt
- ☐ Temmelig godt
- ☐ Lige glad
- ☐ Bryder mig ikke om det

Keder du dig i timerne?

- ☐ I alle timerne
- ☐ I de fleste af timerne
- ☐ I nogle af timerne
- ☐ Aldrig

Hvor populær synes du selv, du er i din klasse?

- ☐ Jeg tilhører den mest populære tredjedel
- ☐ Jeg tilhører dem midt i mellem
- ☐ Jeg tilhører den mindst populære tredjedel

Hvordan synes du, at du klarer dig fagligt i skolen sammenlignet med de andre i din klasse?

- ☐ Rigtig godt, jeg er nok en af de bedste
- ☐ Over gennemsnittet
- ☐ Som gennemsnittet
- ☐ Under gennemsnittet
- ☐ Ikke så godt, jeg er nok en af de dårligste

Pjækker du fra skole?

- ☐ Aldrig/næsten aldrig
- ☐ Af og til
- ☐ Tit

Passer du din skole?

- ☐ Nej, jeg synes ikke, jeg får lavet nok
- ☐ Ja, jeg er nogenlunde tilfreds
- ☐ Ja, jeg er helt tilfreds med min indsats

Er du tilfreds med dit udseende?

- ☐ Ja, jeg er vældig godt tilfreds med mit udseende
- ☐ Ja, jeg er stort set tilfreds med mit udseende
- ☐ Nej, jeg er ikke helt tilfreds med mit udseende
- ☐ Nej, jeg er slet ikke tilfreds med mit udseende

Hvordan er din selvtillid?

- ☐ Jeg har ikke særlig meget selvtillid
- ☐ Jeg har selvtillid, men den kunne være bedre
- ☐ Min selvtillid er OK
- ☐ Jeg har meget selvtillid

Føler du dig ensom?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, af og til
- ☐ Ja, tit
- ☐ Ja, meget tit

Tænk på de sidste 6 måneder: hvor tit har du

	næsten hver dag	mere end en gang om ugen	næsten hver uge	næsten hver måned	sjældent eller aldrig
haft hovedpine?	☐	☐	☐	☐	☐
haft mavepine?	☐	☐	☐	☐	☐
haft andre smerter, fx ondt i nakken eller ryggen?	☐	☐	☐	☐	☐
været irriteret/i dårligt hu- mør?	☐	☐	☐	☐	☐

De fleste af mine venner er... Sæt kun ét X.

- ☐ nogen, der er ældre end mig selv
- ☐ nogen, der er på alder med mig selv
- ☐ nogen, der er yngre end mig selv
- ☐ fra min familie (fx søskende, fætre eller kusiner)
- ☐ jeg er mest sammen med voksne
- ☐ jeg er mest alene

Hvor meget er du sammen med venner?

- ☐ Det meste af den fritid jeg har
- ☐ I omkring halvdelen af fritiden
- ☐ Kun en mindre del af fritiden

Hvor ofte går du ud (er ikke hjemme) om aftenen, når du har fri?

- ☐ De fleste aftener
- ☐ Et par gange om ugen
- ☐ En gang om ugen
- ☐ Meget sjældent

Skal du sige derhjemme, hvornår du kommer hjem, når du er ude om aftenen?

- ☐ Ja, altid/næsten altid
- ☐ Ja, sommetider
- ☐ Nej, aldrig/næsten aldrig

Skal du sige derhjemme, hvem du er sammen med, når du er ude om aftenen?

- ☐ Ja, altid/næsten altid
- ☐ Ja, sommetider
- ☐ Nej, aldrig/næsten aldrig

Skal du sige derhjemme, hvor du er henne, når du er ude om aftenen?

- ☐ Ja, altid/næsten altid
- ☐ Ja, sommetider
- ☐ Nej, aldrig/næsten aldrig

Hvordan har du det med din far?

- ☐ Jeg har det godt med min far
- ☐ Jeg har det nogenlunde med min far
- ☐ Jeg har det ikke så godt med min far
- ☐ Jeg har ikke nogen far

Hvordan har du det med din mor?

- ☐ Jeg har det godt med min mor
- ☐ Jeg har det nogenlunde med min mor
- ☐ Jeg har det ikke så godt med min mor
- ☐ Jeg har ikke nogen mor

Taler du med dine forældre om det, hvis du har problemer eller er ked af det?

- ☐ Ja, altid eller næsten altid
- ☐ Ja, ofte
- ☐ Engang imellem
- ☐ Nej, aldrig

Synes du, at dine forældre tager sig god tid til at høre på dig, hvis du har noget, du gerne vil fortælle eller diskutere med dem?

- ☐ Aldrig
- ☐ Sommetider
- ☐ Tit

Plejer du at fortælle dine forældre, hvad du har oplevet i dagens løb?

- ☐ Aldrig
- ☐ Sommetider
- ☐ Tit

Plejer dine forældre at fortælle dig, hvad de har oplevet i dagens løb?

- ☐ Aldrig
- ☐ Sommetider
- ☐ Tit

Hvor mange i din klasse kan du rigtig godt lide at være sammen med?

- ☐ Ingen
- ☐ 1
- ☐ 2-3
- ☐ 4-5
- ☐ 6 eller flere
- ☐ Alle

Hvor mange i din klasse ville du kunne betro en hemmelighed?

- ☐ Ingen
- ☐ 1
- ☐ 2-3
- ☐ 4-5
- ☐ 6 eller flere
- ☐ Alle

Forestil dig, at du har et problem med dine forældre. Hvor mange i din klasse, tror du, ville hjælpe dig med dette problem, hvis du spørger dem om det?

- ☐ Ingen
- ☐ 1
- ☐ 2-3
- ☐ 4-5
- ☐ 6 eller flere
- ☐ Alle

Forestil dig, at du mangler penge. Hvor mange i din klasse, tror du, vil låne dig fx 200 kr. i 2 måneder, hvis du spurgte dem?

- ☐ Ingen
- ☐ 1
- ☐ 2-3
- ☐ 4-5
- ☐ 6 eller flere
- ☐ Alle

Forestil dig, at du har et problem med at blive drillet eller mobbet af andre på skolen. Hvor mange i din klasse, tror du, ville hjælpe dig med dette problem, hvis du spørger dem?

- ☐ Ingen
- ☐ 1
- ☐ 2-3
- ☐ 4-5
- ☐ 6 eller flere
- ☐ Alle

Forestil dig, at du har et problem med at følge med i et eller flere fag. Hvor mange i din klasse, tror du, vil hjælpe dig med dette problem, hvis du spørger dem?

- ☐ Ingen
- ☐ 1
- ☐ 2-3
- ☐ 4-5
- ☐ 6 eller flere
- ☐ Alle

Synes du, at der er et godt sammenhold i klassen?

- ☐ Ja, i høj grad
- ☐ Ja, i nogen grad
- ☐ Nej
- ☐ Nej - tværtimod

Synes du, at man er god til at lytte til hinanden i klassen?

- ☐ Ja, i høj grad
- ☐ Ja, i nogen grad
- ☐ Nej

Hvis der kom en og tilbød dig at få 5.000 kr. her og nu, ELLER 10.000 kr. om et år, hvad ville du så foretrække?

- ☐ Helt sikkert 5.000 kr. her og nu
- ☐ Tror jeg ville foretrække 5.000 kr. her og nu
- ☐ Er meget i tvivl
- ☐ Tror jeg ville foretrække 10.000 kr. om et år
- ☐ Helt sikkert 10.000 kr. om et år

Sparer du noget op af de lommepenge, du får, eller de penge, du tjener?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, jeg sparer lidt op
- ☐ Ja, jeg sparer en hel del op

Er du personligt enig eller uenig i de følgende udsagn?

	Helt uenig	Lidt uenig	Hverken enig eller uenig	Lidt enig	Helt enig
Den, der ikke gør sit bedste i skolen, vil fortryde det senere i livet.	☐	☐	☐	☐	☐
Hvis man ikke har lyst, er der ingen grund til at fortsætte i skolen.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg lever mit liv her og nu, og tænker ikke meget på fremtiden.	☐	☐	☐	☐	☐

	Helt uenig	Lidt uenig	Hverken enig eller uenig	Lidt enig	Helt enig
Jeg har vanskeligt ved at styre mit temperament, når jeg bliver vred.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har det med at handle, før jeg tænker.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har det med at synes, at der skal ske noget hele tiden.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har tit vanskeligt ved at koncentrere mig.	☐	☐	☐	☐	☐
Mine følelser løber ofte af med mig.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg gør tit noget, fordi det er sjovt eller spændende, selv om det egentlig er dårligt for mig.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er virkelig god til at modstå fristelser.	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg mister nemt modet, når noget går mig imod.	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor meget tid bruger du på en almindelig hverdag på sociale medier?

- ☐ Det meste af min tid
- ☐ Halvdelen af min tid
- ☐ En mindre del af min tid
- ☐ Slet ikke

Hvor meget tid bruger du på en almindelig hverdag på at se serier, film, dokumentarer og Youtube-videoer på internettet?

- ☐ Det meste af min tid
- ☐ Halvdelen af min tid
- ☐ En mindre del af min tid
- ☐ Slet ikke

Hvor meget tid bruger du på en almindelig hverdag på at spille computer eller playstation?

- ☐ Det meste af min tid
- ☐ Halvdelen af min tid
- ☐ En mindre del af min tid
- ☐ Slet ikke

Hvor meget tid bruger du på en weekenddag på sociale medier?

- ☐ Det meste af min tid
- ☐ Halvdelen af min tid
- ☐ En mindre del af min tid
- ☐ Slet ikke

Hvor meget tid bruger du på en weekenddag på at se serier, film, dokumentarer og Youtube-videoer på internettet?

- ☐ Det meste af min tid
- ☐ Halvdelen af min tid
- ☐ En mindre del af min tid
- ☐ Slet ikke

Hvor meget tid bruger du på en weekenddag på at spille computer eller playstation?

- ☐ Det meste af min tid
- ☐ Halvdelen af min tid
- ☐ En mindre del af min tid
- ☐ Slet ikke

Synes dine forældre, at du bruger for meget tid på sociale medier?

- ☐ Ja, det gør de bestemt
- ☐ Ja, det tror jeg
- ☐ Nej, det gør de ikke
- ☐ De er ligeglade

Synes dine forældre, at du bruger for meget tid på at se serier, film, dokumentarer og Youtube-videoer på internettet?

- ☐ Ja, det gør de bestemt
- ☐ Ja, det tror jeg
- ☐ Nej, det gør de ikke
- ☐ De er ligeglade

Synes dine forældre, at du bruger for meget tid på at spille computer eller playstation?

- ☐ Ja, det gør de bestemt
- ☐ Ja, det tror jeg
- ☐ Nej, det gør de ikke
- ☐ De er ligeglade

Synes du selv, at du bruger for meget tid på sociale medier?

- ☐ Ja, det gør jeg
- ☐ Ja, måske
- ☐ Nej, det gør jeg ikke

Synes du selv, at du bruger for meget tid på at se serier, film, dokumentarer og Youtube-videoer på internettet?

- ☐ Ja, det gør jeg
- ☐ Ja, måske
- ☐ Nej, det gør jeg ikke

Synes du selv, at du bruger for meget tid på at spille computer eller playstation?

- ☐ Ja, det gør jeg
- ☐ Ja, måske
- ☐ Nej, det gør jeg ikke

Hvilke sociale medier bruger du? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Snapchat
- ☐ Instagram
- ☐ Facebook
- ☐ Messenger
- ☐ WhatsApp
- ☐ Twitter
- ☐ SMS
- ☐ F3
- ☐ TikTok
- ☐ OmeTV
- ☐ Chatfora
- ☐ Andet/andre
- ☐ Jeg bruger ikke sociale medier

Hvor tit foretager du dig noget af det, der er nævnt i det følgende?

	Aldrig	Sjældent	1-3 gange pr. måned	1 gang om ugen	2-3 gange om ugen	Næsten hver dag
Dyrker min religion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dyrker sport og motion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er sammen med mine venner ude i byen, uden at vi foretager os noget bestemt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kører på løbehjul, skateboard eller rulleskøjter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kører på knallert eller scooter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kører rundt på knallert eller cykel sammen med mine venner uden noget bestemt formål	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvilke aktiviteter kunne du tænke dig, at der var i det område, hvor du bor? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Sport
- ☐ Musik
- ☐ Krea
- ☐ Lektiecafé
- ☐ Ture

Hvornår skal de aktiviteter, du godt kunne tænke dig, foregå? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Om morgenen i hverdagen
- ☐ Midt på dagen i hverdagen
- ☐ Om eftermiddagen i hverdagen
- ☐ Om aftenen i hverdagen
- ☐ Om morgenen i weekenden
- ☐ Midt på dagen i weekenden
- ☐ Om eftermiddagen i weekenden
- ☐ Om aftenen i weekenden

Hvordan vil du helst modtage fritidstilbud? Vælg ét svar.

- ☐ Sociale medier
- ☐ På papir
- ☐ I klassen

Hvilke sociale medier vil du helst modtage fritidstilbud igennem? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Snapchat
- ☐ Instagram
- ☐ Facebook
- ☐ Messenger
- ☐ WhatsApp
- ☐ Twitter
- ☐ SMS

Kender du til "Ung Ringsted"?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Tænk tilbage på de sidste 12 måneder. Har du i den periode, alene eller sammen med andre, taget eller forsøgt at tage noget af det, der er nævnt i skemaet, uden at få lov først?

	Ja	Nej
Cigaretter derhjemme	☐	☐
Øl vin eller spiritus derhjemme	☐	☐
Penge derhjemme	☐	☐
En cykel	☐	☐
En knallert	☐	☐
Noget der tilhørte skolen (ikke bøger, hæfter eller skriveredskaber)	☐	☐
Noget der lå i en uaflåst bil	☐	☐
Noget der lå i en aflåst bil	☐	☐
Varer inde i butikker	☐	☐
Varer fra stativer eller udstillinger, der stod uden for en butik	☐	☐
Noget der tilhørte en forening eller klub	☐	☐
Tøj, penge eller mobiltelefoner i garderober eller omklædningsrum	☐	☐
En taske eller noget fra en taske	☐	☐
Taget øl, vin eller spiritus med ind i en klub eller forening, hvor det ikke var tilladt	☐	☐
Blevet bedt om at gå fra en forening eller klub, fordi du	☐	☐

	Ja	Nej
ikke opførte dig, som de voksne ville have		
Kørt på knallert uden knallert-kørekort	☐	☐
Foretaget ændringer på en knallert, så den blev ulovlig	☐	☐
Kørt på en knallert, der var foretaget ændringer på, så den kunne køre ulovligt	☐	☐
Brudt ind i eller forsøgt at bryde ind i et lager, en skurvogn, en garage, en kælder, et loftsrum eller kolonihave for at tage noget	☐	☐
Brudt ind i eller forsøgt at bryde ind i en forretning, en lejlighed eller et hus for at tage noget	☐	☐
Med vilje ødelagt gadelygter, vejskilte, vinduer, sidespejle eller lavet ødelæggelser på skoler, i klubber eller andre steder	☐	☐
Lavet graffiti	☐	☐
Truet nogen eller ved tvang taget eller forsøgt at tage noget, der ikke tilhørte dig	☐	☐
Haft en dolk eller kniv (med mere end 7 cm. lang klinge) med på steder, hvor det ikke	☐	☐

	Ja	Nej
er tilladt at medbringe sådanne knive		
Delt nogenbilleder eller lignende uden at have fået tilladelse af dem, billederne forestill	☐	☐
Svindlet med handel over internettet ved at ikke at betale penge for noget, du har fået	☐	☐
Svindlet med handel over internettet ved at modtage penge for noget, du ikke har sendt	☐	☐
Hacket eller cracket på internettet	☐	☐
Snydt i spil på internettet	☐	☐

Har du nogensinde haft problemer med politiet på grund af færdselslovs-overtrædelser (fx kørt over for rødt lys, to på en cykel, udboret knallert eller lignende)?

- ☐ Ja, indenfor de sidste 12 måneder
- ☐ Ja, med tidligere
- ☐ Nej, aldrig

Har du nogensinde haft problemer med politiet på grund af straffelovs-overtrædelser (fx butikstyveri, hærværk, indbrud, vold eller lignende)?

- ☐ Ja, indenfor de sidste 12 måneder
- ☐ Ja, med tidligere
- ☐ Nej, aldrig

Tænk tilbage på de sidste 12 måneder. Har du været udsat for noget af det, der er nævnt i det følgende?

	Ja	Nej
At nogen har stjålet noget fra dig (cykel, penge eller lignende)	☐	☐
At nogen har ødelagt noget, der tilhørte dig	☐	☐
At nogen har truet dig til at udlevere penge, tøj, mobiltelefon e.lign.	☐	☐
Været i slagsmål	☐	☐
Overværet eller været vidne til at andre unge har været i slagsmål eller være voldelige	☐	☐
Blevet truet med tæv uden at det blev til noget	☐	☐
At nogen har slået dig eller givet dig tæv	☐	☐
Selv truet andre med tæv uden at have gjort alvor af det	☐	☐
Selv slået på nogen eller givet nogen tæv	☐	☐
Alene eller sammen med andre drillet eller mobbet en anden, så han eller hun blev ked af det	☐	☐
Blevet væk fra skole, fordi jeg var bange for at gå derhen på grund af andres drilleri, vold eller mobning	☐	☐

	Ja	Nej
At nogen har delt nogenbilleder eller lignende af dig, uden at de havde fået lov til det?	☐	☐
Udsat for svindel ved handel (køb eller salg) på internettet?	☐	☐
At nogen har hacket eller cracket dig på internettet?	☐	☐
At nogen har snydt dig i spil på internettet?	☐	☐

Hvor tit går du til fester med andre unge (fx privatfester, skolefester, sodavandsdiskotek)?

- ☐ Flere gange om ugen
- ☐ En gang om ugen
- ☐ 2-3 gange om måneden
- ☐ Højest 1 gang om måneden
- ☐ Mindre end 1 gang om måneden
- ☐ Har ikke været til fest de sidste 12 måneder

De næste spørgsmål handler om forskellige rus- og nydelsesmidler.

Tobak

Hvor ofte ryger du tobak?

- ☐ Jeg har aldrig røget tobak
- ☐ Jeg har kun prøvet det en gang
- ☐ Jeg har kun prøvet det et par gange

- ☐ Jeg ryger, men kun til fester
- ☐ Jeg ryger 1-5 cigaretter om dagen
- ☐ Jeg ryger 6-10 cigaretter om dagen
- ☐ Jeg ryger 11-20 cigaretter om dagen
- ☐ Jeg ryger mere end 20 cigaretter om dagen

Hvad synes du om dem, der ryger? Vælg gerne flere svar.

- ☐ De er som regel meget sjove og festlige
- ☐ De virker tjekkede
- ☐ De virker sumpede
- ☐ De virker utjekkede
- ☐ De virker ulækre
- ☐ De virker seje
- ☐ De virker åndssvage
- ☐ Det må de selv om

Ved dine forældre, at du ryger?

- ☐ Jeg ryger ikke
- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

Ryger din far?

- ☐ Ja
- ☐ Nej, men han har røget tidligere
- ☐ Nej, og han har aldrig røget
- ☐ Ved ikke
- ☐ Har ingen far

Ryger din mor?

- ☐ Ja
- ☐ Nej, men hun har røget tidligere
- ☐ Nej, og hun har aldrig røget
- ☐ Ved ikke

- ☐ Har ingen mor

Har du fortrudt, at du er begyndt at ryge?

- ☐ Ja, jeg har fortrudt det meget
☐ Ja, jeg har fortrudt det lidt
☐ Nej, jeg har ikke fortrudt det

Har du prøvet at holde op med at ryge?

- ☐ Nej
☐ Ja, 1 gang
☐ Ja, 2 gange
☐ Ja, 3 eller flere

Tror du, at du nogensinde holder op med at ryge?

- ☐ Ja, sandsynligvis
☐ Ja, måske
☐ Nej, det tror jeg ikke
☐ Nej, helt sikkert ikke

Hvor ofte bruger du snus?

- ☐ Jeg har aldrig brugt snus
☐ Jeg har kun prøvet det en gang
☐ Jeg har kun prøvet det et par gange
☐ Jeg bruger snus, men kun til fester
☐ Jeg bruger snus hver dag

Hvad synes du om dem, der bruger snus? Vælg gerne flere svar.

- ☐ De er som regel meget sjove og festlige
- ☐ De virker tjekkede
- ☐ De virker sumpede
- ☐ De virker utjekkede
- ☐ De virker ulækre
- ☐ De virker seje
- ☐ De virker åndssvage
- ☐ Det må de selv om

Ved dine forældre, at du bruger snus?

- ☐ Jeg bruger ikke snus
- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

Alkohol

Har du nogensinde drukket alkohol (en øl, et glas vin eller en drink)?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, en gang eller to
- ☐ Ja, en del gange
- ☐ Ja, mange gange

Tænk tilbage på den sidste måned. Hvor mange gange har du drukket noget af det, der er nævnt nedenfor?

	0 gange	1-2 gange	3-5 gange	6-9 gange	10 eller flere
Øl	☐	☐	☐	☐	☐
Vin	☐	☐	☐	☐	☐
Spiritus/drinks	☐	☐	☐	☐	☐
Færdig blandede drinks på flaske eller dåse*	☐	☐	☐	☐	☐

* Fx færdigblandet rom og cola eller drink-mærker som Bacardi Breezers, Smirnoff Ice eller sådan noget.

Hvor ofte drikker du, så du kan mærke alkoholen uden at være rigtig fuld?

- ☐ Aldrig
- ☐ Sjældent
- ☐ 1-3 gange om måneden
- ☐ 1-2 gange om ugen
- ☐ Mindst 3 gange om ugen

Hvor ofte drikker du, så du føler dig rigtig fuld?

- ☐ Aldrig
- ☐ Sjældent
- ☐ 1-3 gange om måneden
- ☐ 1-2 gange om ugen
- ☐ Mindst 3 gange om ugen

Har du inden for de sidste 12 måneder prøvet at været fuld, uden at dine forældre fik noget at vide om det?

- ☐ Jeg har ikke været fuld de sidste 12 måneder
- ☐ Ja, 1 gang
- ☐ Ja, 2 gange
- ☐ Ja, 3 eller flere gange
- ☐ Mine forældre har fået det at vide hver gang
- ☐ Jeg ved ikke, om mine forældre ved det

Har du inden for de sidste 12 måneder haft følgende problemer på grund af, at du har drukket alkohol?

	Nej	1 gang	2 gange	3 eller flere gange
Kastet op	☐	☐	☐	☐
Blevet indlagt/udpumpet	☐	☐	☐	☐
Kommet i skænderier	☐	☐	☐	☐
Blevet drillet	☐	☐	☐	☐
Kommet i slagsmål	☐	☐	☐	☐
Blevet involveret i ulykker/uheld	☐	☐	☐	☐
Lavet hærværk	☐	☐	☐	☐
Tabt eller glemt penge, tøj eller andre ting af værdi for mig	☐	☐	☐	☐
Fået ødelagt ting eller tøj	☐	☐	☐	☐
Fået hukommelsestab (black out)	☐	☐	☐	☐
Gjort noget, jeg senere har fortrudt	☐	☐	☐	☐
Fået problemer med mine forældre	☐	☐	☐	☐

	Nej	1 gang	2 gange	3 eller flere gange
Fået problemer med mine venner	☐	☐	☐	☐
Fået problemer med min kæreste	☐	☐	☐	☐
Fået problemer i forhold til mine lærere	☐	☐	☐	☐
Kørt cykel under påvirkning af alkohol	☐	☐	☐	☐
Kørt knallert under påvirkning af alkohol	☐	☐	☐	☐
Været udsat for røveri/tyveri	☐	☐	☐	☐
Fået problemer med politiet	☐	☐	☐	☐

Har du aftaler med dine forældre om, hvor meget du må drikke, hvis du er til fest?

- ☐ Jeg går aldrig til fest
- ☐ Nej
- ☐ Ja, nogen gange
- ☐ Ja, altid

Overholder du aftalerne?

- ☐ Ja, altid
- ☐ Som regel
- ☐ Nej, sjældent/aldrig

Tror du, at du drikker mere eller mindre alkohol end gennemsnittet af unge på din egen alder og af dit eget køn?

- ☐ Meget mere
- ☐ Noget mere
- ☐ Som gennemsnittet
- ☐ Noget mindre
- ☐ Meget mindre

Har du inden for de sidste 12 måneder drukket mere end du havde lyst til, fordi du følte dig presset af dem, du var sammen med?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, 1 gang
- ☐ Ja, 2 gange
- ☐ Ja, 3 eller flere gange

Har du inden for de sidste 12 måneder spillet fuld, uden at du egentlig var det?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, 1 gang
- ☐ Ja, 2 gange
- ☐ Ja, 3 eller flere gange

I DET FØLGENDE KOMMER DER en række forskellige udsagn om alkohol. Læs dem igennem og SVAR PÅ, om du personligt er enig eller uenig.

	Helt enig	Lidt enig	Lidt uenig	Helt uenig
Alkohol er usundt	☐	☐	☐	☐
Alkohol giver mere selvtillid	☐	☐	☐	☐
Folk, der drikker, opfører sig pinligt	☐	☐	☐	☐
Det er imod min religion at drikke alkohol	☐	☐	☐	☐
Det er svært at stoppe med at drikke, når man først er begyndt	☐	☐	☐	☐
Man får det dejligt, når man drikker	☐	☐	☐	☐
Lidt alkohol er godt for helbredet	☐	☐	☐	☐
Alkohol har ødelagt livet for nogen, jeg kender godt	☐	☐	☐	☐
Alkohol smager dårligt	☐	☐	☐	☐
Når man drikker alkohol, falder man lettere i snak med mennesker, man ikke kender i forvejen	☐	☐	☐	☐
Det er forkert at drikke alkohol	☐	☐	☐	☐
Det er sjovt at være fuld	☐	☐	☐	☐

Hvad synes du om dem, der drikker meget? Vælg gerne flere svar.

- ☐ De er som regel meget sjove og festlige
- ☐ De virker tjekkede
- ☐ De virker sumpede
- ☐ De virker utjekkede
- ☐ De virker ulækre
- ☐ De virker seje
- ☐ De virker åndssvage
- ☐ Det må de selv om

Hvor sandsynligt tror du, det er, at noget af det følgende sker for dig personligt, hvis du drikker alkohol?

Jeg tror, jeg vil/ville:

	Meget sandsynligt	Sandsynligt	Ved ikke	Usandsynligt	Meget usandsynligt
blive mere afslappet	☐	☐	☐	☐	☐
blive glad/i godt humør	☐	☐	☐	☐	☐
opføre mig pinligt	☐	☐	☐	☐	☐
glemme mine problemer	☐	☐	☐	☐	☐
drikke for meget	☐	☐	☐	☐	☐
få tømmermænd	☐	☐	☐	☐	☐
blive mindre genert	☐	☐	☐	☐	☐
gøre noget, jeg senere vil fortryde	☐	☐	☐	☐	☐
gøre noget, jeg ellers ikke ville turde	☐	☐	☐	☐	☐
få det sjovt	☐	☐	☐	☐	☐
blive syg/kaste op	☐	☐	☐	☐	☐
blive uvenner med nogen	☐	☐	☐	☐	☐
komme op at slås	☐	☐	☐	☐	☐

Jeg tror, jeg vil/ville:

	Meget sandsynligt	Sandsynligt	Ved ikke	Usandsynligt	Meget usandsynligt
miste kontrollen over mig selv	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange genstande synes du, det er i orden for unge på 12-13 år at drikke til en fest? (En genstand er en almindelig øl, et glas vin eller en drink.)

- ☐ De skal slet ikke drikke alkohol
- ☐ 1-2 genstande
- ☐ 3-4 genstande
- ☐ 5-6 genstande
- ☐ 7 eller flere
- ☐ Det må de selv om

Hvor mange genstande synes du, det er i orden for unge på 15-16 år at drikke til en fest?

- ☐ De skal slet ikke drikke alkohol
- ☐ 1-2 genstande
- ☐ 3-4 genstande
- ☐ 5-6 genstande
- ☐ 7 eller flere
- ☐ Det må de selv om

Er der inden for de sidste 12 måneder nogen af dine venner, der har sagt til dig, at du drak for meget?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, 1 gang
- ☐ Ja, 2 gange
- ☐ Ja, 3 eller flere gange

Har du inden for de sidste 12 måneder sagt til en af dine venner, at han eller hun drak for meget?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, 1 gang
- ☐ Ja, 2 gange
- ☐ Ja, 3 eller flere gange

Hash

Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt at købe eller prøve hash?

- ☐ Nej, aldrig
- ☐ Ja, 1 gang
- ☐ Ja, 2 gange
- ☐ Ja, 3 eller flere gange

Hvor mange gange har du røget hash eller pot?

	Aldrig	1 gang	2 gange	3 eller flere gange
I hele dit liv	☐	☐	☐	☐
Inden for de sidste 12 måneder	☐	☐	☐	☐
I den sidste måned	☐	☐	☐	☐

Hvad synes du om dem, der ryger hash? Vælg gerne flere svar.

- ☐ De er som regel meget sjove og festlige
- ☐ De virker tjekkede
- ☐ De virker sumpede
- ☐ De virker utjekkede
- ☐ De virker ulækre
- ☐ De virker seje
- ☐ De virker åndssvage
- ☐ Det må de selv om

Lattergas

Hvor mange gange har du prøvet at tage lattergas?

	Aldrig	1 gang	2 gange	3 eller flere gange
I hele dit liv	☐	☐	☐	☐
Inden for de sidste 12 måneder	☐	☐	☐	☐
I den sidste måned	☐	☐	☐	☐

Hvad synes du om dem, der tager lattergas? Vælg gerne flere svar.

- ☐ De er som regel meget sjove og festlige
- ☐ De virker tjekkede
- ☐ De virker sumpede
- ☐ De virker utjekkede
- ☐ De virker ulækre
- ☐ De virker seje
- ☐ De virker åndssvage
- ☐ Det må de selv om

Hvor mange af dine venner, tror du....

	Ingen	Næsten ingen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bruger snus hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måneden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at ryge hash	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet lattergas	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange af dine jævnaldrende her i Ringsted Kommune, tror du...

	Ingen	Næsten in- gen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bruger snus hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måneden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at ryge hash	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet lattergas	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange af dine jævnaldrende inde i København, tror du...

	Ingen	Næsten in- gen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bruger snus hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måneden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at ryge hash	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet lattergas	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange af dine 15-16-årige her i Ringsted Kommune, tror du...

	Ingen	Næsten in- gen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bruger snus hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måneden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at ryge hash	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet lattergas	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange af dine 15-16-årige inde i København, tror du...

	Ingen	Næsten in- gen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bruger snus hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måneden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet at ryge hash	☐	☐	☐	☐	☐	☐
har prøvet lattergas	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Er det i orden for unge på din alder at drikke sig fulde?

- ☐ Nej, det er aldrig i orden
- ☐ Ja, det er i orden ved nogle lejligheder

Hvornår er det i orden for unge på din alder at drikke sig fulde? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Ved familiefester
- ☐ Ved hyggeaftener med forældre
- ☐ Ved hyggeaftener med venner
- ☐ Ved private fester
- ☐ Ved fester på skolen eller i en ungdomsklub/sportsklub
- ☐ I byen (på diskoteker, barer, værtshuse, ved koncerter)
- ☐ Alene

Er det i orden for unge på din alder at ryge cigaretter?

- ☐ Nej, det er aldrig i orden
- ☐ Ja, ved nogle lejligheder

Hvornår er det i orden for unge på din alder at ryge cigaretter? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Ved familiefester
- ☐ Ved hyggeaftener med forældre
- ☐ Ved hyggeaftener med venner
- ☐ Ved private fester
- ☐ Ved fester på skolen eller i en ungdomsklub/sportsklub
- ☐ I byen (på diskoteker, barer, værtshuse, ved koncerter)
- ☐ Alene

Er det i orden for unge på din alder at bruge snus?

- ☐ Nej, det er aldrig i orden
- ☐ Ja, det er i orden ved nogle lejligheder

Hvornår er det i orden for unge på din alder at bruge snus? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Ved familiefester
- ☐ Ved hyggeaftener med forældre
- ☐ Ved hyggeaftener med venner
- ☐ Ved private fester
- ☐ Ved fester på skolen eller i en ungdomsklub/sportsklub
- ☐ I byen (på diskoteker, barer, værtshuse, ved koncerter)
- ☐ Alene

Er det i orden for unge på din alder at ryge hash?

- ☐ Nej, det er aldrig i orden
- ☐ Ja, det er i orden ved nogle lejligheder

Hvornår er det i orden for unge på din alder at ryge hash? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Ved familiefester
- ☐ Ved hyggeaftener med forældre
- ☐ Ved hyggeaftener med venner
- ☐ Ved private fester
- ☐ Ved fester på skolen eller i en ungdomsklub/sportsklub
- ☐ I byen (på diskoteker, barer, værtshuse, ved koncerter)
- ☐ Alene

Er det i orden for unge på 15-16 år at drikke sig fulde?

- ☐ Nej, det er aldrig i orden
- ☐ Ja, det er i orden ved nogle lejligheder

Hvornår er det i orden for unge på 15-16 år at drikke sig fulde? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Ved familiefester
- ☐ Ved hyggeaftener med forældre
- ☐ Ved hyggeaftener med venner
- ☐ Ved private fester
- ☐ Ved fester på skolen eller i en ungdomsklub/sportsklub
- ☐ I byen (på diskoteker, barer, værtshuse, ved koncerter)
- ☐ Alene

Er det i orden for unge på 15-16 år at ryge cigaretter?

- ☐ Nej, det er aldrig i orden
- ☐ Ja, ved nogle lejligheder

Hvornår er det i orden for unge på 15-16 år at ryge cigaretter? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Ved familiefester
- ☐ Ved hyggeaftener med forældre
- ☐ Ved hyggeaftener med venner
- ☐ Ved private fester
- ☐ Ved fester på skolen eller i en ungdomsklub/sportsklub
- ☐ I byen (på diskoteker, barer, værtshuse, ved koncerter)
- ☐ Alene

Er det i orden for unge på 15-16 år at bruge snus?

- ☐ Nej, det er aldrig i orden
- ☐ Ja, det er i orden ved nogle lejligheder

Hvornår er det i orden for unge på 15-16 år at bruge snus? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Ved familiefester
- ☐ Ved hyggeaftener med forældre
- ☐ Ved hyggeaftener med venner
- ☐ Ved private fester
- ☐ Ved fester på skolen eller i en ungdomsklub/sportsklub
- ☐ I byen (på diskoteker, barer, værtshuse, ved koncerter)
- ☐ Alene

Er det i orden for unge på 15-16 år at ryge hash?

- ☐ Nej, det er aldrig i orden
- ☐ Ja, det er i orden ved nogle lejligheder

Hvornår er det i orden for unge på 15-16 år at ryge hash? Vælg gerne flere svar.

- ☐ Ved familiefester
- ☐ Ved hyggeaftener med forældre
- ☐ Ved hyggeaftener med venner
- ☐ Ved private fester
- ☐ Ved fester på skolen eller i en ungdomsklub/sportsklub
- ☐ I byen (på diskoteker, barer, værtshuse, ved koncerter)
- ☐ Alene

Tak for hjælpen!

BILAG C. Elektronisk spørgeskema anvendt ved opfølgning af intervention i forsøgsklasserne

Ungdomsundersøgelser i Ringsted Kommune

Det følgende ganske korte spørgeskema er et led i en serie af ungdomsundersøgelser, der foretages i Ringsted Kommune. Nogle af spørgsmålene har du muligvis fået før, men vi stiller dem igen for at følge udviklingen.

Spørg din lærer, hvis der er noget, du er i tvivl om.

Med venlig hilsen
Flemming Balvig og Lars Holmberg

Er du dreng eller pige?

- ☐ Dreng
- ☐ Pige

Hvor gammel er du?

- ☐ 10 år
- ☐ 11 år
- ☐ 12 år
- ☐ 13 år
- ☐ 14 år
- ☐ 15 år
- ☐ 16 år
- ☐ 17 år

Hvilken klasse går du i?

- ☐ 5. klasse
- ☐ 6. klasse
- ☐ 7. klasse

Har du savnet at gå i skole?

- ☐ Ja, rigtig meget
- ☐ Ja, en smule
- ☐ Nej, ikke ret meget
- ☐ Nej, slet ikke

Hvor mange af de andre fra klassen har du haft kontakt med udenfor undervisningstiden, mens skolen var lukket?

- ☐ Ingen
- ☐ 1-2
- ☐ 3-5
- ☐ 6-9
- ☐ 10 eller flere

Synes du, at der er et godt sammenhold i klassen?

- ☐ Ja, i høj grad
- ☐ Ja, i nogen grad
- ☐ Nej
- ☐ Nej - tværtimod

Hvor mange af dine venner, tror du....

	Ingen	Næsten in- gen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bruger snus hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måneden	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange på samme alder som dig her i Ringsted Kommune, tror du...

	Ingen	Næsten in- gen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bruger snus hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måneden	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange på samme alder som dig inde i København, tror du...

	Ingen	Næsten in- gen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bruger snus hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måneden	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange 15-16-årige her i Ringsted Kommune, tror du...

	Ingen	Næsten in- gen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bruger snus hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måneden	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor mange 15-16-årige inde i København, tror du...

	Ingen	Næsten in- gen	En del	Omkring halvdelen	De fleste	Næsten alle
ryger cigaretter hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bruger snus hver dag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bliver fulde mindst en gang om måneden	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor ofte ryger du tobak?

- ☐ Jeg har aldrig røget tobak
- ☐ Jeg har kun prøvet det en gang
- ☐ Jeg har kun prøvet det et par gange
- ☐ Jeg ryger, men kun til fester
- ☐ Jeg ryger 1-5 cigaretter om dagen
- ☐ Jeg ryger 6-10 cigaretter om dagen
- ☐ Jeg ryger 11-20 cigaretter om dagen
- ☐ Jeg ryger mere end 20 cigaretter om dagen

Hvad synes du om dem, der ryger? Vælg gerne flere svar.

- ☐ De er som regel meget sjove og festlige
- ☐ De virker tjekkede
- ☐ De virker sumpede
- ☐ De virker utjekkede
- ☐ De virker ulækre
- ☐ De virker seje
- ☐ De virker åndssvage
- ☐ Det må de selv om

Har du nogensinde drukket alkohol (en øl, et glas vin eller en drink)?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, en gang eller to
- ☐ Ja, en del gange
- ☐ Ja, mange gange

Hvor ofte drikker du, så du kan mærke alkoholen uden at være rigtig fuld?

- ☐ Aldrig
- ☐ Sjældent
- ☐ 1-3 gange om måneden
- ☐ 1-2 gange om ugen
- ☐ Mindst 3 gange om ugen

Hvor ofte drikker du, så du føler dig rigtig fuld?

- ☐ Aldrig
- ☐ Sjældent
- ☐ 1-3 gange om måneden
- ☐ 1-2 gange om ugen
- ☐ Mindst 3 gange om ugen

Hvad synes du om dem, der drikker meget? Vælg gerne flere svar.

- ☐ De er som regel meget sjove og festlige
- ☐ De virker tjekkede
- ☐ De virker sumpede
- ☐ De virker utjekkede
- ☐ De virker ulækre
- ☐ De virker seje
- ☐ De virker åndssvage
- ☐ Det må de selv om

Kan du huske, at der for et stykke tid siden blev afholdt en temadag i din klasse, hvor I snakkede om, hvad I troede om de andre - for eksempel om, hvor mange unge, der ryger?

- ☐ Ja, det kan jeg godt huske, og jeg deltog selv
- ☐ Ja, det kan jeg godt huske, men jeg deltog ikke
- ☐ Nej, det kan jeg ikke huske

Har I arbejdet videre med det i klassen?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Det kan jeg ikke huske

Snakkede du med dine forældre om temadagen?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Det kan jeg ikke huske

Hvad synes du om temadagen?

- ☐ Det var en rigtig god dag
- ☐ Det var en OK dag
- ☐ Det var en ligegyldig dag
- ☐ Det var en rigtig dårlig dag

Efter temadagen blev der holdt et møde for forældrene omkring det, der skete på temadagen. Kender du til, at der er blevet holdt sådan et møde?

- ☐ Ja, det ved jeg godt, og mindst en af mine forældre deltog
- ☐ Ja, det ved jeg godt, men ingen af mine forældre deltog
- ☐ Nej, det kender jeg ikke noget til

TAK FOR HJÆLPEN!

BILAG D. Opfølgningsskema til underviserne vedr. social pejling og forældremøder i forsøgsklasserne.

OPFØLGNINGSSKEMA VEDR. SOCIAL PEJLING I FORSØGSKLASSENE

Sammen med dette skema lægges de spørgeskemaer, eleverne har udfyldt, og opgørelser af deres svar – samt eventuelle andre former for 'input' og 'output' såsom klassekontrakter m.v.

Klasse: _____ Skole: _____ KLASSEIDENT: _____

Dato for **temadag**: _____ Varighed (i timer): _____

Antal elever der deltog i temadagen: _____

Hovedansvarlig for temadagen: _____

Andre voksne til stede på temadagen (navne og funktion):

På en skala fra 1 til 10, hvor 1 er dårligst, og 10 er bedst, hvordan vil du så vurdere:

Temadagen som helhed: ____

Elevernes engagement: ____

Elevernes udbytte: ____

Dato for **forældremøde**: _____ Varighed (vedrørende social pejling): _____

Antal elever, der var repræsenteret ved en eller flere forældre: _____

Antal tilstedeværende forældre: _____

Hovedansvarlig for forældremødet (social pejling delen):

Andre voksne (ud over forældre) til stede på temadagen (navne og funktion):

På en skala fra 1 til 10, hvor 1 er dårligst, og 10 er bedst, hvordan vil du så vurdere:

Forældremødet som helhed: ____

Forældrenes engagement: ____

Forældrenes udbytte: ____

Dato for **udfyldning af opfølgende spørgeskema**: _____

Antal elever tilstede i klassen denne dag: _____

Hovedansvarlig for udfyldningen: _____

Andre voksne til stede ved udfyldningen af spørgeskemaet (navne og funktion):

VEDLÆG GERNE UDDYBENDE KOMMENTARER, ISÆR TIL TEMADAG OG FORÆLDRE-MØDE

BILAG E. Oversigt over besvarelser ved spørgeskemaundersøgelsen 2019 – fordelt på skoler og klasser

SKOLE	KLASSE	INDSKREVNE ELEVER	BESVARELSER	SVARPROCENT	SKOLETYPE	EVALUERING
Allindelille Friskole	5	18	14	78	Privat	Forsøg
Allindelille Friskole	6	19	18	95	Privat	Kontrol
Allindelille Friskole	7	16	15	94	Privat	Forsøg
Ringsted Privatskole	5	12	12	100	Privat	Kontrol
Ringsted Privatskole	6	12	11	92	Privat	Forsøg
Ringsted Privatskole	7	13	13	100	Privat	Kontrol
Ringsted Ny Friskole	5	22	20	91	Privat	Forsøg
Ringsted Ny Friskole	6	22	22	100	Privat	Kontrol
Ringsted Ny Friskole	7	22	20	91	Privat	Forsøg
Ringsted Lilleskole	5	18	16	89	Privat	Kontrol
Ringsted Lilleskole	6	22	22	100	Privat	Forsøg
Ringsted Lilleskole	7	22	20	91	Privat	Kontrol
Kværkeby Friskole	5	18	14	78	Privat	Kontrol
Kværkeby Friskole	6	20	19	95	Privat	Forsøg
Kværkeby Friskole	7	18	18	100	Privat	Kontrol
Sct Joseph Skole	5	25	24	96	Privat	Forsøg
Sct Joseph Skole	6x	25	24	96	Privat	Kontrol
Sct Joseph Skole	6y	25	23	92	Privat	Forsøg
Sct Joseph Skole	7	25	23	92	Privat	Forsøg
Valdemarskolen	5a	23	20	87	Folke	Kontrol
Valdemarskolen	5b	20	19	95	Folke	Forsøg
Valdemarskolen	5c	22	19	86	Folke	Kontrol
Valdemarskolen	5d	18	15	83	Folke	Forsøg
Valdemarskolen	6a	21	15	71	Folke	Kontrol
Valdemarskolen	6b	22	22	100	Folke	Forsøg
Valdemarskolen	6c	14	14	100	Folke	Kontrol
Valdemarskolen	6d	18	15	83	Folke	Forsøg
Dagmarskolen	5a	21	19	90	Folke	Forsøg
Dagmarskolen	5b	23	21	91	Folke	Kontrol
Dagmarskolen	5c	16	16	100	Folke	Forsøg
Dagmarskolen	6a	11	10	91	Folke	Kontrol
Dagmarskolen	6b	25	23	92	Folke	Forsøg
Dagmarskolen	6c	22	16	73	Folke	Kontrol
Nordbakkeskolen	5	27	22	81	Folke	Kontrol
Nordbakkeskolen	6	26	25	96	Folke	Forsøg
Søholmskolen	5	19	14	74	Folke	Kontrol
Søholmskolen	6	17	14	82	Folke	Forsøg
Kildeskolen	5	15	11	73	Folke	Forsøg
Kildeskolen	6	18	12	67	Folke	Kontrol
Byskovskolen afd Asgård	5aa	23	22	96	Folke	Kontrol
Byskovskolen afd Asgård	6aa	22	18	82	Folke	Forsøg
Byskovskolen afd Benløse	5ba	15	14	93	Folke	Forsøg
Byskovskolen afd Benløse	5bb	23	23	100	Folke	Kontrol
Byskovskolen afd Benløse	6	35	27	77	Folke	Kontrol
Byskovskolen afd Benløse	7ba	22	22	100	Folke	Kontrol
Byskovskolen afd Benløse	7bb	22	21	95	Folke	Forsøg
Byskovskolen afd Benløse	7bc	17	15	88	Folke	Kontrol
Vigersted skole	5	20	15	75	Folke	Forsøg
Vigersted skole	6	24	20	83	Folke	Kontrol
Vigersted skole	7a	26	24	92	Folke	Forsøg
Vigersted skole	7b	25	24	96	Folke	Kontrol
Campussskolen	7a	23	23	100	Folke	Forsøg
Campussskolen	7b	22	20	91	Folke	Kontrol
Campussskolen	7c	24	22	92	Folke	Forsøg
Campussskolen	7d	21	17	81	Folke	Kontrol
Campussskolen	7e	23	23	100	Folke	Forsøg
Campussskolen	7f	22	21	95	Folke	Kontrol
Campussskolen	7g	24	19	79	Folke	Forsøg
Campussskolen	7h	24	21	88	Folke	Kontrol
Campussskolen	7i	21	20	95	Folke	Forsøg
I ALT		1250	1121	90		